

Regeringens proposition

2000/2001:27

En ny statistiklagstiftning

Prop.
2000/2001:27

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 oktober 2000

Lena Hjelm-Wallén

Britta Lejon
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lagstiftning om den officiella statistiken. Lagförslaget innebär att gällande regler för den officiella statistiken förs samman till *en* lag. I förslaget har en anpassning gjorts till bestämmelserna i EG:s dataskyddsdirektiv och personuppgiftslagen när det gäller behandlingen av personuppgifter för framställning av officiell statistik.

Propositionen innehåller också förslag till vissa andra ändringar och kompletteringar av gällande regler. Dessutom föreslås ett rättsligt skydd för beteckningen Sveriges officiella statistik och för en symbol för den officiella statistiken.

Slutligen föreslås en ändring i den s.k. statistiksekretessen (9 kap. 4 § sekretesslagen).

Den nya lagen och ändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2001.

I propositionen redovisas också resultatet av utvärderingen av statistikreformen och regeringens ställningstagande till de förslag som utredningen lägger fram.

1 Förslag till riksdagsbeslut	4
2 Lagtext	5
2.1 Förslag till lag om den officiella statistiken.....	5
2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	11
3 Ärendet och dess beredning	12
4 Allmänna utgångspunkter	13
4.1 Den officiella statistiken	13
4.1.1 Bakgrund	13
4.1.2 Gällande regler	14
4.1.3 Begreppet officiell statistik	15
4.1.4 Officiell statistik och personuppgiftslagen.....	15
4.2 Internationella regler om statistik	19
4.2.1 EG:s rättsakter	19
4.2.2 Förordningen om gemenskapsstatistik	20
4.2.3 Dataskyddsdirektivet.....	22
4.2.4 Övrigt	23
5 Det statistiska systemet	26
5.1 En nödvändig kunskapskälla	26
5.2 De statistikansvariga myndigheterna	26
5.2.1 Ansvar för den sektorövergripande statistiken.....	26
5.2.2 Ansvar för den sektoranknutna statistiken	27
5.2.3 Samverkan ökar tillgängligheten.....	28
5.3 Utvärderingen av statistikreformen.....	28
5.3.1 Reformen har fungerat bra	28
5.3.2 EU-medlemskapets påverkan.....	29
5.4 Bedömningar.....	30
5.4.1 Förstärkt samordning av den officiella statistiken ...	30
5.4.2 Kostnadsfri tillgänglighet	30
5.4.3 Ändrad ansvarsfördelning	31
6 En ny statistiklag.....	32
6.1 Sammanhållen reglering	32
6.2 Officiell statistik och övrig statistik.....	32
6.3 Uppgifter till statistiken	35
6.3.1 Uppgifter från enskilda.....	35
6.3.2 Uppgifter från myndigheter.....	38
6.4 Skydd för beteckningen Sveriges officiella statistik m.m.....	41
6.5 Behandling av personuppgifter	42
6.5.1 Reglering av statistikregister	42
6.5.2 Framställning av statistik.....	45
6.5.3 Informationsskyldighet.....	47
6.6 Longitudinella studier	49
6.7 Bortfallsanalyser	53
6.8 Uppgiftsskydd.....	54
6.8.1 Statistiksekretess	54
6.8.2 Olovlig identifiering.....	57

6.9 Bevarande och gallring	57	Prop. 2000/01:27
6.10 Tvångsmedel och ansvar.....	59	
6.11 Överklagande m.m.....	61	
7 Ekonomiska konsekvenser	63	
8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	64	
9 Författningskommentar	66	
9.1 Förslaget till lag om den officiella statistiken.....	66	
9.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen.....	73	
Bilaga 1 Statistikregelgruppens författningsförslag	77	
Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser.....	85	
Bilaga 3 Förteckning över remissinstanser	86	
Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	87	
Bilaga 5 Lagrådets yttrande	95	
Utdrag ur protokoll från regeringssammanträdet den 19 oktober 2000.....	102	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om den officiella statistiken,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om den officiella statistiken

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde m.m.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om officiell statistik.

Regeringen meddelar bestämmelser om vilka myndigheter som ansvarar för officiell statistik (statistikansvariga myndigheter).

Bestämmelserna i 14, 15 och 19 §§ gäller även vid framställning av annan statistik hos en statistikansvarig myndighet.

2 § Personuppgiftslagen (1998:204) gäller vid framställning av statistik i den mån det inte finns avvikande bestämmelser i denna lag.

3 § Officiell statistik skall finnas för allmän information, utredningsverksamhet och forskning. Den skall vara objektiv och allmänt tillgänglig.

4 § När officiell statistik görs tillgänglig skall den vara försedd med beteckningen Sveriges officiella statistik eller den symbol som framgår av bilaga till denna lag. Beteckningen eller symbolen får endast användas för officiell statistik.

Uppgiftsskydd m.m.

5 § Den officiella statistiken skall framställas och offentliggöras med beaktande av behovet av skydd för fysiska och juridiska personers intressen.

Bestämmelser om sekretess finns i sekretesslagen (1980:100).

Bestämmelser om skydd mot kränkning av enskilds personliga integritet genom behandling av personuppgifter finns i personuppgiftslagen (1998:204).

6 § Uppgifter i den officiella statistiken får inte sammanföras med andra uppgifter i syfte att utröna enskilds identitet.

Näringsidkare

7 § Näringsidkare skall för den officiella statistiken lämna uppgifter om

1. namn och person- eller organisationsnummer för den som bedriver verksamheten,
2. produktion av varor och tillhandahållande av tjänster,
3. förbrukning av varor och anlåtande av tjänster,
4. antalet anställda samt deras sysselsättning, löner och yrken,
5. lagerhållning,
6. investeringar,
7. beställningar, köp, försäljningar och leveranser av varor och tjänster,
8. priser för varor och tjänster,
9. intäkter och kostnader,
10. import och export,
11. energiåtgång,
12. tillgångar och skulder,
13. sparande samt kapital-, kredit- och valutaförhållanden,
14. omfattning av upplåtelse av nyttjanderätt,
15. miljöskyddskostnader.

8 § Näringsidkare som driver jordbruk, skogsbruk, eller trädgårdsodling eller håller djur skall förutom de uppgifter som anges i 7 § lämna uppgifter om

1. registerbeteckning, areal, markanvändning samt ägar- och arrendeförhållanden i fråga om den fastighet eller del av fastighet där verksamheten bedrivs,
2. sysselsättning och tillträdesår för de personer som ingår i verksamheten,
3. djurhållning.

9 § Ägare till fastighet där någon annan driver verksamhet som avses i 8 § skall lämna uppgift om namn och adress för denne samt uppgift om den areal som används i verksamheten.

Stiftelser m.fl.

10 § Sådana stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som inte bedriver näringsverksamhet skall för den officiella statistiken lämna uppgifter som avses i 7 § 1 och 4.

Kommuner och landsting

11 § Kommuner och landsting skall för den officiella statistiken lämna uppgifter som avses i 7 § 1–7. Kommuner skall för detta ändamål dessutom lämna uppgifter från de årliga boksluten.

12 § Uppgifter som avses i 7–11 §§ behöver inte lämnas om det förhållande som uppgiften avser ligger mer än tre år tillbaka i tiden.

13 § Uppgifter som avses i 7–11 §§ skall lämnas till den statistikansvariga myndigheten.

Behandling av personuppgifter

14 § En statistikansvarig myndighet får behandla personuppgifter för framställning av statistik om inte annat följer av 15 §. För sådan behandling är myndigheten personuppgiftsansvarig enligt personuppgiftslagen (1998:204).

Behandling av personuppgifter får omfatta uppgift om personnummer.

15 § Personuppgifter som avses i 13 § och 21 § första stycket personuppgiftslagen (1998:204) får behandlas om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar.

Utlämnande av uppgifter i vissa fall

16 § När en statistikansvarig myndighet lämnar ut uppgifter som inte direkt kan hänföras till en enskild, får myndigheten i samband med utlämnandet förse uppgifterna med en beteckning som hos den statistikansvariga myndigheten kan kopplas till personnummer eller motsvarande för att göra det möjligt att senare komplettera uppgifterna. En sådan åtgärd får vidtas om den som uppgifterna lämnas ut till skall använda dessa för forskning eller statistik samt har ett särskilt behov av att senare kunna komplettera uppgifterna.

Om en uppgift rättats, blockerats eller utplånats hos den statistikansvariga myndigheten skall myndigheten vidta de åtgärder som behövs för att uppgifterna skall kunna ändras hos den som uppgifterna lämnats ut till.

17 § Uppgifter som lämnats ut i fall som avses i 16 § första stycket får av den som uppgifterna lämnas ut till behandlas endast för forskning eller statistik.

18 § Den som har fått personuppgifter som avses i 16 § första stycket behöver inte lämna information till den registrerade om att uppgifter behandlas, om den som behandlar uppgifterna inte själv har möjlighet att vidta någon åtgärd för att identifiera den registrerade. Inte heller behöver den som behandlar uppgifterna på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna uppgifter.

19 § Personuppgifter skall gallras hos de statistikansvariga myndigheterna när uppgifterna inte längre behövs för sitt ändamål.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om undantag från denna skyldighet, om en gallring skulle äventyra arkivens roll som en del av det nationella kulturarvet eller strida mot forskningens behov. Därvid skall behovet av skydd för den enskildes personliga integritet särskilt beaktas.

Material som inte gallras skall överlämnas till en arkivmyndighet.

Tvångsmedel m.m.

20 § Om den som är uppgiftsskyldig enligt 7 – 10 §§ inte fullgör skyldigheten, får den myndighet som har begärt uppgiften anmana den uppgiftsskyldige att göra det.

En uppgiftsskyldig som inte följer anmaningen får vid vite föreläggas att fullgöra uppgiftsskyldigheten. Ett sådant föreläggande meddelas av den myndighet som utfärdat anmaningen.

21 § Frågor om att döma ut vite som har förelagts enligt 20 § andra stycket prövas av den länsrätt inom vars domkrets uppgiftsskyldigheten skall fullgöras.

22 § Om symbolen för officiell statistik eller beteckningen Sveriges officiella statistik, eller någon symbol eller beteckning som kan förväxlas därmed, används för annat än den officiella statistiken, kan allmän domstol vid vite förbjuda fortsatt användning av symbolen eller beteckningen.

Den myndighet som regeringen bestämmer skall föra talan om sådant förbud.

Rättelse och skadestånd

23 § Om personuppgifter behandlas i strid med denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen tillämpas bestämmelserna om rättelse och skadestånd i personuppgiftslagen (1998:204).

Överklagande

24 § Ett beslut enligt denna lag om anmaning eller vitesföreläggande eller om att någon skall ingå i en statistisk undersökning får inte överklagas. Övriga beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

25 § Till böter, högst 1 000 kronor, skall den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör uppgiftsskyldighet enligt 7 – 10 §§ eller lämnar oriktig uppgift.

Den som överträtt ett vitesföreläggande skall inte dömas till ansvar för gärningar som omfattas av föreläggandet.

Allmänt åtal får väckas endast efter anmälan av den statistikansvariga myndigheten.

26 § Den som bryter mot 6 § skall dömas för olovlig identifiering till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken eller personuppgiftslagen (1998:204). I ringa fall döms inte till ansvar.

Kompletterande föreskrifter

27 § Regeringen meddelar kompletterande föreskrifter om den officiella statistiken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april år 2001. Genom lagen upphävs
 - a. lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område,
 - b. lagen (1992:889) om den officiella statistiken,
 - c. lagen (1995:606) om vissa personregister för officiell statistik.
2. Bestämmelserna i 14 och 15 §§ lagen (1992:889) om den officiella statistiken gäller fortfarande i fråga om gärningar som begåtts före den 1 april 2001.
3. Beträffande behandling av personuppgifter som omfattas av datalagen (1973:289) skall i stället för vad som sägs i 2 § och 5 § tredje stycket denna lag, motsvarande bestämmelser i datalagen tillämpas till och med den 30 september 2001.
4. I mål och ärenden om vite, där föreläggande har beslutats före den 1 april 2001 enligt lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område eller lagen (1992:889) om den officiella statistiken, tillämpas den lagen.
5. Beslut om undantag från gallringsföreskrift som meddelats enligt lagen (1995:606) om vissa personregister för officiell statistik gäller fortfarande.

Symbolen består av begynnelsebokstäverna i Sveriges officiella statistik (SOS). Den är utformad med O:et ytterst, öppet upptill och nedtill. Det ena S:et är i centrum och fyller ut den nedre öppna delen av O:et med nedersta slingan i bokstaven. Det andra S:et ligger bakom det första som en skugga av detta och fyller ut den övre öppna delen av O:et med översta slingan i bokstaven. Bokstäverna är blåfärgade, med det skuggade S:et i en ljusare nyans och mellanrummen vita. Om symbolen visas i svart/vitt är bokstäverna svarta respektive grå och mellanrummen vita.

2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

4 §²

Sekretess gäller i sådan särskild verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik samt, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan därmed jämförbar undersökning, som utförs av myndighet, för uppgift som avser enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift i *företagsregister, uppgift som avser avlidna, uppgift som behövs för forsknings- eller statistikändamål, uppgift som avser personal- och lönestatistik* och uppgift, som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde, får dock lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller honom närstående lider skada eller men.

Sekretess gäller i sådan särskild verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik samt, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan därmed jämförbar undersökning, som utförs av myndighet, för uppgift som avser enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift som behövs för forsknings- eller statistikändamål och uppgift, som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde, får dock lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller *någon* honom närstående lider skada eller men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år, såvitt angår uppgift om enskilda personliga förhållanden, och annars i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 april år 2001.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474

² Senaste lydelse 1995:607

3 Ärendet och dess beredning

En översyn av regleringen av den officiella statistiken har aktualiserats av flera skäl.

Personuppgiftslagen (1998:204) trädde i kraft den 24 oktober 1998 och ersatte datalagen (1973:289). Genom personuppgiftslagen genomfördes Europaparlamentets och ministerrådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och det fria flödet av sådana uppgifter. Den nya regleringen får konsekvenser för den registerreglering som grundas på datalagen.

Vidare beslutade regeringen den 12 mars 1998 att bemyndiga chefen för Finansdepartementet att tillkalla en utredare med uppgift att utvärdera statistikreformen (dir. 1998:17, se avsnitt 5.3). Utredarens ställningstaganden bedömdes kunna leda till förslag till ändringar i den rättsliga regleringen av den officiella statistiken. Regeringskansliet beslutade därför samma dag att det inom Finansdepartementet skulle tillsättas en arbetsgrupp med uppgift att lämna förslag till ändringar i de författningar som berör statistikens område. Flera delfrågor utöver de nu berörda ingick i uppdraget. Arbetsgruppen antog namnet Statistikregelgruppen.

Statistikregelgruppen överlämnade i december 1999 sin promemoria Statistikkens regler (Ds 1999:75) till regeringen. Statistikregelgruppens lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju 1999/6084/F).

Utredningen om utvärdering av statistikreformen lämnade sitt betänkande Statistikreformen – Utvärdering och förslag till utveckling (SOU 1999:96) till regeringen i september 1999. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju 1999/4232/F).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 21 juni 2000 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter behandlas i den allmänna motiveringen i kapitel 6 och i författningskommentaren. Regeringen har följt synpunkterna. Dessutom har vissa mindre justeringar av lagtexten gjorts.

4 Allmänna utgångspunkter

4.1 Den officiella statistiken

4.1.1 Bakgrund

Statistiken har en lång historia i vårt land. Den går tillbaka till första hälften av 1700-talet. Dagens system för officiell statistik är resultatet av en process som pågått sedan 1960. Detta år fattade nämligen riksdagen principbeslut om att all statlig statistik som inte av administrativa skäl behövde vara bunden till någon viss myndighet skulle förläggas till Statistiska centralbyrån. I linje med beslutet genomfördes under åren 1961–65 en långtgående centralisering av den statliga statistikproduktionen. Förutsättningarna och villkoren för statistiken har därefter varit föremål för flera utredningar.

1990 års statistikutredning hade till huvuduppgift att pröva hur den statliga statistikverksamheten skulle kunna effektiviseras. Utredningen skulle pröva om en ytterligare effektivisering kunde uppnås genom att statistikens huvudanvändare gavs en tydligare beställarroll. Statistiken borde så långt som möjligt finansieras direkt av beställarna. Möjligheten att helt uppdragsfinansiera SCB:s verksamhet skulle också prövas.

Utredningens betänkande Effektivare statistikstyrning – den statliga statistikens finansiering och samordning (SOU 1992:48) överlämnades till regeringen i maj 1992. I betänkandet föreslogs bl.a. att ansvaret för styrningen av den statliga statistiken så långt det var lämpligt och möjligt skulle delegeras till huvudanvändarna av statistiken.

Remissinstansernas synpunkter på utredningens förslag var blandade. De flesta remissinstanserna välkomnade ett ökat användarinflytande, men ett stort antal bedömde det orealistiskt att lägga ut ett s.k. beställaransvar för så stor del av den statliga statistiken från SCB.

Regeringen fann under sin beredning att starka skäl talade mot att delegera ansvaret för och att avgiftsfinansiera all statistik. Man ansåg dock att ansvaret för officiell statistik för avgränsade s.k. sektorsområden eller för statistik med *en* huvudanvändare så långt möjligt borde fördelas till sektormyndigheterna. Statistiken skulle finansieras genom anslag till dessa. Riksdagen godkände de förordade principerna (prop. 1992/93:101, bet. 1992/93:FiU7, rskr. 1992/93:122).

En genomförandekommitté tillkallades i februari 1993 för att bereda ändringar i ansvarsfördelningen för den statliga statistiken. Kommittén avlämnade i januari 1994 sitt slutbetänkande Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken (SOU 1994:1). I betänkandet föreslogs utläggning av s.k. beställaransvar för officiell statistik per den 1 juli 1994 till 16 myndigheter. Det totala beloppet för det utlagda beställaransvaret uppgick till närmare 90 milj. kr.

De myndigheter som föreslogs bli beställansvariga för officiell statistik skulle kunna styra och kontrollera produktionen av den statistik de fick ansvaret för. Detta skulle gälla oberoende av om myndigheten valde att producera statistiken själv eller att lägga ut produktionsansvaret till någon annan (SCB, annan myndighet eller en servicebyrå).

Förslagen innebar att SCB skulle ges tre separata uppgifter, nämligen ansvar för förvaltningsuppgifter, ansvar för sektorövergripande anslagsfinansierad statistik m.m. och uppdragstagare inom statistikområdet.

Regeringen följde i stort kommitténs förslag beträffande den officiella statistiken. Ansvaret för en betydande del av den officiella statistiken fördelades därefter på ett antal centrala förvaltningsmyndigheter enligt de godkända principerna med verkan från den 1 juli 1994 (prop. 1993/94:100 bil. 8, bet. 1993/94:FiU15, rskr. 1993/94:269).

4.1.2 Gällande regler

Den officiella statistiken regleras i lagen (1992:889) om den officiella statistiken (statistiklagen), som trädde i kraft den 1 januari 1993 (prop. 1991/92:118, bet. 1991/92:FiU23, rskr. 1991/92:316). Statistiklagen tillämpas när statliga myndigheter under regeringen framställer officiell statistik. Organ utanför den statliga sektorn och sådana som ligger under riksdagen, t.ex. Riksbanken, faller alltså utanför lagens tillämpningsområde. Lagen kompletteras av förordningen (1992:1668) om den officiella statistiken (statistikförordningen).

Genom bestämmelser i statistiklagen och statistikförordningen bemyndigas myndighet som ansvarar för officiell statistik att meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas till den officiella statistiken samt om sättet och tiden för uppgiftslämnandet.

Med stöd av detta bemyndigande fastställer t.ex. SCB föreskrifter för de enskilda statistiska undersökningarna. Genom föreskrifterna fastställs vilka kategorier av uppgiftslämnare som omfattas av uppgiftsskyldigheten i den aktuella undersökningen samt när uppgifterna senast skall lämnas.

Också andra statistikansvariga myndigheter än SCB fastställer föreskrifter för statistiska undersökningar.

I lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område regleras bl.a. skyldigheten att lämna uppgifter till lantbruksregistret och statistiken på jordbruksområdet. Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1993 (prop. 1991/92:121, bet. 1991/92:JoU19, rskr. 1991/92:278), kompletteras av förordningen (1992:1032) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område.

Regleringen av de personregister i datalagens (1973:289) mening som används för att ta fram officiell statistik och som innehåller känsliga uppgifter återfinns i lagen (1995:606) om vissa personregister för officiell statistik (statistikregisterlagen), som trädde i kraft den 1 juli 1995 (prop. 1994/95:200, bet. 1994/95:FiU24, rskr. 1994/95:368). Kompletterande föreskrifter om de olika registren finns i förordningen (1995:1060) om vissa personregister för officiell statistik (statistikregisterförordningen). Den innehåller detaljerade bestämmelser om de

register som omfattas av registerlagen med föreskrifter om ändamål, innehåll och om tillåtna sambearbetningar. Statistikregisterförordningen omfattar 32 personregister hos statistikansvariga myndigheter. Den innehåller också en reglering av användningen av personregister för SCB:s databasservice.

4.1.3 Begreppet officiell statistik

Grundläggande statistisk information behövs inom alla samhällsområden. Det finns starka motiv till att den intar en särställning jämfört med annan information inom respektive område. Regleringen av den officiella statistiken syftar till att ge denna särställning samtidigt som processen att framställa statistiken fordrar vissa regler. Av 1 § andra stycket statistiklagen framgår sålunda att officiell statistik är sådan statistik för samhällsplanering, forskning, allmän information och internationell rapportering som en myndighet framställer enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

I motiven till statistiklagen (prop. 1991/92:118) framhölls att statliga myndigheter framställer statistik för olika ändamål. För det första avsågs sådan statistik som tas fram genom sammanställning och bearbetning av uppgifter som myndigheterna förfogar över för att följa upp, bedöma och utvärdera sin egen verksamhet (driftsstatistik). Lagförslaget fokuserades emellertid på sådan statistik som framställs av SCB och vissa andra myndigheter och som har ett vidare syfte. Denna statistik bygger på uppgifter som antingen samlas in direkt från enskilda fysiska eller juridiska personer eller inhämtas från administrativa källor. Regeringen förordade alltså att endast den senare typen av statistikframställning – den officiella statistiken – skulle omfattas av lagregleringen.

Enligt 2 § statistiklagen krävs att statistiken är objektiv och allmänt tillgänglig. Av motiven framgår bl.a. att statistiken inte får påverkas av ovidkommande faktorer och att den inte heller får utformas för att tjäna vissa syften. Statistiska metoder skall användas som garanterar att statistiken inte kan ifrågasättas ur sådana synvinklar. Statistiken skall också offentliggöras på sådant sätt att den är enkelt åtkomlig för de behov som skall tillgodoses.

4.1.4 Officiell statistik och personuppgiftslagen

Framställning av officiell statistik förutsätter inom vissa områden behandling av uppgifter på individnivå. Tidigare har underlaget oftast samlats in på blanketter direkt från allmänheten. Numera inhämtas uppgifter i ökande utsträckning i elektronisk form från olika register. Detta sker för att minska såväl uppgiftslämnandet från enskilda som kostnaderna för hanteringen. Bakgrunden är naturligtvis också att samhällets administrativa register undan för undan har övergått till elektronisk form. Nästa folk- och bostadsräkning i Sverige kommer för övrigt också att vara registerbaserad och skall alltså inte genomföras med blankett från allmänheten och fastighetsägarna.

Den registerbaserade statistiken utvecklades snabbt under senare delen av 1980-talet. Utvecklingen mot en rationell användning av uppgifter i elektronisk form har dock pågått under lång tid. SCB har varit en av pionjerna på användarsidan och har haft en viktig roll i Sveriges utveckling på IT-området. Befolkningsstatistiken kunde sålunda redan i slutet av 1960-talet rationaliseras och byggas ut med hjälp av folkbokföringens databehandlade register. Inkomststatistiken, som hämtar underlag från skatteförvaltningens register, är ett annat exempel på tidig databehandling. Här finns dessutom olika former av bidrag som bostadsbidrag och studiemedel. Det är därmed möjligt att redovisa ”disponibel inkomst per taxeringshushåll”.

Sysselsättningsregistret bygger på uppgifter från befolkningsregistret, den av arbetsgivaren lämnade kontrolluppgiften, det centrala företags- och arbetsställeregistret och inkomstregistret för egenföretagare. Ett utbildningsregister inrättades under slutet av 1980-talet, vilket användes och kompletterades i samband med uppgiftsinsamlingen i FoB 90. De inhämtade uppgifterna om utbildningens inriktning och längd har därefter uppdaterats med uppgift om utbildningar som genomgått i Sverige. Utbildningsuppgifter för personer som flyttat till Sverige har tillförts registret via enkäter.

För att få uppgifter om enskildas sociala och ekonomiska förhållanden och om familjeförhållanden genomför SCB olika individ- och hushållsundersökningar där individerna själva tillfrågas. Detta gäller t.ex. undersökningarna om levnadsförhållandena (ULF), arbetskraftsundersökningarna (AKU) m.fl.

Vid införandet av datalagen (1973:289) fanns ett stort antal statistikregister som under en övergångsperiod skulle anpassas till den nya lagstiftningen. Ställning skulle då tas till om registret var av ”statsmaktskaraktär” eller inte. Härför räckte vid denna tid de faktum att medel hade beviljats för en statistisk undersökning och att det anslagna beloppet gav vid handen att ADB skulle användas för ändamålet. Bedömningen av vad som ansågs vara ett statsmaktsregister stramades dock successivt upp i takt med att ett stort antal s.k. personregister författningsreglerades särskilt.

Sedan datalagen trädde i kraft 1973, har SCB kommit in med ett stort antal framställningar till Datainspektionen (DI) om att få behandla personuppgifter och att sambearbeta dessa med andra personuppgifter.

Ärendeflödet mellan SCB och DI medförde att man successivt utvecklade ett förenklat förfarande för statistikregister inom ramen för den gällande lagstiftningen. Ur denna process skapades Datainspektionens föreskrifter om förenklat ansökningsförfarande beträffande vissa personregister för statistikändamål (DIFS 1989:2).

Som ett resultat av utredningsbetänkandet En ny datalag (SOU 1993:10) ändrades datalagen på vissa punkter med giltighet från den 1 januari 1995. Ändringarna innebar bl.a. att DI fick rätt att utfärda generella föreskrifter för sådan databehandling av personuppgifter som ofta sker inom branscher, sektorer eller verksamheter, t.ex. sjukhusens patientregister, forskningsregister, direktreklamregister – och statistikregister. De register som fördes enligt sådana regler undantogs från till-

ståndsplikt. DI fick samtidigt också möjlighet att förena föreskrifter och förbud med vite.

Som en följd av detta meddelade DI generella föreskrifter beträffande statistikregister.

Den 1 juli 1995 trädde statistikregisterlagen i kraft.

Datalagen ersattes den 24 oktober 1998 av personuppgiftslagen (1998:204). Den nya lagen kommer dock med hänsyn till övergångsbestämmelserna att få fullt genomslag först den 1 oktober 2001. Datalagen kommer således att gälla fram till den tidpunkten för en stor del av behandlingen av personuppgifter för framställning av statistik.

Personuppgiftslagen innebär ett genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet, se avsnitt 4.2.3). Personuppgiftslagen innehåller bestämmelser om när behandling av personuppgifter är tillåten. För behandling av känsliga personuppgifter gäller särskilt stränga regler. Även vissa grundläggande krav på den som behandlar personuppgifter ställs, t.ex. att personuppgifter som samlas in för ett ändamål inte får behandlas för något annat oförenligt ändamål. Vidare finns i lagen bestämmelser om information till de registrerade, om rättelse av personuppgifter och om säkerheten vid behandlingen. Behandling av personuppgifter för bl.a. statistiska ändamål undantas dock i stor utsträckning från dessa regler.

I ingressen till dataskyddsdirektivet sägs att ”Senare behandling av personuppgifter för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål kan – förutsatt att medlemsstaterna ger lämpliga garantier – inte allmänt sett anses oförenliga med de ändamål för vilka uppgifterna tidigare samlades in”. Det innebär att statistikansvariga myndigheter kan behandla uppgifter från andra myndigheter för statistikändamål även om uppgifterna ursprungligen samlats in för ett annat ändamål.

Personuppgiftslagens bestämmelser innebär att känsliga personuppgifter får behandlas utan samtycke för forskning och statistik, om behandlingen är nödvändig och om samhällsintresset av projektet klart väger över riskerna för otillbörligt intrång i den personliga integriteten. Har behandlingen godkänts av en forskningsetisk kommitté, skall förutsättningarna anses uppfyllda. Detta framgår av lagens 19 §.

I motiven till personuppgiftslagen (prop. 1997/98:44) framhålls bl.a. (s. 70 f.) följande. Statistik och forskning är ett så viktigt område att det bör regleras redan i den nya lagen. Att forskning och statistik kan genomföras utgör ett sådant viktigt allmänt intresse som avses i artikel 8.4 i EG-direktivet. Den nya lagen bör – såsom en sådan lämplig skyddsåtgärd som avses i nämnda artikel i direktivet – innehålla en regel om att personuppgifter som behandlas för bl.a. statistiska eller vetenskapliga ändamål får användas för att vidta åtgärder beträffande den registrerade bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke eller om det finns synnerliga skäl med hänsyn till den registrerades vitala intressen. Regeln bör enligt regeringens mening dock inte gälla för en myndighets användning av personuppgifter i allmänna handlingar. De stränga regler om sekretess och tystnadsplikt som regelmässigt gäller vid behandling för forskning och statistik får också anses utgöra lämpliga skyddsåtgärder.

Enligt personuppgiftslagen får känsliga personuppgifter alltid behandlas om den registrerade uttryckligen har lämnat sitt samtycke. Huvudprincipen vid forskning och statistik har under lång tid varit att den enskilde skall ha lämnat sitt samtycke.

Viss forskning och statistik är, enligt propositionen, så viktig att den inte bör vara beroende av att varje berörd enskild har informerats och lämnat sitt samtycke. Ibland tar samhällsintresset över intresset av att skydda enskildas personliga integritet. Att ett rättvisande cancerregister kan föras anses t.ex. vara ett så viktigt samhällsintresse att det inte är rimligt att låta samtycke vara en förutsättning för registrering och därmed registrets kvalitet och användbarhet.

Principen om en fri forskning gör att det finns många olikartade forsknings- och statistikprojekt, och dessa pågår som regel bara under en begränsad tid. Detta, liksom vikten av att värna om forskningens frihet, gör att det enligt propositionen är lämpligare att göra en avvägning i varje särskilt fall än att i den nya lagen införa generella regler om vilken forskning och statistik som skall tillåtas. Vid en sådan individuell avvägning kan olika faktorer kring forsknings- eller statistikprojektet vägas mot intrånget i den enskildes personliga integritet. Det bör t.ex. göras en bedömning av hur pass viktig den kunskap är som projektet kan ge och om den kunskapen kan fås på något annat sätt än genom att behandla personuppgifter eller om intrånget i den personliga integriteten annars kan begränsas genom en annan uppläggning av projektet. Det anses t.ex. viktigt att möjligheterna att bedriva forskningen eller framställa statistiken utan att använda personanknutna uppgifter alltid undersöks.

Behandling av känsliga personuppgifter utan samtycke från dem som avses med uppgifterna får alltså ske under förutsättning att behandlingen är nödvändig och att samhällsintresset av det forsknings- eller statistikprojekt vari behandlingen ingår klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära.

Den normen ger enligt propositionen uttryck för en restriktiv tillämpning och betonar att behandlingen måste vara nödvändig samtidigt som en intresseavvägning skall göras. I propositionen anförs att det inte är nödvändigt att i lagtexten ytterligare precisera normen utan det kan överlåtas åt rättstillämpningen att efter rådande värderingar och utvecklingen i samhället avgöra vilka behandlingar som kan tillåtas.

Vid den helhetsbedömning som skall göras enligt normen kan beaktas bl.a. forsknings- eller statistikprojektets vikt, behovet av personuppgifter, säkerhet vid behandlingen, hur pass kostsamt eller tidsödande det skulle vara att hämta in samtycke, i vad mån den enskilde skulle kunna skadas om man begärde samtycke och om en kontakt med den enskilde skulle kunna förrycka undersökningsresultatet. Vid intresseavvägningen bör också beaktas om information i någon form lämnas till berörda, t.ex. via anslag eller annonser. I de allra flesta fall bör åtminstone sådan information lämnas. Även frågan i vilken utsträckning den som begär det skall ha rätt att bli struken kan beaktas vid intresseavvägningen.

4.2.1 EG:s rättsakter

EU:s inverkan på den svenska statistiken behandlas utförligt i betänkandet Statistikreformen (SOU 1999:96, s. 193 ff.).

Statistiken inom EU styrs i stor utsträckning av förordningar beslutade av EU:s ministerråd. Dessa förordningar är i princip direkt tillämpliga i medlemsländerna. Beslut om hur förordningarna närmare skall tillämpas tas dock ofta i särskild ordning av kommissionen genom olika verkställighetskommittéer.

För andra statistikuppgifter som EU inhämtar från medlemsländerna gäller att det rättsligt sett inte finns någon skyldighet att leverera. Överlämnandet av sådan statistik baserar sig alltså på frivilliga överenskommelser. I vissa fall beror avsaknaden av reglering på att statistiksamarbetet befinner sig i ett uppbyggnadsskede.

Utgångspunkten för statistikarbetet i EU, den primära EG-rätten, återfinns i artikel 285 i EG-fördraget som genom Amsterdamfördraget fått följande lydelse:

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 5 i protokollet om stadgan för Europeiska centralbanksystemet skall rådet enligt förfarandet i artikel 251 besluta om åtgärder för att framställa sådan statistik som behövs för gemenskapens verksamhet.

2. Framställningen av gemenskapsstatistik skall uppfylla krav på opartiskhet, tillförlitlighet, objektivitet, vetenskapligt oberoende, kostnadseffektivitet och insynsskydd för statistiska uppgifter; den får inte innebära en alltför stor belastning för de ekonomiska aktörerna.

Syftet med detta tillägg i fördragstexten var att skapa en grund för att göra statistiken mer tillgänglig och ge den ett bredare ändamål än tidigare. Tidigare gällde nämligen att information i form av statistik enbart skulle tillgodose kommissionens behov. Med ordalydelsen ”gemenskapens verksamhet” omfattas alla de områden som EU innefattar. Inte minst tar begreppet sikte på att tillgodose EU-medborgarnas behov av lättillgänglig information om läge och utveckling inom EU och om EU:s förhållande till sin omvärld. Förordningen om gemenskapsstatistik (som behandlas i avsnitt 4.2.2) innehåller preciseringar och tillämpningsföreskrifter som bygger på tillägget i fördraget.

Den sekundära EG-rätten består av ett antal rättsakter som på ett eller annat sätt berör framställning av statistik eller hantering av uppgifter för framställning av statistik. Dessa rättsakter består av ett begränsat antal direktiv, ett stort antal förordningar (med direkt tillämpning i Sverige) och ett antal beslut.

Rättsakterna behandlar i allmänhet olika undersökningar som skall genomföras, t.ex. statistisk information rörande turism, statistik över gods- och passagerarbefordran till sjöss, statistik om trafikolyckor eller statistik över inkomsters struktur och fördelning. Medlemsländerna får

genom rättsakterna åligganden att samla in och överlämna resultatet av uppgiftsinsamlingarna till Eurostat, dvs. EU:s statistikkontor. I vissa fall beskrivs hur uppgifterna skall sammanställas och bearbetas till gemenskapsstatistik. Ofta ges definitioner och detaljerade beskrivningar av undersökningsobjekten och variablerna i uppgiftsinsamlingen återges i långa förteckningar. Kravet riktas mot medlemsländerna eller i vissa fall deras statistikmyndigheter och inte mot t.ex. näringsidkare. I regel – men inte alltid – finns i den svenska lagstiftningen föreskrifter om uppgiftsskyldighet mot företag som täcker de uppgifter som behövs för undersökningarna.

Gemenskapsstatistik skall framställas på grundval av enhetliga standarder. Många rättsakter reglerar vilka uppgifter länderna i gemenskapen skall lämna och andra detaljer i syfte att resultaten skall bli jämförbara. Sverige har hittills kunnat fullgöra sina åligganden enligt rättsakterna på statistikområdet utan avsevärda problem.

4.2.2 Förordningen om gemenskapsstatistik

Ministerrådet antog den 17 februari 1997 förordningen nr 322/97 om gemenskapsstatistik (Celex 397R0322). Syftet med förordningen var att upprätta *en rättslig ram för framställning av gemenskapsstatistik*. Man pekade på att FN:s statistikkommission den 14 april 1994 hade antagit grundläggande principer för officiell statistik.

Gemenskapen skall kunna grunda sina beslut på statistik som är aktuell, tillförlitlig, väsentlig och jämförbar mellan medlemsstaterna. Ett statistiskt system skulle därför utvecklas för samarbete och samordning mellan bidragande myndigheter och statistiska program skulle genomföras. I förordningen fastställdes – i enlighet med subsidiaritetsprincipen – de nationella myndigheternas och gemenskapsmyndighetens ansvar för framställning av gemenskapsstatistik.

Vidare framhölls bl.a. vikten av att konfidentiell information som samlats in skyddas enligt samma principer i medlemsstaterna och man skapade en gemensam definition av vad som skall utgöra ”förtroliga uppgifter”. Därvid skulle också uppgifter som hämtas ur allmänna källor anses vara ”förtroliga” om detta följde av en medlemsstats nationella lagstiftning, vilket t.ex. är fallet i Sverige.

Förordningen är indelad i 6 kapitel och består av 23 artiklar.

Första kapitlet innehåller allmänna bestämmelser, bl.a. anges att syftet är att införa en rättslig ram för att systematiskt och planlagt framställa gemenskapsstatistik i avsikt att utforma, tillämpa, övervaka och värdera gemenskapens politik. I övrigt introduceras här definitioner av vissa begrepp som sedan används i förordningen. Här bör nämnas att *gemenskapsmyndighet* är avdelningen för gemenskapsstatistik, Eurostat. Detta är ett viktigt undantag från huvudregeln att det alltid är kommissionen som sådan som har ansvar enligt EG:s rättsakter.

Andra kapitlet handlar om gemenskapens statistiska program. Rådet skall anta ett program om inriktningen, huvudområdena och målen för de åtgärder som planeras under högst fem år. Det skall utgöra ramen för framställningen av all gemenskapsstatistik. Dessutom skall kommission-

en före maj månads utgång lägga fram sitt arbetsprogram för det kommande året för granskning av Kommittén för det statistiska programmet (SPC). I sina initiativ till statistik skall kommissionen bl.a. ange de skäl som motiverar den planerade åtgärden. Vidare skall en lönsamhetsanalys redovisas i vilken hänsyn tas till de finansiella kostnaderna för åtgärden för både gemenskapen och medlemsländerna. Den skall även belysa hur belastningen på uppgiftslämnarna skall begränsas.

Tredje kapitlet gäller principer. Det inleds med ett stycke som anger de vägledande principerna. Dessa principer definieras sedan i efterföljande stycken. Inledningsstycket har följande lydelse:

”För att garantera högsta möjliga kvalitet i både etiskt och yrkesmässigt hänseende skall gemenskapsstatistik styras av principerna om opartiskhet, tillförlitlighet, relevans, kostnadseffektivitet, förtrolighet med avseende på statistik och insyn”.

Av särskilt intresse i detta sammanhang är definitionen av *förtrolighet med avseende på statistik*. Detta begrepp definieras som skydd för uppgifter som hänför sig till enskilda statistiska objekt, som erhålls direkt för statistiska ändamål eller indirekt från administrativa eller andra källor mot alla brott mot rätten till förtrolighet. Definitionen inbegriper hinder för icke-statistisk användning och olagligt röjande av uppgifter.

Kapitel fyra handlar om spridning och kommenteras här inte vidare.

Skyddet för förtroliga uppgifter

Kapitel fem bygger vidare på definitionen av förtrolighet med avseende på statistik och anger inledningsvis när en uppgift skall anses förtrolig.

Så är fallet när *det är möjligt att identifiera statistiska objekt antingen direkt eller indirekt och därigenom röja särskild information*. För att kunna avgöra om ett statistiskt objekt är identifierbart skall alla sätt som rimligen kan användas av tredje man för att identifiera objektet beaktas. Ett undantag från detta är att uppgifter som hämtas ur källor som är tillgängliga för allmänheten inte skall anses förtroliga, förutsatt att de inte är förtroliga hos myndigheten enligt nationell lagstiftning (Artikel 13). Sistnämnda fall är för handen i Sverige, eftersom även offentliga handlingar omfattas av absolut sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) när de kommer in till en statistikansvarig myndighet.

Den ”sekretessregel” som finns i förordningen säger att förtroliga uppgifter som erhållits enbart för framställning av gemenskapsstatistik skall användas av nationella myndigheter och gemenskapsmyndigheten enbart för statistiska ändamål, om inte uppgiftslämnarna otvetydigt har lämnat sitt samtycke till att uppgifterna används för andra ändamål. (Artikel 15.)

Den nationella myndighet som är ansvarig för framställningen av dessa uppgifter kan dock, med undantag från vad nyss sagts, under vissa förutsättningar och för vetenskapliga syften bevilja tillgång till förtroliga uppgifter som erhållits för gemenskapsstatistik. För tillgång till sådana uppgifter hos gemenskapsmyndigheten måste den nationella myndigheten

som tillhandahöll de begärda uppgifterna ge sitt uttryckliga godkännande (Artikel 17).

Det bör observeras att enligt artikel 14 tillhandahåller den nationella myndigheten endast förtroliga uppgifter som inte medger direkt identifiering. Det är alltså endast avidentifierat material och tabellmaterial som överförs till gemenskapsmyndigheten, Eurostat.

Det kan också nämnas att artikel 16 principiellt slår fast att nationella myndigheter och gemenskapsmyndigheten skall ha tillgång till administrativa uppgiftskällor, vart och ett inom sina egna offentliga förvaltnings verksamhetsområden, i den utsträckning som dessa uppgifter är nödvändiga för framställning av gemenskapsstatistik. De reella förutsättningarna för detta skall dock bestämmas av varje medlemsstat och kommissionen inom sitt respektive behörighetsområde.

Enligt förordningen får utlämnande från den nationella statistikmyndigheten ske endast för forskningsändamål. Den svenska statistiksekretessen innehåller emellertid fler undantag från den absoluta sekretessen. Denna problematik behandlas i avsnitt 6.8.1.

4.2.3 Dataskyddsdirektivet

Syftet med Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet, Celex 395L0046) är att skapa en gemensam, hög nivå på integritetsskyddet för att därigenom möjliggöra ett fritt flöde av personuppgifter medlemsländerna emellan. Medlemsstaterna får inom den ram som ges i direktivet närmare precisera villkoren för när behandling av personuppgifter får förekomma. Dessa preciseringar får dock inte hindra det fria flödet av personuppgifter inom unionen.

Direktivet är tillämpligt på all automatiserad behandling av personuppgifter. Det är också tillämpligt på manuella register, dock endast på sådana manuella register som är sökbara utifrån särskilda kriterier. Direktivet är inte tillämpligt på sådan behandling av personuppgifter som faller utanför gemenskapsrätten (t.ex. den som gäller allmän säkerhet, statens säkerhet eller statens verksamhet på straffrättens område) och inte heller på register för personligt bruk. Behandling av personuppgifter för journalistiska, konstnärliga och litterära ändamål undantas från direktivets materiella bestämmelser.

Personuppgifter får samlas in endast för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och uppgifterna får inte senare användas på ett sätt som är oförenligt med ursprungsändamålet.

Personuppgifter får behandlas endast när samtycke lämnats, när det är nödvändigt för att fullgöra ett avtal i vilket den registrerade är part, när det finns en i författning reglerad förpliktelse att behandling av uppgifterna skall ske, när det är nödvändigt för att skydda den enskildes grundläggande intressen, när det är nödvändigt för att utföra en arbetsuppgift i det allmännas intresse eller slutligen, om det i övrigt skett en intresseavvägning som resulterat i att behandling av personuppgifter skall få ske.

Känsliga uppgifter (ras, religion, politisk åsikt, facklig tillhörighet, hälsotillstånd etc.) får inte behandlas. Dock gäller vissa undantag, bl.a. vid den enskildes uttryckliga samtycke, för ideella föreningars medlemsregister, för hälso- och sjukvårdens administration och vid författningsreglerade skyldigheter.

Medlemsstaterna skall bestämma på vilka villkor nationella identifikationsnummer får behandlas.

När personuppgifter samlas in skall de registrerade informeras om bl.a. vem som är registeransvarig och vad uppgifterna skall användas till.

All behandling av personuppgifter skall enligt huvudregeln anmälas till en tillsynsmyndighet. Medlemsstaten kan dock under vissa förutsättningar göra undantag från anmälningsskyldigheten, t.ex. för sådan behandling av personuppgifter som inte kränker enskildas fri- och rättigheter eller när den registeransvariga utsett ett s.k. uppgiftsskyddsombud.

Behandling av personuppgifter som innebär särskilda integritetsrisker får inte förekomma utan att tillsynsmyndigheten först gett tillstånd till detta.

Den registrerade skall ha rätt att få sina rättigheter enligt den nationella lagen prövade av tillsynsmyndigheten och domstol.

Överföring av personuppgifter till ett tredje land får i princip endast ske om det mottagande landet har en adekvat skyddsnivå.

Tillsynsmyndigheten skall vara ett oberoende organ. Den skall ha undersökningsbefogenheter och befogenheter att effektivt ingripa mot otillåten behandling av personuppgifter.

Medlemsstaterna skall genomföra direktivet i nationell rätt inom tre år efter antagandet den 24 oktober 1995. För de automatiserade behandlingar som då redan påbörjats är föreskrivet en övergångsperiod på ytterligare tre år. För redan existerande manuella register är övergångsperioden utsträckt till, som längst, tolv år.

4.2.4 Övrigt

Europarådet

Europarådet är en mellanstatlig organisation som bildades år 1949 i syfte att bl.a. främja medlemsstaternas ekonomiska och sociala utveckling. Bl.a. är alla EU- och EES-stater medlemmar av Europarådet. Europadomstolen, som prövar påstådda kränkningar av de mänskliga rättigheterna, är ett organ som har upprättats av Europarådet.

År 1980 antog Europarådets ministerkommitté en konvention om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, den s.k. dataskyddskonventionen (se prop. 1981/82:189). Konventionen trädde i kraft den 1 oktober 1985.

Syftet med konventionen är att säkerställa respekten för grundläggande fri- och rättigheter, särskilt den enskildes rätt till personlig integritet i samband med automatisk databehandling av personuppgifter. Utgångspunkten är att vissa av den enskildes rättigheter kan behöva skyddas i

förhållande till den princip om fritt flöde av information, oberoende av gränser, som finns inskriven i internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter.

1983 beslutade Europarådet om en rekommendation, No. R (83) 10, om skydd för personliga uppgifter för forskning och statistik. Europarådet ansåg senare att det skett en omfattande utveckling inte minst på det statistiska metodområdet. Av detta och andra skäl påbörjades en översyn av den gällande rekommendationen. Översynen ledde fram till ett förslag till en särskild rekommendation på statistikområdet. Denna rekommendation antogs av Europarådets Ministerkommitté den 30 september 1997: Recommendation No. R (97) 18 of the Committee of Ministers to Member States concerning the Protection of Personal Data collected and Processed for Statistical Purposes.

Innehållet i rekommendationen motsvarar i stor utsträckning de regler som finns i den svenska personuppgiftslagen när det gäller statistikframställning. En regel som går längre än personuppgiftslagen innebär att personliga uppgifter skall göras anonyma så snart de inte längre behövs i identifierbar form. Särskilda förutsättningar i fråga om arkivering och för bevarande av uppgifter i identifierbar form vid longitudinella studier innebär dock att regeln om anonymisering kan få en ändamålsenlig utformning för Sveriges del.

Bedömningen är att rekommendationen i stort innehåller handlingsmönster och åtgärder som ligger väl i linje med de som gäller i Sverige och som i sin tur har den europeiska nivån som måttstock.

FN

Inom ramen för The Economic Commission for Europe har FN antagit vissa grundläggande principer för officiell statistik för den europeiska regionen. Principerna antogs i april 1992 och skall diskuteras i conference of European Statisticians vart tredje år.

Principerna innebär att man skall framställa och tillgängliggöra statistik på ett opartiskt sätt. För att behålla förtroendet för officiell statistik skall uppgifter samlas in, behandlas, lagras och presenteras enligt yrkesmässiga överväganden. Detta innefattar också användning av vetenskapliga principer och ett yrkesetiskt förhållningssätt.

Det kan konstateras att anledningen till att FN sett det som sin uppgift att i detta sammanhang fastställa vissa principer är att den officiella statistiken anses vara en så viktig grund för utvecklingen inom områdena för ekonomi, demografi, sociala förhållanden och miljö. Den har också betydelse för förståelse mellan stater och folk i Europa.

OECD

OECD, Organization för Economic Co-operation and Development (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling), bildades av ett antal industriländer år 1961 för att genom analys och utbyte av erfarenheter stimulera till långsiktig ekonomisk tillväxt och sysselsättning

samt vidgad världshandel. Förutom alla EU/EES-stater är bl.a. USA, Kanada, Japan och Australien medlemmar i OECD. Prop. 2000/01:27

Inom OECD har en expertgrupp utarbetat riktlinjer i fråga om integritetsskyddet och persondataflödet över gränserna. Riktlinjerna antogs år 1980 tillsammans med en rekommendation till medlemsländernas regeringar om att beakta riktlinjerna i nationell lagstiftning.

Många internationella företag och organisationer har antagit egna regler om dataskydd som bl.a. bygger på OECD:s riktlinjer.

5 Det statistiska systemet

5.1 En nödvändig kunskapskälla

Statistik är av central betydelse inom många områden i dagens samhälle. Det framgår tydligt genom massmediernas nyhetsförmedling, som så gott som dagligen redovisar forskningsresultat och undersökningar baserade på statistik. Grundläggande funktioner i samhället som demokrati, ekonomi och välfärd är i större eller mindre grad beroende av kunskap baserad på tillförlitlig statistik.

Demokratien behöver utvecklas och fördjupas. Varje ny uppväxande generation måste fostras i demokratins anda. Utbildningsväsendet har en viktig roll i detta sammanhang, bl.a. som förmedlare av statistisk information och allmän förståelse för hur statistiken kan användas. Också massmedierna har en viktig funktion i den demokratiska processen genom att kritiskt granska politiska beslut och annan verksamhet i samhället. Statistisk information är ofta nödvändig för att kunna fullgöra denna uppgift.

Den ekonomiska statistiken utgör ett mycket viktigt underlag när regeringen, riksdagen och Riksbanken fattar beslut om den ekonomiska politiken. För att följa upp regeringens målsättningar inom arbetsmarknaden krävs tillförlitlig statistik om sysselsättning och arbetslöshet. Riksdagens beslut om utgiftstak för statens budget är ett annat exempel som visar på vikten av precisa statistiska underlag. Inom EU har statistiken blivit allt viktigare under senare år till följd av besluten om fördjupat samarbete mellan medlemsländerna och utvidgning av antalet medlemmar.

Kunskap baserad på statistiska undersökningar behövs också för att utveckla välfärden. Välfärdsstatistiken utgör ett viktigt underlag för att kunna utvärdera hur de senaste årens stora besparingar på statsbudgeten har påverkat välfärden för olika grupper i samhället. Det behövs också statistik för att kunna planera för framtiden, bl.a. för ökade behov av samhällsservice för en allt mer åldrande befolkning.

5.2 De statistikansvariga myndigheterna

5.2.1 Ansvaret för den sektorövergripande statistiken

Det statistiska systemet kan sägas omfatta den officiella statistiken och de metoder, bakomliggande register m.m. som utgör underlag för statistiken samt de myndigheter som har ansvar för statistiken. Vad som är officiell statistik och vilken myndighet som ansvarar för den förtecknas i bilagan till förordningen (1992:1668) om den officiella statistiken.

SCB är central förvaltningsmyndighet för den officiella statistiken och annan statlig statistik. Myndighetens verksamhet består av tre delar. SCB är ansvarig för och producerar officiell statistik som är sektorövergripande eller som saknar en entydig huvudanvändare. Det gäller i huvudsak arbetsmarknadsstatistik, befolkningsstatistik, ekonomisk statistik, välfärdsstatistik och viss övergripande utbildningsstatistik. Statistikansvaret omfattar drygt hälften av den officiella statistiken. SCB är också ansvarig för samordning av det statistiska systemet. Det innebär att hålla samman, bevaka och utveckla den officiella statistiken, stödja andra statistikansvariga myndigheter, informera om systemet samt ansvara för internationellt statistiskt samarbete och centrala databaser. Enligt förordningen (1988:137) med instruktion för Statistiska centralbyrån skall SCB:s styrelse årligen till regeringen lämna en skriftlig bedömning av den officiella statistikens samordning. De bedömningar som SCB hittills har lämnat har berört samordningen ur ett mer övergripande perspektiv, dvs. om statistiken har tagits fram och gjorts tillgänglig enligt gällande författningar. Bedömningsunderlaget har utgjorts av enkäter till statistikansvariga myndigheter och intervjuer med vissa användare. Kostnaderna för den sektorövergripande officiella statistiken och samordningen av statistiken finansieras över SCB:s förvaltningsanslag, som uppgår till 384 miljoner kronor. Som en tredje uppgift producerar SCB statistik på uppdrag, bl.a. huvuddelen av de andra statistikansvariga myndigheternas officiella statistik. Uppdragsverksamheten, som utgör omkring hälften av SCB:s totala verksamhet, finansieras med avgifter.

5.2.2 Ansvaret för den sektoranknutna statistiken

I samband med statistikreformen fick ett 25-tal myndigheter ansvar för den sektoranknutna officiella statistiken. Statistikansvariga myndigheter är Arbetarskyddsstyrelsen (arbetsmiljö- och arbetsskadestatistik), Brottsförebyggande rådet (brotts- och lagföringsstatistik), Centrala studiestödsnämnden (statistik över studiestöd), Ekonomistyrningsverket (statistik över taxering och utfallet av statsbudgeten), Finansinspektionen (finansmarknadsstatistik), Fiskeriverket (statistik över fiske och vattenbruk), Högskoleverket (statistik över högskoleväsendet), Kemikalieinspektionen (statistik över försäljning och användning av kemikalier), Konjunkturinstitutet (statistik över näringslivets investeringar och hushållens inköpsplaner), Migrationsverket (statistik över invandring och asylsökande), Naturvårdsverket (statistik över utsläpp, belastning, avfall, miljötillstånd samt miljöbalkens tillämpning), Närings- och teknikutvecklingsverket (statistik över nyetableringar, konkurser och offentliga ackord, utlandsägda företag samt svenskt ägande av utländska företag), Riksförsäkringsverket (statistik över socialförsäkringar samt offentliga utgifter inom socialförsäkringssektorn), Riksgäldskontoret (statistik över statlig upplåning och statsskuld), Skogsstyrelsen (statistik över produktion och sysselsättning i skogsbruket), Skolverket (statistik över skolväsende och barnomsorg), Socialstyrelsen (statistik över hälso- och sjukvård samt socialtjänsten), Statens energimyndighet (energistatistik), Statens institut för kommunikationsanalys (statistik över vägtrafik, luftfart, bantrafik, post-

verksamhet, sjöfart, televerksamhet och kommunikationsvanor), Statens jordbruksverk (jordbruksstatistik), Statens kulturråd (statistik över bibliotek, kulturmiljövård, museer, studieförbund samt samhällets kulturutgifter), Sveriges lantbruksuniversitet (statistik över riksskogstaxeringar), Turistdelegationen (statistik över inkvartering) samt Överstyrelsen för civil beredskap (statistik över särskilda varugrupper).

5.2.3 Samverkan ökar tillgängligheten

Internettekniken har fått stor betydelse för statistikens tillgänglighet. De statistikansvariga myndigheterna har exempelvis skapat Svenska statistiknätet, vilket är ett elektroniskt nätverk med länkar till de statistikansvariga myndigheternas hemsidor på Internet. Flertalet av myndigheterna har valt att göra sin statistik helt eller delvis tillgänglig via sina hemsidor. SCB har på regeringens uppdrag utvecklat Sveriges statistiska databaser i syfte att förbättra tillgängligheten. Andra statistikansvariga myndigheter har utvecklat databaser med bl.a. statistik i egen regi. Dessa åtgärder har förbättrat tillgängligheten till den officiella statistiken. Myndigheterna har också utvecklat en gemensam hemsida där alla statistikansvariga myndigheter och regeringskansliet har tillgång till aktuell information om statistiksystemet, bl.a. om det omfattande EU-arbetet på statistikens område. Vidare träffas representanter för myndigheterna regelbundet för att diskutera gemensamma frågeställningar.

Inom regeringskansliet finns en kontaktgrupp för samordning av statistikfrågor. Gruppen leds av Justitiedepartementet.

5.3 Utvärderingen av statistikreformen

Den 1 juli 1994 fullföljdes den reform om förändrade principer för ansvarsfördelning och finansiering av den officiella statistiken som riksdagen tidigare beslutat (prop. 1992/93:101, bet. 1992/93:FiU7, rskr. 1992/93:122, prop. 1993/94:100 bil. 8, bet. 1993/94:FiU15, rskr. 1993/94:269).

Regeringen beslutade den 12 mars 1998 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utvärdera statistikreformen. I uppdraget ingick också att analysera EU-medlemskapets effekter på statistikens område och lämna förslag till eventuella förändringar i den officiella statistiken.

Den 16 september 1999 redovisade utredaren betänkandet Statistikreformen - utvärdering och förslag till utveckling (SOU 1999:96).

5.3.1 Reformen har fungerat bra

Utredaren konstaterar att reformen i huvudsak har fungerat bra. Användarinflytandet har ökat på flera områden. Detta har i många fall medfört bättre kvalitetskontroll och ökad användning av statistiken. Statistikansvaret har för många myndigheter utgjort ett naturligt komplement till myndighetens uppgifter om uppföljning, utvärdering, analys och informationsspridning. Dessa myndigheter har ofta utökat sin kompetens på stati-

stikområdet. Möjligheten att omprioritera och anpassa statistiken till nya behov har generellt sett ökat på de områden där en sektormyndighet är ansvarig. Inom SCB:s ansvarsområde är möjligheterna mer begränsade. Generellt ligger också en begränsning i flexibiliteten till följd av att en stor del av statistiken är författningsreglerad – nationellt och på EU-nivå. Statistikproduktionen sker även efter reformen till övervägande delen vid SCB. Trots bristande konkurrens i produktionsledet har reformen, tillsammans med teknikutvecklingen, medfört minskade produktionskostnader inom flera statistikområden. Tillgängligheten till den officiella statistiken har förbättrats under de senaste åren. Detta beror delvis på reformen, men framför allt på den tekniska utvecklingen. Utredaren konstaterar att det finns tydliga skillnader i prissättningen mellan SCB å ena sidan, som i enlighet med avgiftsförordningen tillämpar principen om full kostnadstäckning, och flertalet andra statistikansvariga myndigheter å andra sidan. Utredaren konstaterar vidare att samordningen av statistiksystemet behöver förstärkas ytterligare.

5.3.2 EU-medlemskapets påverkan

EU-samarbetet på statistikområdet innebär att medlemsländerna är skyldiga att harmonisera stora delar av den befintliga nationella statistiken och att fortlöpande utveckla statistiken med hänvisning till bl.a. det fördjupade samarbetet och utvidgningen av unionen. Det är medlemsländernas ansvar att producera statistiken och finansiera denna. EU-kommissionen kan i vissa fall ge ekonomiska bidrag till medlemsländerna för att utveckla ny statistik. Inom kommissionen ansvarar Eurostat för statistikfrågor. Under Eurostat finns ett 80-tal kommittéer och arbetsgrupper där SCB och andra statistikansvariga myndigheter är representerade. Det statistiska utvecklingsarbetet sker till stor del i dessa fora. Justitiedepartementet ansvarar för Sveriges representation i ministerrådets arbetsgrupp för statistikfrågor.

Utredaren konstaterar att statistiksamarbetet inom EU på flera områden har fått stora konsekvenser för den svenska statistiken. Det gäller framför allt ekonomisk statistik, arbetsmarknadsstatistik samt jordbruks- och fiskeristatistik. Statistiken har påverkats positivt främst genom att jämförbarheten med andra länders statistik har ökat. Statistiken har påverkats negativt bl.a. genom att inträdet i den inre marknaden medfört att vissa statistikällor har upphört. Det svenska inflytandet i statistiksamarbetet har framför allt gällt kvalitetsutveckling och ökat utnyttjande av registerdata.

5.4 Bedömningar

5.4.1 Förstärkt samordning av den officiella statistiken

Regeringens bedömning: SCB bör även fortsättningsvis ansvara för sektorövergripande statistik och i övrigt ha den nuvarande samordnande rollen. Sektormyndigheterna bör fortsatt ansvara för statistiken inom sina ansvarsområden. Samordningen av statistiken bör förstärkas.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till en förstärkt samordning. Uppfattningarna går dock i sär om hur det bör ske. Vissa remissinstanser förespråkar ett samordningsorgan som är mer fristående från SCB än det råd som utredningen har föreslagit, andra föreslår en självständig myndighet för dessa uppgifter. *SCB* föreslår en nämnd för samordning av den officiella statistiken enligt samma modell som nämnden för konsumentprisindex, som är knuten till SCB.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen delar utredarens uppfattning att statistikreformen i stort har fungerat bra. SCB bör därför även fortsättningsvis ansvara för sektorövergripande statistik och i övrigt ha den nuvarande samordnande rollen. Sektormyndigheterna bör ansvara för statistiken inom sina ansvarsområden. Ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter kan dock i vissa fall komma att behöva förändras.

Regeringen delar utredarens uppfattning att samordningen av det statistiska systemet behöver förstärkas. Överblicken över systemet har minskat sedan statistikansvaret decentraliserades. Det finns i dag ett 25-tal statistikansvariga myndigheter vilka sammantaget ansvarar för de ca 240 produkter som utgör den officiella statistiken. Även om tillgängligheten till statistiken har förbättrats under senare år, inte minst till följd av den snabba teknikutvecklingen, finns det behov av samordning av systemet för att ytterligare förbättra tillgängligheten.

5.4.2 Kostnadsfri tillgänglighet

Regeringens bedömning: All officiell statistik bör kostnadsfritt finnas allmänt tillgänglig hos varje statistikansvarig myndighet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till en ökad tillgänglighet till statistiken. Många har dock haft synpunkter på hur detta bäst åstadkoms.

Skälen för regeringens bedömning: Det är angeläget att tillgängligheten till den officiella statistiken ytterligare förbättras. Den officiella

statistiken är viktig för beslutsfattare i den offentliga och privata sektorn, för forskningen, för massmediernas arbete och för allmänheten. Kostnaderna för att ta fram statistiken finansieras med offentliga medel. Det är därför viktigt att användningen inte försvåras genom bristfällig dokumentation och kvalitetsdeklaration eller genom tekniska hinder av olika slag. Regeringen anser därför att all officiell statistik kostnadsfritt bör finnas allmänt tillgänglig hos varje statistikansvarig myndighet. En väg att komma åt statistiken bör vara genom Svenska statistiknätet. De inkomster som de statistikansvariga myndigheterna därmed eventuellt går miste om bör finansieras inom ramen för varje myndighet. Den officiella statistik som SCB ansvarar för är redan från den 1 januari 2000 tillgänglig utan kostnad för användarna. Enligt SCB har det inneburit att antalet registrerade användare av Sveriges statistiska databaser ökat markant sedan årsskiftet. Antalet användare är nu drygt 6 000 jämfört 480 föregående år.

5.4.3 Ändrad ansvarsfördelning

Regeringens bedömning: Ansvar för statistiken över invandring och asylsökande bör flyttas från Migrationsverket till SCB.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Boverket* anser att ansvaret för statistiken över boende och byggande bör flyttas från SCB till Boverket. *SCB* motsätter sig en sådan förändring. *Sveriges lantbruksuniversitet* motsätter sig att ansvaret för riksskogstaxeringen flyttas från universitetet till SCB. *SCB* förordar en sådan förändring. *Riksgäldskontoret* och *Riksbanken* motsätter sig att statistiken över statlig upplåning och statsskuld inte längre skall vara officiell statistik. *SCB* förordar en sådan förändring. *Migrationsverket* och *SCB* är överens om att statistiken över invandring och asylsökande bör flyttas från verket till SCB. *Riksskatteverket* och *SCB* anser att statistiken över taxeringsutfall och utfallet av statsbudgeten inte längre skall vara officiell statistik. *Ekonomistyrningsverket* motsätter sig en sådan förändring. *SCB* förordar att statistiken över särskilda varugrupper inte längre skall vara officiell statistik. *Överstyrelsen för civil beredskap* motsätter sig en sådan förändring. *SCB* förordar att ansvaret för statistiken över studiestöd flyttas från Centrala studiestödsnämnden till Högskoleverket. *Centrala studiestödsnämnden* motsätter sig en sådan förändring.

Skälen för regeringens bedömning: Utredaren har bl.a. övervägt om det finns anledning att flytta ansvaret för statistiken över invandring och asylsökande från Migrationsverket till SCB. Bakgrunden är att det inte hör till Migrationsverkets uppgifter att analysera och informera brett om sin sektor i samhället. Statistikansvaret utgör därför inte en naturlig komponent i verksamheten. Merparten av informationen om folkbokförda invandrare finns dessutom hos SCB.

Regeringen kommer därför att flytta ansvaret för statistiken över invandring och asylsökande från Migrationsverket till SCB. Regeringen kommer vidare att närmare låta utreda den övriga ansvarsfördelningen mellan olika statistikområden.

6 En ny statistiklag

6.1 Sammanhållen reglering

Regeringens förslag: Reglerna för den officiella statistiken samlas i en ny statistiklag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. *Arbetskyddsstyrelsen* framhåller att utredarens avsikt att lagen ska gälla vid statistikframställning hos statistikansvariga myndigheter men inte hos andra myndigheter tydligare borde framgå. *Skogsstyrelsen* noterar att lagens rubrik inte speglar innehållet på ett bra sätt. Lagen omfattar även annan statistik än officiell statistik men också annat än statistik, t.ex. behandling av personuppgifter. *Räddningsverket* föreslår att 1 § andra stycket formuleras om för att minska risken för missförstånd.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att antalet författningar på området bör begränsas för att förenkla regelsystemet. Regeringen föreslår därför att den reglering som nu finns i statistiklagen, statistikregisterlagen och lagen om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område sammanförs i *en* lag om den officiella statistiken. Den fortsatta framställningen bygger på denna principiella inriktning.

Förslaget innebär vidare bl.a. att vissa bestämmelser i personuppgiftslagen och EG:s dataskyddsdirektiv på statistikområdet inarbetas i statistikregleringen. Ändringsförslagen behandlas i följande avsnitt.

6.2 Officiell statistik och övrig statistik

Regeringens förslag: Officiell statistik skall finnas för allmän information, utredningsverksamhet och forskning. Den skall vara objektiv och allmänt tillgänglig.

Utredningens förslag: Officiell statistik skall finnas för samhällsplanering, forskning och allmän information. Den skall vara objektiv och allmänt tillgänglig. Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Många remissinstanser anser att begreppet officiell statistik bör förtydligas. *Naturvårdsverket* framhåller att en stor del av verkets statistik med den föreslagna definitionen av statistik inte längre kommer att vara officiell statistik. *Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK)* anser att begreppet ”samhällsplanering” är otidsenligt och föreslår att ”utredningsverksamhet” i stället används. Verket finner inte heller något avgörande argument för att slopa ”internationell rapporte-

ring” som ett av ändamålen med officiell statistik. Internationell rapportering sker för övrigt till fler organisationer än Eurostat. *Riksgäldskontoret* avstyrker den i 5 § statistiklagen föreslagna definitionen av ”statistik” och ifrågasätter om definitionen överhuvudtaget behövs. Den gällande definitionen av ”officiell statistik” är tillfyllest. Verket framhåller att av förslaget följer att uppgifter avseende statens upplåning och statskulden inte kommer räknas som statistik eftersom den inte bygger på uppgifter om enskilda, något som inte torde vara avsikten. *Riksrevisionsverket* framhåller att den föreslagna definitionen av officiell statistik utesluter viktiga statistikområden. Det är i övrigt mycket oklart vilken statistik som skall ingå i Sveriges officiella statistik, för vem och för vilka ändamål. Bedömningskriterier för officiell statistik bör författningsregleras tillsammans med uppgift om vem som svarar för utveckling av dessa kriterier och hur en diskussion kring dem bör föras. Verket anser att det bör åligga en statistikansvarig myndighet att kontrollera att statistiken är framställd på ett metodmässigt korrekt sätt. Att garantera kvaliteten är en naturlig följd av ansvaret för officiell statistik. Att en statistikansvarig myndighet skall uppfylla krav på tillgång till kvalificerad statistisk metodkompetens bör därför författningsregleras. *Skogsstyrelsen* noterar att den föreslagna definitionen av ”statistik” rymmer flera oklarheter och efterlyser ett förtydligande. Begreppet officiell statistik bör definieras i lagen om den officiella statistiken och inte i förordning. Den officiella statistiken bör vara objektiv och allmänt tillgänglig men också ”tillförlitlig”. Förutom de föreslagna ändamålen bör officiell statistik, enligt styrelsens mening, också finnas ”för näringslivets planering”. All individbaserad statistik bör vara könsuppdelad om det inte finns särskilda skäl som talar mot det. *Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA)* framhåller att definitionen av begreppet statistik bör ses över så att införande av ny officiell statistik inte omöjliggörs. Det kan t.ex. gälla uppföljning av mål för transport- och kommunikationskvalitet. *Jordbruksverket* anser att det i statistiklagen bör framgå att statistik som sänds till EU enligt EU:s regleringar är en del av den officiella statistiken. *Statens kulturråd* framhåller att begreppet officiell statistik såväl i ”Statistikreformen - utvärdering och förslag till inriktning” som i ”Statistikens regler” har diskuterats med delvis olika utgångspunkter. Det är därför angeläget med en ytterligare precisering av begreppet. Rådet noterar att det gamla systemet av officiell statistik i praktiken fortlever och ser en viss risk för en låsning vid ett föråldrat och överspelat begrepp som hämmar utvecklingen av ny behovsanpassad statistik. *Riksskatteverket* betonar att de i författningsförslagen föreslagna beskrivningarna av officiell statistik är alltför knapphändiga för att tjäna som avgränsning av begreppet. Den föreslagna definitionen av officiell statistik blir en cirkeldefinition som helt och hållet överlåter till den statistikansvariga myndigheten att avgöra vilken statistik som skall framställas. Dessutom försvåras en fortlöpande omprövning av var ansvaret för en viss statistik skall ligga. *Lantmäteriverket* instämmer och framhåller att definitionen av ”statistik” bör ges en annan utformning. Det kan ifrågasättas om t.ex. befolkningsframskrivningar faller in under termen statistik. Verket efterlyser en klarare distinktion mellan officiell statistik och annan statistik och pekar vidare på vikten av att de ekonomiska villkoren för uppgifts-

lämnande och vidare produktion läggs fast och att villkoren för statistikproduktionen regleras. De uppgifter som skall lämnas ut för framställning av officiell statistik bör inte utan särskild överenskommelse med den utlämnande myndigheten få användas för produktion av uppdragsstatistik. Det kan också ifrågasättas om inte Eurostat-statistiken bör innefattas i den officiella statistiken. *Arbetsgivarverket* anser att verkets statistikproduktion bör likställas med sådan statistikproduktion som sker vid en statistikansvarig myndighet. Annars kan verkets möjligheter att behandla de uppgifter som behövs för att framställa förhandlingsstatistik försämraras. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Kammarrätten i Stockholm* anser att termen officiell statistik bör definieras som i den nuvarande lagen om officiell statistik. *Örebro universitet* ifrågasätter om föreskriften i 3 § andra stycket utgör ett sådant bemyndigande för regeringen som grundas på 8 kap. 7 § regeringsformen.

Skälen för regeringens förslag: Den officiella statistiken skall kringgärdas av särskilda regler. Det är av särskild vikt att kunna referera till vad som är officiell statistik inom ett visst område. Till detta hör också att den officiella statistiken skall garantera en allmän tillgänglighet och en framställningsprocess baserad på vetenskapliga metoder och en deklARATION av den kvalitet som statistiken uppfyller.

Utredningsförslaget innebär att officiell statistik skall finnas för samhällsplanering, forskning och allmän information. I likhet med NUTEK anser regeringen att begreppet ”samhällsplanering” kan ersättas av ”utredningsverksamhet”. Det innebär ingen ändring i sak. Det nya begreppet är avsett att även det omfatta de ändamål som förekommer i EG-rättsakterna på statistikområdet. Regeringen anser däremot inte att ”internationell rapportering” skall finnas med bland ändamålen för officiell statistik, som bl.a. NUTEK föreslagit. Detta bygger på att ändamålen avser den officiella statistiken. Den internationella rapporteringen avser däremot alltsomoftast annat material såsom aidentifierat individmaterial. Däremot omfattas uppgifter om enskilda som samlas in enbart för sådan rapportering fortfarande av den s.k. statistiksekretessen i 9 kap. 4 § sekretesslagen.

Lagrådet har framhållit att själva begreppet statistik är svårdefinierbart och att det inte heller finns något behov av att i lagen ange en definition av begreppet. Regeringen anser mot den bakgrunden i likhet med Lagrådet att någon definition av begreppet statistik inte bör tas in i en ny statistiklag.

När det så gäller begreppet officiell statistik ifrågasätter flera remissinstanser utredningens förslag. Regeringen anser dock att bestämningen av vad som är officiell statistik bör ske på samma sätt som nu. Det innebär att i en förordning anges vad som skall vara officiell statistik och vilken myndighet som ansvarar för den (statistikansvarig myndighet).

Några remissinstanser har framfört synpunkten att det kan finnas oklarhet om vilken statistik inom ett utpekat område som skall betraktas som den officiella statistiken. Ursprungligen har frågan varit enkel att besvara, nämligen att det är den statistik som anslagen täcker. Nu när myndigheterna själva disponerar sina anslag gäller inte detta längre. Regeringen har därför för avsikt att även här ge ytterligare vägledning för att

avgränsa den officiella statistiken på ett tydligt sätt i en kommande förordning om officiell statistik.

Den särskilda reglering som nu föreslås tar sikte på den officiella statistiken. Samtidigt är det klart att en statistikansvarig myndighet i många fall hanterar uppgifter i den särskilda statistikverksamheten som inte mynnar ut i officiell statistik. Den s.k. statistiksekretessen har sådan utformning att den omfattar även uppgifter hänförliga till enskilda som används för annan statistik än officiell statistik. Regeringen anser att även andra skyddsregler som gäller för officiell statistik bör tillämpas för sådana uppgifter. Därför föreslår regeringen att de bestämmelser i lagförslaget som gäller behandling av personuppgifter skall omfatta även denna typ av uppgifter. Även gallringsbestämmelserna i förslaget bör enligt regeringens mening vara tillämpliga på de uppgifter som nu har berörts.

6.3 Uppgifter till statistiken

6.3.1 Uppgifter från enskilda

Regeringens förslag: Utformningen av uppgiftsplikten har moderniserats språkligt och justerats i vissa avseenden. Uppgiftsplikten utökas med ett nytt område – miljöskyddskostnader – för vilket det numera finns en EG-förordning.

Utredningens förslag överensstämmer i stora drag med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Fiskeriverket* anser att förhållandet mellan behandling av uppgifter som insamlats för statistikändamål och uppgifter där huvudsyftet bakom insamlandet är ett annat inte har belysts tillräckligt av arbetsgruppen. Det primära ändamålet med Fiskeriverkets insamling av uppgifter som senare används för den officiella statistiken på fiskets och vattenbrukets områden är inte framställning av statistik utan myndighetsutövning. *Konjunkturinstitutet* förordar införande av uppgiftsplikt för investeringsplaner avseende en tidsrymd på upp till ett år. Institutet menar att den överlägset bästa metoden att ta fram investeringsprognoser för den närmaste framtiden (ett år) är att grunda dessa på en systematisk tolkning av insamlade enkätdata. *Ekonomistyrningsverket* befarar att den föreslagna begränsningen av uppgiftslämnande för de stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som inte är ”näringsidkare” till att avse uppgifter om antalet anställda samt deras sysselsättning, löner och yrken, blir alltför generell för att tillgodose den ekonomiska statistikens behov av uppgifter. Avsaknaden av en definition av begreppet näringsidkare skapar oklarhet. *Naturvårdsverket* anser att uppgifter för statistik över företagens miljöpåverkan – för att begränsa uppgiftslämnarbördan för verksamhetsutövarna och samtidigt skapa en rationell hantering av den internationella rapporteringen och statistikproduktionen – inte bör omfattas av statistiksekretess. Verket påpekar att man inte hanterar uppgifter om enskilda för

framställning av statistik annat än i undantagsfall. Det gäller t.ex. miljöpåverkan av miljöfarliga verksamheter. För dessa har verket sedan lång tid använt sig av miljöbalkens rapporteringsföreskrifter. Uppgifterna om utsläpp rapporteras till EU i vissa fall per anläggning, ett förfarande som inte är möjligt enligt den gällande statistiklagstiftningen men fullt möjligt enligt miljölagstiftningen. Verket bedömer att statistiklagen kan kompletteras med uppgiftsskyldighet för näringsidkare beträffande uppgifter om företagens miljöpåverkan först sedan sekretessbestämmelserna har ändrats. *Skogsstyrelsen* efterlyser en tydlig koppling mellan bestämmelserna om uppgiftsplikt och de bestämmelser som reglerar hur uppgifterna skall lämnas. Näringsidkare skall inte behöva lämna uppgifter som inte efterfrågas. Styrelsen pekar vidare på kopplingen mellan definitionen av begreppet statistik och uppgiftsplikten för kommuner och landsting. De senare bör på motsvarande sätt som andra uppgiftslämnare kunna lämna uppgifter till den officiella statistiken även utan uppgiftsskyldighet, som bör tillämpas endast när det är strängt motiverat. Föreskrifter av regeringen eller av den myndighet regeringen har bestämt bör alltid finnas innan uppgiftsinsamling får ske med stöd av de föreslagna bestämmelserna om uppgiftsskyldighet. En organisatorisk enhet på en statistikansvarig myndighet bör inte få besluta om en undersökning med uppgiftsskyldighet. *Socialstyrelsen* anser att uppgiftsskyldigheten för kommuner och landsting bör kompletteras med en tydligare skrivning om uppgiftsskyldighet inom socialtjänsten när det gäller uppgifter om insatser och prestationer. Det blir allt svårare att få in nödvändiga basuppgifter till den officiella socialtjänststatistiken. *Statistiska centralbyrån* tillstyrker förslaget om uppgiftsplikt för miljöskyddskostnader och anser att uppgiftsplikt även bör införas för uppgifter avseende forskning och utveckling. Centralbyrån hänvisar till EU-kraven enligt Rådets förordning EG/58/97, som innebär att årsstatistiken inom områdena industri respektive konstruktion skall omfatta företagsvariablerna ”totala kostnader för intern FoU” och ”totalt antal anställda inom FoU”. Det bör vidare anges att uppgiftsplikten för näringsidkare gäller ”den officiella statistiken”. *Sveriges lantbruksuniversitet* anser att vissa andra förhållanden som gäller insamling av statistikunderlag behöver regleras i anslutning till bestämmelserna om uppgiftsskyldighet. Med detta avses tillträde till mark- och vattenområden och möjlighet att utföra olika typer av provtagning som behövs för riksskogstaxering och för miljöövervakning. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* anser att det skulle vara tydligare om bestämmelsen om till vem uppgifterna skall lämnas i 14 § 1 st. togs in i 8 §. Vidare framhålls som oklart vad som i 8 § 1 menas med ”den som bedriver verksamheten”. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det saknas anledning att i 9 § punkten 2 föreskriva att uppgifter om ”sysselsättning” skall lämnas eftersom ett krav att lämna sådana uppgifter redan föreskrivs i 8 § punkten 4. *Örebro universitet* anser att det vore önskvärt att det klargörs på vilken eller vilka bestämmelser i regeringsformen bemyndigandet i 14 § grundas. *Svenska kommunförbundet* anser att 11 § 2 bör ges formuleringen ”uppgifter från de årliga boksluten”. Punkten 3 i samma paragraf bör utmönstras eftersom bestämmelserna i verksförordningens 27 § om s.k. problem- och konsekvensanalyser torde vara tillräckliga för

uppgiftsskyldighet i varje enskilt fall. I avsnittet om uppgiftsplikt för offentliga organ saknar förbundet en diskussion om hur kommunerna skall uppfattas. Det saknas ett förtydligande om bodelning mellan stat och kommun och förbundet avstyrker bestämt en generalklausul om uppgiftsplikt för kommunerna. Förstärkt och utökat samrådsförfarande bör anvisas som den mest framkomliga vägen. Det kan också uppstå oklarheter om huruvida kommunala bolag som inte bedriver näringsverksamhet överhuvudtaget omfattas av uppgiftsskyldighet. *Landstingsförbundet* efterlyser ett förtydligande av uppgiftsskyldigheten för landstingskommunala bolag och privata vårdgivare och anser vidare att förslaget till uppgiftsplikt för kommuner och landsting i 11 § 3 är alltför generellt och bör utgå. *Tjänstemännens centralorganisation* pekar på att också kommuner och landsting bör lämna uppgifter om priser för varor och tjänster, energiåtgång eller miljöskyddskostnader. *Näringslivets nämnd för regelgranskning* ifrågasätter om just miljöskyddskostnader behöver omnämnas speciellt i den föreslagna lagens uppräkningslista av vilka slags uppgifter som näringsidkare är skyldiga att lämna. Förslaget innebär ingen lösning på problemet att avgöra exakt vilka slags miljöskyddskostnader som det är rimligt att begära med hänsyn till begränsningar i företagets redovisning samt EU:s och övriga statistik-användares krav och önskemål m.m. Nämnden förutser att problemet även i fortsättningen blir ett ämne för samråd mellan statistikansvariga myndigheter och näringslivet.

Skälen för regeringens förslag: SCB ansvarar för officiell statistik beträffande miljöskyddskostnader. Statistik skall framställas dels över miljöskostnader vid offentlig verksamhet, dels avseende industrins miljöskyddskostnader.

Uppgifter om miljöskostnader har införts som en del i en EU-förordning om ny Industristatistik (Rådets förordning nr 58/97 av den 20 december 1996 om statistik rörande företagsstrukturer). Förordningen innehåller bindande krav på medlemsländerna att

dels redovisa statistik över processexterna miljöskyddsinvesteringar årligen med början senast avseende 1999 (bilaga 2, avsnitt 4),

dels noggrant utvärdera möjligheten att redovisa statistik över processintegrerade miljöskyddsinvesteringar och löpande miljöskyddskostnader genom att göra pilotstudier senast avseende 1998 (bilaga 2, avsnitt 9),

dels presentera statistiken på storleksklasser efter antalet sysselsatta (artikel 12).

SCB:s undersökning om miljöskostnader hos industrin har till syfte att tillgodose de ovan angivna kraven. Eftersom nuvarande regler inte omfattar uppgiftsplikt för detta ändamål, har den fått utföras på frivillig grund, vilket, enligt SCB:s uppfattning medfört en oacceptabel svarsprocent. Regeringen anser att det ligger i linje med tidigare ställningstaganden att införa uppgiftsskyldighet i sådana fall där det finns tvingande krav på statistik i EG:s regelverk. Därför bör uppgiftsskyldigheten även omfatta miljöskyddskostnader.

Enligt Rådets förordning EG/58/97 skall årsstatistiken inom områdena industri och konstruktion omfatta uppgift dels om de totala kostnaderna för intern forskning och utveckling (FoU), dels om det totala antalet

anställda inom FoU. Förordningen innebär att dessa uppgifter skall samlas in från berörda företag. Med hänsyn till att statistik på detta område utgör officiell statistik bör uppgiftsinsamlingen vara förenad med uppgiftsskyldighet. Enligt regeringens bedömning täcks de ifrågavarande uppgifterna av uppgiftsskyldighet för näringsidkare i föreslagen utformning. Någon ytterligare utvidgning av denna är således inte behövlig.

Förslaget till uppgiftsskyldighet för den som driver jordbruk, skogsbruk och trädgårdsodling är överfört med endast vissa språkliga ändringar från nu gällande lag om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område.

Några remissinstanser anser att uppgiftsskyldigheten för kommuner och landsting bör anges på ett mer preciserat sätt i förhållande till gällande rätt och därmed också till utredningens förslag. Regeringen instämmer i dessa synpunkter och föreslår att uppgiftsskyldigheten regleras på det sätt som remissinstanserna förordar. Någon ytterligare uppgiftsskyldighet kan heller inte förekomma eftersom den av Svenska kommunförbundet nämnda generalklausulen inte skall tillämpas på kommunerna. Sammantaget innebär detta inte någon förändring beträffande den typ av uppgifter som i dag hämtas från kommunerna med uppgiftsskyldighet.

Regeringen föreslår även några ytterligare korrigeringar på grundval av synpunkter som lämnats av remissinstanserna.

I fråga om förslag från remissinstansernas sida att ändra uppgiftsskyldighetens omfattning på bl.a. socialtjänstområdet, föreligger inte tillräckligt underlag för att regeringen skall kunna föra fram några sådana förslag i detta sammanhang. Det kan erinras om att utredningen i detta avseende endast skulle bedöma eventuella behov av ändringar som föranleds av EG:s regelverk.

6.3.2 Uppgifter från myndigheter

Regeringens bedömning: Statliga myndigheter skall lämna uppgifter till den officiella statistiken. För att tillförsäkra statistikmyndigheten kontinuerlig tillgång till de uppgifter som används för den officiella statistiken behövs en bestämmelse med denna innebörd i förordningsform.

Utredningens förslag överensstämmer i stort med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA)* betonar vikten av att den föreslagna bestämmelsen utformas så att dess tillämpning inte ”stör” den utlämnande myndighetens arbete. *Datainspektionen* framhåller att en författningsreglering av uppgiftsplikten är att föredra framför en utsträckt tillämpning av generalklausulen. Av arbetsgruppens överväganden framgår dock inte klart om den föreslagna bestämmelser skall reglera all uppgiftsplikt på statistikområdet eller tillämpas parallellt med särskilda författningsbestämmelser om uppgiftslämnande mellan myndigheter. Den föreslagna bestämmelsen är enligt inspektionens uppfattning otydlig och allt för generellt hållen för att bryta igenom bestämmelser om sekretess. Bestämmelsen måste preciseras och formuleras så att det framgår att den är tillämplig utöver uppgiftsskyldighet som följer av annan lag. *Lantmäteri-*

verket avstyrker arbetsgruppens förslag och menar att det mesta talar för en reglering i anslutning till den utlämnande verksamheten. Det blir då bl.a. tydligare för den enskilde hur olika uppgifter används. Också för den utlämnande myndigheten blir hanteringen betydligt smidigare med en sådan ordning. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* finner det svårt att överblicka konsekvenserna av en generell uppgiftsplikt. Arbetsgruppens utredning visar inte klart fördelarna med att frångå den modell med selektiv uppgiftsskyldighet som hittills använts och som, såvitt framgår, främst rekommenderats av statsmakterna. I vart fall bör en regel om generell uppgiftsskyldighet tas in i lag.

Skälen för regeringens bedömning: En stor del av uppgifterna till den officiella statistiken erhålls från olika statliga myndigheters register för främst administrativa ändamål. Uppgifterna omfattas ofta av olika sekretessbestämmelser, såväl med rakt som med omvänt skaderekvisit, beroende på i vilken verksamhet de används.

I den mån uppgifter överförs mellan register vid SCB uppkommer inte hinder från sekretessynpunkt eftersom uppgifterna rör sig inom samma verksamhetsgren vid myndigheten. Många statistikuppgifter överförs emellertid från ett register för officiell statistik till ett annat register hos en annan statistikansvarig myndighet och därmed över sekretessgränserna. Uppgifterna lämnas då ut från en myndighets statistikverksamhet med stöd av undantagsbestämmelsen för forskning och statistik i den s.k. statistiksekretessen enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen hindrar inte sekretess att uppgift lämnas till annan myndighet (än regeringen), om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. En sådan föreskrift om uppgiftsskyldighet skall tillämpas också när sekretess gäller för de uppgifter som omfattas av skyldigheten. Det är härvid inte nödvändigt att föreskriften i fråga har avfattats särskilt med tanke på att uppgifterna kan vara sekretesskyddade. Däremot krävs, för att bestämmelsen skall beaktas, att den fyller vissa krav på konkretion (jfr. prop. 1979/80:2, Del A, s. 322).

En föreskrift om uppgiftsskyldighet kan ta sikte på utlämnande av uppgifter av ett speciellt slag. Den kan också gälla en viss myndighets rätt att få del av uppgifter i allmänhet eller avse en skyldighet för en viss myndighet att lämna information till andra myndigheter. Ett tydligt exempel på det senare finns i 63 § socialtjänstlagen (1980:620). Enligt den bestämmelsen skall socialnämnden, enligt vad regeringen närmare föreskriver, ur personregister lämna uppgifter till Socialstyrelsen för angelägna statistiska ändamål. Bestämmelsen kompletteras med en förordning (1981:1370) om skyldighet för socialnämnderna att lämna statistiska uppgifter.

Författningsreglerad uppgiftsplikt omfattar i övrigt bl.a. uppgifter till registret över totalbefolkningen (RTB) och inkomst- och förmögenhetsregistret (IoF), båda vid SCB, rättsstatistiken med Brottsförebyggande rådet som ansvarig myndighet och socialtjänststatistiken med Socialstyrelsen som ansvarig myndighet. Uppgiftsplikten omfattar framför allt uppgifter som inte kan lämnas ut med stöd av generalklausulen.

I 14 kap. 3 § första stycket sekretesslagen finns den s.k. generalklausulen. Motiven för bestämmelsen (prop. 1979/80:2, Del A, s. 91) är att sekretesslagen inte har ansetts böra hindra myndigheterna från att utväxla

uppgifter – i situationer där intresset av att uppgifterna lämnas ut bör ha företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda. Avsikten med klausulen är att möjliggöra utbyte av information mellan myndigheterna i enlighet med vad som i praktiken gällde före sekretesslagens tillkomst. Generalklausulen är dock inte tillämplig ifråga om uppgifter som skyddas av statistiksekretess.

Generalklausulen hindrar inte (jfr prop. 1979/80:2, Del A, s. 327) ett rutinemässigt utbyte av uppgifter mellan myndigheter eller mellan en myndighets olika verksamhetsgrenar. Den bygger emellertid på att ett rutinemässigt uppgiftsutbyte i regel skall vara författningsreglerat.

Eftersom uppgifter från myndigheter till den officiella statistiken i stor utsträckning sker med stöd av generalklausulen, vilket alltså inte bör ske vid rutinemässiga utlämnanden, behövs en författningsreglerad uppgiftsplikt när sekretesskyddade uppgifter skall lämnas över till en annan myndighet för statistikframställning.

Det finns också andra skäl för en sådan uppgiftsplikt. Enligt 15 kap. 5 § sekretesslagen skall en myndighet på begäran av annan myndighet lämna uppgift som den förfogar över i den mån inte hinder möter på grund av bestämmelse om sekretess eller av hänsyn till arbetets behöriga gång. Om det rör sig om offentliga uppgifter och om utlämnandet inte stör myndighetens verksamhet erfordras inget författningsstöd för utlämnande till annan myndighet. Den mottagande myndighetens behov kan emellertid avse återkommande tillgång till uppgifter, varvid det ovan nämnda förbehållet om ”hänsyn till arbetets behöriga gång” skulle kunna anföras som grund för att inte lämna uppgifterna. En uppgiftsplikt skulle däremot innebära att den överlämnande myndigheten i sådant fall måste räkna in arbetsuppgiften i sina ordinarie åligganden för att den löpande statistikframställningen skall kunna fungera.

Vidare kan överlämnandet till den statistiska myndigheten kräva en viss sammanställning av uppgifterna, t.ex. i ett särskilt formulär, eller annat förberedande arbete. Någon skyldighet i detta hänseende följer inte heller av bestämmelsen i 15 kap. 5 §. För att tillförsäkra statistikmyndigheten uppgifter i god tid för att kunna användas för sitt ändamål, kan det således vara befogat att reglera förhållandet med uppgiftsplikt.

Ytterligare innehåller 7 kap. 16 § sekretesslagen bestämmelser som hindrar utlämnanden om behandlingen skulle strida mot personuppgiftslagen eller datalagen. I praktiken har den tillämpats så att det skall finnas ett tydligt behov hos den mottagande myndigheten att framställa den statistik som uppgifterna skall användas till.

En uppgiftsplikt kan i princip konstrueras på två sätt. Det ena alternativet är att reglera skyldigheten på samma sätt som hittills, nämligen i anslutning till regleringen av den utlämnande verksamheten. Tillämpad fullt ut på statistikområdet skulle den kräva kompletteringar av en rad gällande författningar. En nackdel är att uppgiftsplikten sprids på olika författningar och därmed blir svåröverskådlig.

Det andra alternativet är att konstruera en mer generell uppgiftsplikt för den information som behövs för officiell statistik, med innebörd att de uppgifter som behövs för att framställa statistik också skall lämnas ut. Ett exempel på en sådan lösning gäller Riksrevisionsverket som för sin verksamhet med bl.a. effektivitetsrevision och granskning av den statliga

verksamheten inklusive bl.a. myndigheternas årsredovisningar, är beroende av en rad uppgifter från myndigheterna. Enligt 8 § i förordningen (1998:418) med instruktion för Riksrevisionsverket har verket rätt att från andra myndigheter få de handlingar och andra upplysningar som verket behöver för sin revisionsverksamhet.

Regeringen har funnit att en motsvarande bestämmelse för statistikområdet är det mest fördelaktiga alternativet. En sådan bestämmelse förutsätter väl specificerade statistikändamål och bör tas in i en kommande förordning om den officiella statistiken.

6.4 Skydd för beteckningen Sveriges officiella statistik m.m.

Regeringens förslag: Ett rättsligt skydd införs för begreppet Sveriges officiella statistik och för en symbol för den officiella statistiken.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens med den skillnaden att regeringen också föreslår ett skydd för en symbol för Sveriges officiella statistik.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Brottsförebyggande rådet* tillstyrker förslaget att höja upp Sveriges officiella statistik med särskilt skydd och regler om kvalitetssäkringar men betonar att en standard för den officiella statistiken samtidigt bör bestämmas. Detta bör bli en uppgift för det kontor för Sveriges officiella statistik som föreslås i betänkandet från utredningen om utvärdering av statistikreformen. *Riksrevisionsverket* anser att statistikansvariga myndigheters användning av beteckning eller logotyp för Sveriges officiella statistik skall innebära ett formellt myndighetsuttalande att myndigheten garanterar kvaliteten i statistikproduktionen. En tillfällig delegation för implementering av systemet med beteckning och logotyp bör tillsättas. I uppgifterna bör ingå bl.a. att statistikansvariga myndigheter genomför dels översyn av sina rutiner, sin kompetens och användningen av vetenskapliga metoder för att bedöma kvaliteten i mottagna uppgifter och i framställningen av statistik, dels översyn av den interna kontrollen kring statistikarbetet. *Stockholms universitet* pekar på att datanäten tenderar att sudda ut gränserna mellan vad som sker offentligt och vad som sker i mer eller mindre slutna sammanhang. Det kan finnas anledning att bygga på rekvisitet så att gränsen blir tillräckligt töjbar. Ett förslag kan vara, "... inte användas offentligt eller i liknande sammanhang som beteckning ...". *Riksarkivet* och *Kammarrätten i Stockholm* framhåller att "svensk" och "svenska" inte är böjningsformer av "Sverige" vilket innebär att det inte är tillräckligt att föreskriva ett skydd för olika böjningsformer av "Sveriges officiella statistik".

Skälen för regeringens förslag: Genomgående för lagförslaget är att officiell statistik ges en särställning i förhållande till annan statistik. Det ställs också krav på den officiella statistiken som inte gäller för annan statistik. Detta gör att statistik som är officiell statistik så att säga innebär en varudeklaration för den som skall använda statistiken. I olika samman-

hang är det just det faktum att statistiken är den officiella statistiken inom området som är viktigt. Därför behövs också ett rättsligt skydd för begreppet Sveriges officiella statistik för att förhindra att någon oriktigt benämner annan statistik för den officiella statistiken.

Det har under regeringens beredning dessutom framkommit att det finns ett motsvarande behov av att i linje med skyddet för denna beteckning också ha ett rättsligt skydd för en symbol för den officiella statistiken. Statistiska centralbyrån använder sedan en tid tillbaka en sådan symbol. Även vissa andra statistikansvariga myndigheter använder symbolen. Denna symbol för Sveriges officiella statistik återges i bilagan till den föreslagna statistiklagen.

För närvarande används symbolen vanligen tillsammans med beteckningen Sveriges officiella statistik. När symbolen blivit mer allmänt känd kommer den troligtvis att användas ensam för att märka ut den officiella statistiken.

Regeringens förslag innebär således att både beteckningen Sveriges officiella statistik och symbolen för den officiella statistiken regleras i lagen och att ett skydd införs för dessa.

6.5 Behandling av personuppgifter

6.5.1 Reglering av statistikregister

Regeringens förslag: En fortsatt särskild författningsreglering skall gälla för behandling av personuppgifter för officiell statistik. I den nya statistiklagstiftningen tas vissa bestämmelser in som rör behandlingen av personuppgifter. I övrigt skall personuppgiftslagen tillämpas.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Regeringen anser till skillnad från utredningen att personuppgiftslagens bestämmelser skall komplettera reglerna i statistiklagen och inte helt ersättas av dessa.

Remissinstanserna: Många remissinstanser tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. Några ställer sig tveksamma till den föreslagna regleringsmodellen och menar att utredningen inte har lyckats undvika de problem med oklarheter och tolkningsvårigheter som skulle motivera exklusiv tillämplighet för statistiklagens del. *Datainspektionen* tillstyrker i princip den föreslagna regleringsmodellen men pekar på att statistikregister över betydande delar av befolkningen med mycket känsliga personuppgifter i praktiken kan komma att inrättas av regeringen efter beslut i varje särskilt fall. Enligt inspektionens mening bör permanenta personregister av mycket integritetskänslig natur hos Statistiska centralbyrån förbehållas riksdagen att besluta om genom ställningstaganden i det enskilda fallet (jfr prop. 1990/91:60, s. 58 och prop. 1997/98:44 s. 41). Vidare saknar inspektionen några bestämmelser i personuppgiftslagen, som bör komma till uttryck i den föreslagna statistiklagstiftningen. Det gäller bl.a. vissa av de grundläggande kraven på

behandlingen av personuppgifter i 9 § personuppgiftslagen, jämfört med 3 § lagen om vissa personregister för officiell statistik. Inspektionen menar också att det i några fall framstår som oklart vilka överväganden som ligger bakom förslagen att vissa bestämmelser i personuppgiftslagen inte skall tillämpas. Bestämmelser där frågetecken uppstår är t.ex. 12 § om återkallelse av samtycke, 38–41 §§ om personombudets uppgifter m.fl. Inspektionen ifrågasätter också vad som gäller beträffande information, anmälningsskyldighet etc. vid behandling av personuppgifter för annan statistik än officiell statistik. Verksamheten synes också bli helt undantagen Datainspektionens tillsyn. Ett införande av den föreslagna regleringen kräver därför ytterligare avvägningar kring integritetsskyddet och en grundlig översyn av personuppgiftslagens bestämmelser. *Statistiska centralbyrån (SCB)* tillstyrker att de statistikansvariga myndigheterna ges en generell rätt att utan inhämtande av samtycke behandla personuppgifter för framställning av statistik. Samtidigt betonas att den valda regleringsmodellen förutsätter att samtliga relevanta krav i EG:s dataskyddsdirektiv och andra internationella regler beaktas. Detta ställer krav på en utförlig analys, som emellertid inte redovisas i arbetsgruppens promemoria. Genom att endast vissa av personuppgiftslagens regler har inarbetats i lagförslaget uppstår en risk att detta inte i alla delar överensstämmer med de nämnda kraven. Centralbyrån anser att det behövs utförligare motiv för hur ändamålsregleringen skall tillämpas i praktiken och hur den i 17 § föreslagna generella rätten att behandla personuppgifter kan förenas med kravet i EG-direktivets artikel 6 om att behandling skall ske för ”särskilda ändamål”. En annan fråga som bör belysas är hur den föreslagna regeln förhåller sig till kravet i EG-direktivets artikel 6 att behandling inte får ske för ”oförenliga ändamål”. Det aktualiseras speciellt i samband med sådan behandling som sker med stöd av informerat samtycke. Två principer kommer då att konkurrera, dels den generella rätten enligt 17 § att utan närmare ändamålsbestämning behandla personuppgifter för framställning av statistik, dels kraven i direktivet att en behandling inte får ske för oförenliga ändamål. I promemorian sägs att ”huvudprincipen vid forskning och statistik har under lång tid varit att den enskilde skall ha lämnat sitt samtycke”. SCB tillämpar undantagslöst principen om informerat samtycke i samband med intervju- och enkätundersökningar inom individstatistiken. Komplikationen är att enligt artikel 6 i EG-direktivet får efterföljande behandling inte vara oförenlig med det uppgivna ändamålet. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* finner det oklart i vilken utsträckning personuppgiftslagens bestämmelser egentligen skrivs bort. Till exempel framgår inte huruvida bestämmelserna om överföring av personuppgifter till tredje land skall gälla vid sidan av den föreslagna statistiklagen, eller om dessa bestämmelser förs bort genom 2 §. Regleringen skulle också bli tydligare om bestämmelsen i 2 § placerades i direkt anslutning till 1 § första stycket. Med den av arbetsgruppen föreslagna placeringen av bestämmelsen blir det t.ex. oklart i vilken utsträckning personuppgiftslagen skrivs bort såvitt gäller den s.k. övriga statistiken enligt 1 § 2 st. Vidare förefaller undantaget i 27 § onödigt med hänsyn till 2 §. Hovrätten finner det också något oklart vilka myndigheter som egentligen omfattas av den föreslagna lagen. Bl.a. framgår det inte tveklöst huruvida det som anges i 1 § 2 st.

om den s.k. övriga statistiken skall gälla endast de statistikansvariga myndigheterna eller även andra myndigheter under regeringen. *Kammarrätten i Stockholm* ser vissa problem med ett generellt undantag från personuppgiftslagen, om det uppkommer frågor som regleras i personuppgiftslagen men inte i den föreslagna nya lagen. Om en myndighet i en sådan situation inte tillämpar personuppgiftslagen finns det risk för att myndigheten inte heller tillämpar dataskyddsdirektivet. *Stockholms universitet* förespråkar det andra alternativet, att låta personuppgiftslagens regler gälla om inget annat framgår. Utredningen har inte lyckats undvika de problem med oklarheter och tolkningssvårigheter som skulle motivera exklusiv tillämplighet för statistiklagens del. Universitetet framhåller att 20 § i lagförslaget formulerats så att den kan ge intryck av att personuppgiftslagen trots allt gäller vid framställning av statistik enligt 1 §. När det gäller strävan att åstadkomma en reglering som på ett uttömmande sätt ersätter personuppgiftslagen, konstaterar universitetet att det inte är självklart att underrättelseplikten enligt 21 § statistiklagen inte innehåller någon motsvarighet till 28 § sista meningen i personuppgiftslagen, som stadgar vissa undantag från skyldigheten att underrätta tredje man om rättelse. Det finns också anledning att uppmärksamma 9 § sista stycket personuppgiftslagen, som reglerar möjligheter att under vissa förutsättningar använda personuppgifter för att vidta åtgärder i fråga om den registrerade. Den föreslagna lagen innehåller inget motsvarande stadgande.

Skälen för regeringens förslag: För närvarande regleras vissa personregister som används för framställning av officiell statistik i statistikregisterlagen och statistikregisterförordningen. Dessa författningar omfattar personregister vid statistikansvariga myndigheter som innehåller känsliga uppgifter.

Regeringen framhöll i motiven till personuppgiftslagen (prop. 1997/98:44 s. 41) att det traditionella svenska systemet med särregler i särskilda (register)författningar är att föredra framför generella undantag från den nya personuppgiftslagen. Inom den offentliga sektorn förekommer det t.ex. ofta stora mängder känsliga uppgifter och uppgifter som har hämtats in med stöd av straffsanktionerad uppgiftsplikt. Därför framhölls ett starkt integritetsskydd som särskilt viktigt när det gäller uppgifter inom all offentlig verksamhet. Kravet på en särskild författning för att avvika från det integritetsskydd som personuppgiftslagen ger, ansågs garantera att behovet av särregler alltid övervägs noga i den ordning som gäller för författningsgivning, dvs. antingen i lagform eller förordningsform. Mot bakgrund av vad som nu sagts bör, enligt regeringens mening, utgångspunkten i detta lagstiftningsärende vara en fortsatt särskild författningsreglering av behandling av personuppgifter för officiell statistik.

Av remissutfallet framgår att det kan uppkomma vissa oklara situationer om utredningens förslag – att låta den nya statistiklagstiftningen helt ersätta personuppgiftslagen – genomförs. Det hade naturligtvis varit önskvärt att kunna samla de regler som skall tillämpas för officiell statistik i en lag och en förordning, som utredningen tänkt. De redovisade tveksamheterna från remissinstanserna visar dock på svagheter i konstruktionen. Regeringen anser därför att den av utredningen

eftersträvade regelförenklingen i detta avseende får träda tillbaka för behovet av klarhet.

Det förslag som regeringen nu lägger fram innebär att de centrala bestämmelserna för den officiella statistiken kommer att finnas i den nya lagen. Beträffande behandling av personuppgifter som inte regleras i den nya statistiklagen skall personuppgiftslagens bestämmelser tillämpas. För att personuppgiftslagens bestämmelser om rättelse (28 §) och skadestånd (48 §) skall vara tillämpliga vid behandling av personuppgifter krävs dock en uttrycklig bestämmelse i den föreslagna statistiklagen.

6.5.2 Framställning av statistik

Regeringens förslag: En statistikansvarig myndighet får behandla personuppgifter för framställning av statistik. Behandlingen får omfatta personnummer. Känsliga uppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen och uppgifter om lagöverträdelse m.m. enligt 21 § första stycket i samma lag får behandlas endast enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Regeringen anser till skillnad från utredningen att det inte i statistiklagen skall ställas krav på föreskrifter av regeringen för att få behandla personuppgifter för framställning av statistik i register över hela befolkningen.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Ekonomistyrningsverket* noterar att den som vill skaffa information om huruvida personuppgifter om den egna personen behandlas av en statistikansvarig myndighet måste lämna in en egenhändigt undertecknad ansökan. Förfarandet framstår som ålderdomligt och administrativt dyrbart och verket föreslår att enklare och billigare internetlösningar med elektroniska signaturer tas fram. *Högskoleverket (HSV)* efterlyser ett klargörande att det är HSV som är personuppgiftsansvarigt när det gäller universitets- och högskoleregistret. Verket är registeransvarigt enligt datalagen alternativt personuppgiftsansvarigt enligt personuppgiftslagen för universitets- och högskoleregistret som förs av Statistiska centralbyrån. Samtidigt har centralbyrån föreskriftsrätt i frågor som rör registret. Arbetsgruppens förslag innebär en oklarhet i ansvarsfrågan. HSV är enligt förslaget statistikansvarig myndighet för högskoleväsendet. Formuleringen i 17 § medför, mot bakgrund av 3 kap. förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor, att det blir oklart vilken myndighet som är personuppgiftsansvarig för universitets- och högskoleregistret. I egenskap av statistikansvarig myndighet för högskoleväsendet och personuppgiftsansvarig för registret bör verket också få ansvaret att efter samråd med SCB och högskolorna, meddela närmare föreskrifter om hur uppgifterna skall rapporteras till SCB. *Boverket* anser att den föreslagna bestämmelsen om säkerheten vid behandlingen av personuppgifter bör göras tydligare. Alternativt bör säkerhetsnivån närmare preciseras i förordningen. Därvid bör anges olika säkerhetsnivåer beroende på känsligheten av de behandlade uppgifterna.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen ansluter sig till arbetsgruppens förslag som innebär att regleringen av behandling av personuppgifter för officiell statistik arbetas in i den nya statistiklagstiftningen och ersätter den gällande särskilda registerlagstiftningen samt tar över personuppgiftslagens bestämmelser i dessa delar. Reglerna om behandling av personuppgifter för framställning av statistik utgör en ram för vilka uppgifter som får behandlas och för vilket ändamål behandlingen får ske.

Regeringen anser att statistikansvariga myndigheter bör ges en generell rätt att utan samtycke behandla personuppgifter för framställning av officiell statistik. Undantag bör gälla för behandling av känsliga uppgifter m.m. enligt vad som utvecklas i det följande.

Känsliga uppgifter behandlas i 13 § personuppgiftslagen och uppgifter om lagöverträdelser m.m. i 21 § personuppgiftslagen.

Känsliga personuppgifter är personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening samt uppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Utrymmet för att behandla sådana uppgifter är begränsat. Huvudregeln är att det är förbjudet att behandla uppgifter av detta slag. Från förbudet finns en rad undantag. Undantagen behandlar situationer där den registrerade samtyckt till behandlingen eller själv offentliggjort uppgifter liksom behandling inom arbetsrätten, för att skydda vitala intressen och i samband med rättsliga anspråk. Undantag görs också för behandling inom ideella organisationer och inom hälso- och sjukvården samt för ändamål som rör forskning och statistik. Undantag för viktiga allmänna intressen kan även göras av regeringen i en förordning.

Undantaget för forskning och statistik förutsätter att samhällsintresset av det forsknings- eller statistikprojekt där behandlingen ingår klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära. Ett grundläggande villkor är att behandlingen är nödvändig enligt kriterierna i personuppgiftslagen för när en behandling är tillåten.

Det är enligt 21 § personuppgiftslagen vidare förbjudet för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden. Huvudregeln är alltså att sådana uppgifter endast får behandlas av myndigheter. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får dock meddela föreskrifter om undantag från huvudregeln.

För att få behandla känsliga uppgifter eller uppgifter om lagöverträdelser m.m. för officiell statistik bör krävas föreskrifter av regeringen. Inför beslut om sådana föreskrifter väger regeringen samhällsintresset av den statistiska behandlingen mot risken för intrång i den enskildes personliga integritet.

Den föreslagna regleringen innebär att behandlingen av känsliga uppgifter kommer att regleras i en förordning. Regeringen vill också erinra om vad som anförts i avsnitt 6.5.1 beträffande författningsreglering av register.

Innebörden av regleringen är att statistikansvariga myndigheters behandling av personuppgifter i övrigt för framställning av statistik är tillåt-

en. Myndigheterna får också inrätta de register som behövs för dessa ändamål. Även om registerbegreppet inte längre finns i den nya personuppgiftslagen torde det komma att leva kvar under överskådlig tid som ett sätt att avgränsa olika behandlingar från varandra. Det kan t.ex. vara en fördel med en sådan uppläggning för att kunna lämna uppgifter till de som begär besked om vilka personuppgifter som behandlas.

I avsnitt 6.2 har framhållits att bestämmelserna om behandling av personuppgifter skall gälla även annan statistik än officiell statistik om sådan statistik framställs i den särskilda verksamhet som statistikansvariga myndigheter bedriver för sin statistikframställning.

Högskoleverkets tolkningsproblem som redovisas i verkets yttrande synes inte ha med detta lagstiftningsärende att göra, utan kan tas om hand på förordningsnivå om så behövs.

6.5.3 Informationsskyldighet

Regeringens förslag: I stället för särskilda regler i den nya statistiklagen skall personuppgiftslagens bestämmelser om informationsskyldighet gälla vid insamling av personuppgifter för officiell statistik.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Regeringen anser till skillnad från utredningen att personuppgiftslagens bestämmelser om informationsskyldighet skall gälla vid insamling av personuppgifter och inte ersättas av särskilda regler i statistiklagen.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser anser generellt att det är bättre att personuppgiftslagens bestämmelser gäller framför särskilda bestämmelser i statistiklagen. *Statistiska centralbyrån* pekar på att innebörden av 15 och 16 §§ i utredningens förslag är oklar och att vissa förtydliganden behövs. *Svenska kommunförbundet* anser att i den föreslagna 15 § bör specificeras att med någon annan än myndighet avses .. ”annan än statlig myndighet...”.

Skälen för regeringens förslag: Ett av de viktigaste medlen för att se till att personuppgifter inte behandlas på ett sätt som kan innebära att enskildas personliga integritet kränks är att de registrerade får information om behandlingen. Ibland samlar den som avser att behandla personuppgifter in uppgifterna direkt från dem som avses bli registrerade. I sådana fall förekommer det också att den enskilde informeras om att ytterligare uppgifter kommer att inhämtas från andra källor i syfte att underlätta uppgiftslämnandet. I andra fall sker insamlingen genom att personuppgifter endast hämtas från någon annan källa.

I 6 och 7 §§ statistikförordningen finns bestämmelser om informationsskyldighet för en myndighet som samlar in uppgifter till den officiella statistiken.

Om insamlingen sker från någon annan än en statlig myndighet skall *den från vilken uppgiften begärs* samtidigt upplysas om en rad förhållanden, bl.a. ändamålet med uppgiftsinsamlingen och vad som gäller om uppgiftsskydd. Om det inte föreligger uppgiftsskyldighet skall myndigheten upplysa om att uppgiftslämnandet är frivilligt.

Om uppgifter hämtas in från en annan myndighet till ett personregister som förs med stöd av statistikregisterlagen skall *de som uppgifterna avser* på lämpligt sätt informeras om registret.

Regler om att den personuppgiftsansvarige skall ge information till den registrerade finns i 23 – 27 §§ personuppgiftslagen. Om uppgifter om en person samlas in från personen själv, skall den personuppgiftsansvarige i samband därmed självant lämna den registrerade information om behandlingen. Den registrerade behöver inte begära att få informationen och det får inte förekomma att informationen ges först vid ett senare tillfälle. Samlar den personuppgiftsansvarige in uppgifter från den registrerade utan att då lämna information, kan behandlingen av personuppgifterna inte anses ha gått korrekt till.

Om personuppgifterna samlas in från någon annan källa än den registrerade skall den personuppgiftsansvarige självant lämna den registrerade information om behandlingen, när uppgifterna registreras. Är uppgifterna avsedda att lämnas ut till tredje man, behöver informationen dock inte ges förrän uppgifterna lämnas ut för första gången. När personuppgifterna hämtas in från något annat håll än den registrerade själv, skall informationen alltså lämnas när uppgifterna registreras. Kan det vid detta tillfälle förutses att uppgifterna kommer att lämnas ut till tredje man, är det dock tillåtet att vänta med informationen ända till dess uppgifterna lämnas ut för första gången.

I två situationer gäller undantag från informationskyldigheten både för det fall att uppgifterna samlas in från den registrerade och för det fall att uppgifterna samlas in från någon annan än den registrerade själv. Informationen behöver sålunda inte lämnas om sådant som den registrerade redan känner till och om det är särskilt föreskrivet i lag eller annan författning eller i beslut som har meddelats med stöd av författning att uppgifter inte får lämnas ut.

Om personuppgifterna samlats in från en annan källa än den registrerade gäller två särskilda undantag från informationskyldigheten. Information behöver sålunda inte lämnas om det finns bestämmelser om registreringen eller utlämnandet i lag eller annan författning eller om det visar sig vara omöjligt eller skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats.

Utöver reglerna om den personuppgiftsansvariges skyldighet att självant vid insamlingen informera de registrerade finns det bestämmelser som ger den registrerade rätt att på egen begäran få information om behandlingen av den personuppgiftsansvarige. För att ge de registrerade möjlighet att kontrollera om personuppgifter som rör dem behandlas är den personuppgiftsansvarige enligt 26 § personuppgiftslagen skyldig att till var och en som ansöker om det en gång per kalenderår gratis lämna besked om personuppgifter som rör den sökande behandlas eller ej. Behandlas sådana uppgifter skall skriftlig information lämnas också om vilka uppgifter om den sökande som behandlas, varifrån dessa uppgifter har hämtats, ändamålen med behandlingen, och till vilka mottagare eller kategorier av mottagare som uppgifterna lämnas ut. Principen är inte ny. En liknande bestämmelse om rätt till s.k. registerutdrag fanns i 10 § datalagen (1973:289).

Information skall lämnas inom en månad från det att ansökan gjordes. Om det finns särskilda skäl för det, får information dock lämnas senast fyra månader efter det att ansökan gjordes. Vissa undantag från informationsskyldigheten gäller vid sekretess och tystnadsplikt.

Statistikregelgruppen föreslog särskilda bestämmelser i statistiklagen om information till de registrerade. Bestämmelserna skulle ersätta såväl personuppgiftslagens bestämmelser om informationsskyldigheten som informationsbestämmelserna i statistikförordningen. Flera remissinstanser anser emellertid att det är bättre att personuppgiftslagens bestämmelser gäller framför särskilda regler i statistiklagen. Också här visar tveksamheterna från remissinstanserna på svagheter i konstruktionen. Personuppgiftslagens bestämmelser om information bör således gälla i stället för särskild reglering i statistiklagen.

Informationsskyldigheten bör även omfatta information om att samråd skett med den organisation som företräder uppgiftslämnaren. Denna skyldighet skall gälla generellt vid insamling av uppgifter till statistiken och gäller således inte endast personuppgifter. En sådan informationsplikt bör införas i en ny statistikförordning. Därvid bör Svenska kommunförbundets remissynpunkt beaktas (se ovan).

6.6 Longitudinella studier

Regeringens förslag: En reglering införs som gör det möjligt för den som tagit emot oidentifierat material från en statistikansvarig myndighet att för longitudinella och liknande studier kunna föra på nya uppgifter genom ett till personnumret (eller liknande) knutet löpnummer.

Utredningens förslag överensstämmer i stort med regeringens. Regeringen vill emellertid utforma kretsen utlämnande myndighet och mottagare på ett annat sätt.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Arbetarskyddsstyrelsen* föreslår att utlämnande på de angivna villkoren till forskningsinstitution möjliggörs även där denna inte är myndighet. Alternativt bör regleringen ges en mer allmän utformning vad gäller vilka myndigheter som på förslaget sätt får lämna ut uppgifter för longitudinella studier. Det bör bli möjligt också för vissa andra myndigheter med en utbyggd registerverksamhet att lämna ut uppgifter för detta syfte. *Brottsförebyggande rådet* anser det viktigt att longitudinella studier inte enbart förbehålls Statistiska centralbyrån. Det finns fler myndigheter som ägnar sig åt longitudinella studier. *Ekonomistyrningsverket* anser att meningen i lagförslagets 25 § ”Ett utlämnande enligt första stycket får endast avse ett urval av personer” bör strykas. Det saknas skäl att endast tillåta urval, eftersom urval har en statistisk osäkerhet som totalundersökningar saknar. Geografiska indelningar eller andra typer av indelningar ger dessutom små urvalsgrupper och därmed stora konfidensintervall. *Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK)* framhåller att arbetsgruppen har fokuserat sitt arbete på forskningens tillgång till identifierbara mikrodata och alltför perifert behandlat de statistikansvariga myndigheternas förut-

sättningar att bedriva en god utredningsverksamhet. Det har inte klarlagts huruvida Statistiska centralbyrån skall eller kan lämna ut identifierbara mikrodata till den statistikansvariga myndigheten. Verket anser att möjligheter att följa individer i longitudinella databaser också skall gälla vid studier av företag. *Skogsstyrelsen* ifrågasätter varför den föreslagna bestämmelsen endast skall gälla Statistiska centralbyrån. Ett motsvarande behov bör kunna uppstå även hos andra myndigheter och vid andra typer av undersökningar än de som centralbyrån hanterar. *Skolverket* instämmer och framhåller att legitima behov kan finnas att lämna ut material till andra än myndigheter. Det är inte heller bara vid longitudinella studier som det finns behov av att komplettera material vid ett senare tillfälle. *Socialstyrelsen* framhåller att även andra statistikansvariga myndigheter får förfrågningar om och beställningar av longitudinella material från myndigheter. Förslaget bör därför göras tillämpligt beträffande samtliga statistikansvariga myndigheter. Styrelsen anser också att motiven att ett utlämnande endast får avse ett urval av personer är otydliga i förslaget. Det krävs ytterligare utredning av detta och flera andra detaljer. *Statens institut för kommunikationsanalys* framhåller som viktigt att en ny statistiklag görs "rollneutral" så att t.ex. kommande förändringar i organisation och ansvar rörande den officiella statistiken kan hanteras utan lagändringar. Detta blir särskilt tydligt i fråga om hanteringen av ansatser med longitudinell personstatistik. *Statistiska centralbyrån* anser att den föreslagna principen inte enbart bör avse myndigheter som omfattas av sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen. Det är angeläget att de uppgifter som insamlats för statistiken kommer till nytta också inom forskningen och för olika kvalificerade utredningsändamål. Den krets som berörs bör därför utvidgas i förhållande till förslaget och omfatta bl.a. olika utredningsorgan som inte har myndighetsstatus, t.ex. inom näringslivet och på det fackliga området. *Datainspektionen* betonar att en förutsättning för de föreslagna bestämmelserna bör vara att endast sådana myndigheter som omfattas av statistiksekretess blir aktuella för undantag från de aktuella bestämmelserna i personuppgiftslagen. Av bestämmelsen om utlämnande för longitudinella studier bör också framgå att den blir tillämplig när Statistiska centralbyrån lämnar ut uppgifter till en annan statistikansvarig myndighet. Bestämmelsen bör vidare preciseras så att en sådan åtgärd får vidtas om den myndighet som uppgifterna lämnas ut till skall använda dessa uteslutande i särskild verksamhet för framställning av statistik etc. Det bör också övervägas att komplettera bestämmelserna med ett förbud mot att avslöja en förteckning med personnummer och löpnummer i sådana fall när centralbyrån gjort ett utlämnande enligt den föreslagna modellen. *Arbetsgivarverket* anser att förslaget är ett steg i rätt riktning. Verket har önskemålet att få tillgång till de utbildningskoder (SUN) som finns registrerade i utbildningsregistret vid SCB för att uppdatera utbildningsvariabeln i förhandlingsstatistiken. Uppgifter om utbildning används främst som en viktig bakgrundsvariabel i samband med de löneanalyser som görs både på central och lokal förhandlingsnivå. Förslaget tillgodoser dock inte detta behov. *Kammarrätten i Stockholm* anser att förslaget att uttryckligen föreskriva undantag från personuppgiftslagen inte är enhetligt i förhållande till lagförslaget i övrigt. Även när avidentifierade uppgifter lämnas ut och Statistiska centralbyrån

behåller en nyckel för att kunna koppla löpnummer och personuppgifter är uppgifterna, enligt förslaget, att anse som personuppgifter. Det är således även här fråga om behandling av personuppgifter för framställning av statistik. *Forskningsrådsnämnden* uppfattar den föreslagna modellen som ett bra förslag men framhåller som viktigt att modellen inte innebär kränkning av den personliga integriteten. Den bör därför byggas upp med stor försiktighet för att inte riskera luckor vilka skulle göra identifikationen av en individ möjlig för utomstående. *Socialvetenskapliga forskningsrådet* framhåller att den föreslagna principen i princip också borde kunna tillämpas beträffande datamaterial som hanteras av andra statistikansvariga myndigheter. Det bör därför av lagen och dess förarbeten klart framgå att även seriös forskning som bedrivs i andra former kan få tillgång till longitudinella data med löpnummer på det föreslagna sättet. Statistiska centralbyrån och andra statistikansvariga myndigheter bör i varje särskilt fall göra en prövning på objektiva kriterier.

Skälen för regeringens förslag: I promemorian redovisas möjligheten att vid longitudinella studier, dvs. mätning av utvecklingen över tiden av en och samma företeelse, i vissa fall kunna påföra ny information på de individer som ingår i studien. Arbetsgruppen föreslår en lösning som innebär att det avidentifierade materialet förses med ett icke informationsbärande löpnummer. För uppdatering av användarens material med en ny årgång finns på detta sätt en nyckel i form av en förteckning för att översätta löpnummer till personnummer. Förteckningen skall förvaras hos den utlämnande myndigheten och endast kunna användas för ett och samma material.

Enligt dataskyddsdirektivet kan särskild lagstiftning genomföras t.ex. om statistiska institut om så skulle behövas. För att genomföra arbetsgruppens förslag måste undantag från informationsskyldigheten till den enskilde och undantag från rättelseplikten kunna göras. Medlemsstaterna får enligt artikel 13.2 i dataskyddsdirektivet, under förutsättning av lämpliga rättsliga garantier, i synnerhet om uppgifterna inte används för åtgärder eller beslut som avser särskilda registrerade personer, i de fall då det uppenbarligen inte föreligger någon risk att den berörda personens privatliv kränks, genom lagstiftning begränsa de rättigheter som nämns i artikel 12 (dvs. information efter begäran av den registrerade och rättelse) när uppgifterna endast behandlas för ändamål som har med vetenskaplig forskning att göra eller när uppgifterna endast lagras i form av personuppgifter under en begränsad tid som inte överstiger den tid som är nödvändig för att framställa statistik. Sådan information som skall ges till den registrerade i enlighet med artikel 11 i direktivet (dvs. när uppgifterna inte har samlats in från den registrerade själv) behöver heller inte, enligt punkt 2 i samma artikel, ges om det skulle visa sig omöjligt eller innebära en oproportionerligt stor ansträngning, t.ex. i de fall då den som behandlar uppgiften saknar kännedom om den registrerades identitet.

Regeringen anser att dataskyddsdirektivets utformning i nämnda avseenden innebär att det i detta sammanhang finns möjlighet att göra undantag från skyldigheten att lämna information till den registrerade. Samma möjlighet finns att göra undantag från skyldigheten att rätta, blockera eller utplåna uppgifter. När utlämnandet sker för vetenskaplig forskning,

vilket torde var det som kommer att aktualiseras i första hand, ställer direktivet inte upp några villkor. I fråga om framställning av statistik skall lagringen inte ske för längre tid än som är nödvändig för framställningen. Detta villkor får beaktas när förutsättningarna för ett utlämnande stipuleras. Med hänsyn till att det föreslagna förfarandet inte bör kunna leda till intrång i enskilds personliga integritet föreslås regler i den nya statistiklagstiftningen med denna innebörd.

Arbetsgruppen har i sitt förslag avgränsat möjligheten att använda den föreslagna metoden till longitudinella studier. Regeringen instämmer i att detta i princip är en lämplig avgränsning. För att dels göra det möjligt att använda metoden när förutsättningarna för detta föreligger för jämförbara studier, dels slippa hamna i tillämpningsproblem i fråga om innebörden av begreppet longitudinell, förordar regeringen att metoden skall kunna användas även vid studier som är likartade med longitudinella.

Regeringen anser i likhet med flera remissinstanser att det inte bara är SCB som skall ha möjlighet att lämna ut avidentifierade uppgifter med löpnummer. Detta bör gälla samtliga statistikansvariga myndigheter, eftersom samma regler gäller för dessa som för SCB. Det förtjänar dock att påpekas att myndigheten i varje enskilt fall ingående skall pröva om förfarandet skall tillåtas med hänsyn till samtliga relevanta faktorer.

Regeringen har också tagit intryck av synpunkten från flera remissinstanser att det inte bara är myndigheter som har statistiksekretess (9 kap. 4§ sekretesslagen) som skall kunna få avidentifierade uppgifter med löpnummer. Detta bör gälla även myndigheter som skall använda uppgifterna till forskning och där alltså den s.k. statistiksekretessen följer med. Även forskningsinstitutioner och liknande verksamheter som har privaträttslig karaktär bör kunna få tillgång till data på det föreslagna sättet. Dessa kan nämligen få uppgifterna under rättsligt bindande förbehåll om användningen.

Regeringen anser att den nu föreslagna metoden skall kunna användas vid longitudinella och liknande studier under förutsättning av att samhällets behov av studien är väl dokumenterat. Den skall endast tillåtas under förutsättning att sekretess- och integritetsskyddet vidmakthålls på samma nivå som hos den utlämnande myndigheten. I det fall det kan ske utan påvisbara nackdelar ur kvalitetssynvinkel bör det utlämnade materialet bestå av ett urval av personer. Regeringen förutsätter att Datainspektionen ser det som sin uppgift att följa utvecklingen av denna typ av ärenden och vid behov föreslå erforderliga åtgärder i syfte att stärka integritetsskyddet.

6.7 Bortfallsanalyser

Regeringens bedömning: Analyser om de personer som av skilda anledningar inte deltar i en statistisk undersökning, till vilken de utvalts, skall kunna göras som en följd av det allmänintresse som finns att åstadkomma statistiska undersökningar av hög kvalitet. Beträffande undersökningar som innehåller känsliga uppgifter bör den personliga integriteten dock värnas i första hand. Bortfallsanalyser som inbegriper sådana uppgifter får därför inte ske. Regeringens ställningstagande föranleder inget författningsförslag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens, frånsett att utredningen under vissa förutsättningar också ville tillåta bortfallsanalyser omfattande känsliga uppgifter.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Arbetskyddsstyrelsen (ASS)* pekar på att rättsläget är oklart vad gäller möjligheterna till bortfallsanalyser vid undersökningar som omfattar känsliga uppgifter. Det är av mycket stor betydelse ur kvalitetssynpunkt att kunna göra åtminstone elementära bortfallsanalyser i samband med statistiska undersökningar. Rättsläget bör klargöras. *Datainspektionen* noterar att arbetsgruppens förslag att för vissa särskilt viktiga statistiska undersökningar ge möjlighet till s.k. bortfallsanalyser med behandling av känsliga personuppgifter utan den enskildes samtycke, inte återspeglas i den föreslagna författningstexten. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har anfört liknande synpunkter. *Statistiska centralbyrån* har samma uppfattning och tillägger att övriga uppgifter i en undersökning bör kunna utnyttjas för bortfallsanalys på vanligt sätt utan regeringens medgivande med stöd av artikel 7 i EG-direktivet även när känsliga uppgifter ingår i undersökningen.

Skälen för regeringens bedömning: Bortfallsanalys är ett nödvändigt instrument för att kunna kvalitetsdeklarera och beskriva resultatet av en statistisk undersökning. Bortfallsanalysen avser de personer som inte deltagit i en statistisk undersökning till vilken de utvalts. Det ligger därmed i sakens natur att bortfallsanalys normalt inte kan ske med personens samtycke.

Gällande rätt innebär att bortfallsanalyser kan göras när behovet av det kan karaktäriseras som ett allmänt intresse. Framställning av officiell statistik utgör ett sådant allmänt intresse. Enligt regeringens uppfattning gäller samma sak när en statistisk undersökning genomförs som omfattar känsliga uppgifter i personuppgiftslagens (1998:204) mening. Även i sådana undersökningar kan alltså bortfallsanalyser göras. Däremot anser regeringen att dessa bortfallsanalyser i sådana fall inte får baseras på de känsliga uppgifterna som sådana. För en sådan restriktion talar enskildas behov av skydd för den personliga integriteten. I undersökningar med känsliga uppgifter får det vara tillfyllest att använda de uppgifter som finns i den s.k. urvalsramen, såsom ålder, kön och region. Regeringens ställningstagande föranleder således ingen författningsreglering.

6.8.1 Statistiksekretess

Regeringens förslag: Statistiksekretessen anpassas till motsvarande reglering i förordningen om gemenskapsstatistik. Det innebär att huvuddelen av de undantag som för närvarande gäller från den s.k. statistiksekretessen i 9 kap. 4 § skall upphöra.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Arbetskyddsstyrelsen (ASS)* pekar på sitt behov av precisa antalsuppgifter om anställda vid företag och arbetsställen från centrala företags- och arbetsställeregistret (CFAR). Uppgifterna läggs in i Arbetarskyddsverkets arbetsställeregister och utgör där ett mycket viktigt underlag för tillsynen av arbetsmiljön vid landets arbetsplatser. Eftersom CFAR är ett statistikregister innebär förslaget att styrelsen inte längre kommer att få uppgifter från detta register. Den kod för storleksklass som skulle kunna levereras från SCB:s allmänna företagsregister är otillräcklig för Arbetarskyddsverkets (*Arbetskyddsstyrelsen* och *Yrkesinspektionen*) behov. Utvecklingen av ett nytt arbetsställeregister för Arbetarskyddsverket innebär att verkets verksamhet blir än mer sårbar av följderna av förslaget. *Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK)* avstyrker arbetsgruppens förslag och föreslår tvärtom ett utökat undantag för utlämnande av företagsregisteruppgifter. Om arbetsgruppens förslag följs måste sådana författningsändringar ske att verkets verksamhet inte försvåras. NUTEK kan inte se något hinder i gemenskapslagstiftningen mot att behålla gällande undantag i sekretesslagstiftningen. Däremot finns bestämmelser i gemenskapslagstiftningen att uppgifter från offentliga källor inte skall anses förtroliga, förutsatt att de inte är förtroliga hos myndigheten enligt nationell lagstiftning. Detta borde åberopas av Sverige och ändring ske av bestämmelserna så att ”alla källor, även offentliga, faller under statistiksekretessen när de kommer in till en statistiksansvarig myndighet”. Detta skulle medföra att offentliga källor inte faller under statistiksekretess. Arbetsgruppen har inte beaktat konsekvenserna av sitt förslag för NUTEK:s statistik över internationella företag. *Statistiska centralbyrån* tillstyrker förslaget och betonar att behovet av företagsuppgifter kan tillgodoses genom det allmänna företagsregistret. Centralbyrån framhåller dock att statistiksekretessens tillämpningsområde enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen bör tydliggöras i samband med de föreslagna ändringarna i sekretesslagen. *Arbetsgivarverket (AGV)* avstyrker förslaget med instämmande av *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* och *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)* och betonar att arbetsgruppen, genom att inte inhämta synpunkter från de parter som frågan berör, har misslyckats med att inventera vilka faktiska behov som finns. Samtliga framhåller att behovet av att kunna lämna ut uppgifter från den partsgemensamma förhandlings-

statistiken för egna medlemmar till respektive personalorganisation kvarstår i högsta grad. Om AGV inte längre får rätt att lämna ut individbaserade uppgifter från förhandlingsstatistiken till de fackliga organisationerna för deras medlemmar, kommer detta att omöjliggöra ett nära och förtroendefullt partsgemensamt statistikarbete vilket i sin tur påverkar möjligheterna till att uppnå samsyn på lönebildningen inom det statliga avtalsområdet. *Patent- och registreringsverket* föreslår att bestämmelsen i 9 kap. 4 § sekretesslagen omformuleras så att från statistiksekretessen undantas åtminstone uppgifter som har sin källa i allmänt tillgängliga företagsregister hos verket. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* ställer sig tveksam till om förslaget helt uppfyller de krav som uppställs i den aktuella EG-förordningen, framför allt med hänsyn till att sekretesslagen medger utlämnande även till andra än myndigheter.

Skälen för regeringens förslag: Uppgifter som används för framställning av statistik omgärdas av ett starkt skydd. Skyddet utgörs framför allt av den s.k. statistiksekretessen i 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Förordningen om gemenskapsstatistik (se avsnitt 4.2.2) gäller i Sverige på samma sätt som sekretesslagen gör det. För att undvika tillämpningsproblem talar övervägande skäl för att göra en anpassning i sekretesslagen till motsvarande bestämmelser inom EU. Därför anser regeringen att huvuddelen av de undantag som för närvarande gäller för statistiksekretessen skall upphöra.

Utformningen av undantagen som finns i statistiksekretessen innebär att vissa uppgifter efter en s.k. skadeprovning kan lämnas ut. Regeringen föreslår att denna möjlighet inte skall omfatta *uppgift i företagsregister, uppgift som avser avliden och uppgift som avser personal- och lönestatistik*. Följden av denna ändring blir, förutom en anpassning till gällande bestämmelser inom EU, en ytterligare skärpning av den grundläggande principen att uppgifter som lämnas för statistik bara får användas för detta syfte och för det angränsande området forskning. Utlämnanden kan med regeringens förslag inte ske på ett sådant sätt att åtgärder kan riktas mot någon som omfattas av de uppgifter som lämnas ut.

Regeringens förslag att ta bort det undantag som avser ”uppgift i företagsregister” ligger också i linje med den förordning inom EU som reglerar medlemsstaternas företagsregister (Rådets förordning, EEG, nr 2186/93 om samordning inom gemenskapen vid utarbetandet av företagsregister för statistiska ändamål, Celex 393R2186). Nuvarande användare av de uppgifter som inte längre blir tillgängliga vid ett genomförande av regeringens förslag skall kunna få sina behov tillgodosedda genom att hämta motsvarande uppgifter från det allmänna företagsregistret. Detta register är inte ett statistikregister utan förs just för att uppdatera andra register i samhället m.m. Registret är särskilt reglerat (förordning 1984:692 om det allmänna företagsregistret). Med hänsyn till uttalade farhågor från några remissinstanser att inte längre kunna få tillgång till vissa företagsuppgifter avser regeringen att göra en översyn av regleringen av det allmänna företagsregistret för att säkerställa att de uppgifter som behövs skall vara tillgängliga där i tid för den föreslagna lagändringen. Även det lantbruksregister som förs vid SCB är ett företagsregister i sekretesslagens mening. I översynen av det allmänna företagsregistret bör

därför också ingå att pröva möjligheten att föra in de enheter som ingår i lantbruksregistret i detta register.

Undantaget ”uppgift som avser avliden” motiverades, när det infördes, med att möjliggöra för anhöriga och andra berörda att få del av uppgift om dödsorsak för en avliden person från SCB, som erhöll denna uppgift från sjukhusadministrationen för statistikframställning. Ansvaret för denna statistik har numera överförts till Socialstyrelsen, som nu får dokumentationen från sjukhusen. Emellertid finns uppgiften i patientjournalen hos sjukhusen och det har också ansetts angeläget att uppgift om dödsorsak för en avliden person lämnas till anhöriga av sjukvården och inte av den myndighet som framställer statistiken. Förutom att statistiksekretessen skärps när detta undantag upphör, är det också etiskt mer tilltalande att informationen lämnas av den som har sakkunskapen och vana vid kontakter med anhöriga i dessa sammanhang.

Undantaget ”uppgift som avser personal- eller lönestatistik” tillkom med ett enda syfte, nämligen att förse centrala fackförbund med aktuella uppgifter om löner m.m. för sina respektive medlemmar. Regeringen anser inte att detta bör tillgodoses genom en särskild undantagsreglering i statistiksekretessen. Denna ståndpunkt understryks av det faktum att det nya Medlingsinstitutet blir ansvarigt för den officiella statistiken inom området och kommer därmed att ansvara för uppgifter till statistiken. Med hänsyn till det starka krav på partsobundenhet som institutets verksamhet som sådan ställer, bör institutet inte ha rättslig befogenhet att lämna ut uppgifter avsedda för statistik till andra ändamål. Det är alltså flera skäl som motiverar att detta undantag upphör.

Emellertid har det klarlagts att den användning som numera sker av de uppgifter som lämnas till fackförbunden endast avser statistikframställning. Därmed anser regeringen att utlämnande kan ske med stöd av den kvarvarande undantagsregel som möjliggör utlämnande för statistikändamål. Utlämnandet skall då föregås av en skadeprövning. I det sammanhanget bör beaktas att fackförbunden endast får tillgång till uppgifter om de egna medlemmarna och inte andra förbunds medlemmar och inte heller oorganiserade. Följden av den föreslagna förändringen blir en ökad tydlighet ifråga om ändamålet med utlämnandet.

Lagrådet säger sig inte ha något att erinra mot att särbestämmelserna i 9 kap. 4§ om vissa typer av uppgifter tas bort. Lagrådet anser att det är bra att sekretesslagens bestämmelser om undantag från principen om allmänna handlingars offentlighet är utformade så att de stämmer överens med EG-rättens direkt tillämpliga regler i saken. Lagrådet pekar också på att det fortfarande finns kvar två undantag från den ”absoluta” statistiksekretessen och för ett resonemang om dessa (se vidare Lagrådets yttrande, bilaga 5).

6.8.2 Olovlig identifiering

Regeringens förslag: Också fortsättningsvis skall det finnas ett förbud mot att sammanföra uppgifter i den officiella statistiken med andra uppgifter i syfte att utröna enskilds identitet, benämnt olovlig identifiering.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har haft något att invända.

Skälen för regeringens förslag: Regler om förbud mot bakvägsidentifikation – olovlig identifiering – har funnits i statistiklagen sedan den tillkom 1992. Något behov av ändring av bestämmelsen har inte aktualiserats vare sig av arbetsgruppen eller av remissinstanserna. Den bör därför kvarstå oförändrad. Sanktioner mot olovlig identifiering behandlas i avsnitt 6.10.

6.9 Bevarande och gallring

Regeringens förslag: Den gällande gallringsbestämmelsen i statistikregisterlagen överförs till statistiklagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Riksarkivet* framhåller bl.a. att de nuvarande bestämmelserna oförändrade bör föras över till den nya lagen och den nya förordningen om den officiella statistiken. Endast Riksarkivet har sakkunskap och resurser för att kunna ta ställning till bevarande och gallring inom statistikens område. Dess bemyndigande att utfärda gallringsföreskrifter kommer att garantera att kontinuiteten av bevarandet av det statistiska materialet garanteras samt att forskningens behov därmed kommer att tillgodoses. *Ekonomistyrningsverket* avstyrker den föreslagna gallringsbestämmelsen och förespråkar att frågan skall utredas vidare. Verket håller för troligt att arkivlagens bestämmelser i 10 § om gallring av allmänna handlingar är tillfyllest. Det är svårt att avgöra vilken information som kommer att behövas för samhällsplanering, forskning och allmänna informationsändamål i framtiden. Inom ramen för ekonomistyrning i bl.a. staten är det av intresse att få tillgång till tidsserier för utvärderings- och uppföljningsändamål. Kostnaden för arkivering har också blivit lägre genom elektronisk lagring.

Skälen för regeringens förslag: Den 1 juli 1991 trädde arkivlagen (1990:782) i kraft. Den ger bestämmelser om myndigheternas och vissa andra organs arkiv samt om arkivmyndigheterna. Enligt 3 § arkivlagen bildas en myndighets arkiv av de allmänna handlingarna från myndighetens verksamhet och sådana handlingar – vissa minnesanteckningar, utkast och koncept – som avses i 2 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen (TF) och som myndigheten beslutar skall tas om hand för arkivering.

Det kan nämnas att begreppet allmän handling definieras i TF. Med handling förstås, enligt 2 kap. 3 § TF, framställning i skrift eller bild samt

upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. En handling är allmän om den, i enlighet med vad som närmare anges i vissa andra bestämmelser, förvaras hos en myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten.

Allmänna handlingar får enligt 10 § arkivlagen gallras. Vid gallringen skall dock, enligt nämnda lagrum, alltid beaktas att arkiven utgör en del av kulturarvet och att det arkivmaterial som inte gallras skall kunna tillgodose de ändamål som anges i 3 § tredje stycket arkivlagen. Det material som inte gallras skall tillgodose rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och forskningens behov.

Om det finns avvikande bestämmelser om gallring av vissa allmänna handlingar i annan lag eller förordning gäller dessa bestämmelser. Bestämmelser att uppgifter skall gallras ur register finns i olika författningar om register med känsliga uppgifter.

Enligt 6 § första stycket statistikregisterlagen skall uppgifter i statistikregister gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock, enligt andra stycket i samma lagrum, föreskriva om undantag från denna skyldighet om en gallring skulle äventyra arkivens roll som en del av det nationella kulturarvet eller strida mot forskningens behov. Därvid skall särskilt beaktas behovet av skydd för den enskildes personliga integritet. Material som inte gallras skall enligt lagrummets tredje stycke överlämnas till arkivmyndighet.

I motiven till bestämmelsen (prop. 1994/95:200 s. 33 f.) framhöll regeringen att utgångspunkten för integritetskänsliga statistikregister, liksom för många andra likvärdiga register, borde vara att personuppgifterna i registret skulle gallras när ändamålet är uppfyllt, dvs. när uppgifterna inte längre behövs för framställning av officiell statistik. Regeringen ansåg att det i och för sig är svårt för någon annan än den statistikansvariga myndigheten att bedöma när statistiska uppgifter inte längre behövs för sitt ändamål. En bortre gräns borde dock normalt sättas för hur länge en personuppgift som huvudregel skall få finnas i ett statistikregister. En sådan generell längsta tid är svår att fastställa med hänsyn till den mängd register av skiftande beskaffenhet som skulle komma att omfattas av lagen, även om det på goda grunder kunde förutsättas att en personuppgift sällan behövdes längre än tio år för att framställa officiell statistik. Det stod emellertid klart att en längre bevarandetid kunde behövas vid bl.a. longitudinella uppföljningar.

Regeringen framhöll vidare att statistiska uppgifter många gånger är intressanta för andra ändamål än det primära statistikområdet, i första hand för forskningen och det nationella kulturarvet. Inte minst för att tillgodose olika slags forskning var det enligt regeringens mening av stor betydelse att man noga prövar om de uppgifter som finns i statistikregistren bör bevaras. Regeringen ansåg vidare att en vidlyftig gallring av uppgifter som generellt eller individuellt har påverkat samhällets åtgärder i vissa fall till och med kunde vara till skada för individen själv.

Vid bedömningen av bevarandefrågan lade regeringen stor tyngd vid integritetsaspekten. I vilken utsträckning bevarande skulle ske, borde där-

för bli en avvägning mellan å ena sidan den enskildes intresse av skydd för sin personliga integritet och å andra sidan forsknings- och kulturintressena. Hur denna avvägning skulle göras ansågs svårare att precisera. Det ansågs erfordra både insikt och kunskap om ämnesområdena och en överblick över arkivbildningen i landet för att besluten i de enskilda fallen skulle bli väl avvägda. Försiktighet ansågs påkallad med hänsyn till att en alltför ambitiös gallring kan förorsaka skador som aldrig går att reparera. Förutsättningar av detta slag kan svårligen anges i lag eller förordning. Arbetet ansågs kräva sakkunskap och resurser och kunde inte utan vidare utföras inom Regeringskansliet. Den lösning som med hänsyn till samtliga föreliggande faktorer framstod som mest rimlig var att dessa ofta svåra avvägningar, som åtskilliga remissinstanser särskilt uttalat, i stor utsträckning fick avgöras av Riksarkivet.

I statistikregisterförordningen infördes därför i 5 § en bestämmelse med innebörd att en myndighet skall underrätta Riksarkivet innan man gallrar uppgifter enligt 6 § första stycket lagen statistikregisterlagen. Riksarkivet får då föreskriva om undantag från gallring.

Enligt regeringens bedömning saknas skäl att ändra bestämmelserna om gallring. De nuvarande bestämmelserna bör därför oförändrade föras över till den nya lagen.

6.10 Tvångsmedel och ansvar

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om vite och vissa ansvarsbestämmelser förs oförändrade över till nya lagen. Straffbestämmelsen om olovlig identifiering ändras emellertid så att ansvar inte skall utdömas i ringa fall.

Det föreslagna skyddet för begreppet Sveriges officiella statistik och för den symbol som används för den officiella statistiken förenas med ett vitesförbud.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Statens institut för kommunikationsanalys* understryker att det inte får löna sig att inte fullgöra skyldigheten att lämna uppgifter till den officiella statistiken. Det föreslagna högsta bötesbeloppet är så lågt att det inte kommer att få någon som helst avskräckande effekt på stora grupper av uppgiftsskyldiga.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande rätt kan den myndighet som genomför en undersökning, som en yttersta åtgärd för att få in uppgifter som saknas, utfärda ett vitesföreläggande. Ett vitesföreläggande skall föregås av en anmaning att lämna uppgifter. Enligt regeringens bedömning saknas skäl att ändra dessa bestämmelser. De nuvarande bestämmelserna bör därför oförändrade föras över till nya lagen.

Till den gällande uppgiftsplikten är kopplad vissa ansvarsbestämmelser. Också dessa bör föras över till den nya statistiklagen. Det bör noteras att det är vite och inte böter som används för att få in uppgifter som saknas. Böter används framför allt när uppgiftsskyldiga lämnar felaktiga

uppgifter. Bötesbeloppets storlek har därför i princip ingen betydelse för möjligheten att få in uppgifter till den officiella statistiken.

Enligt 10 § i den gällande statistiklagen får uppgifter i den officiella statistiken inte sammanföras med andra uppgifter i syfte att utröna enskilds identitet. Förbudet är straffsanktionerat i 15 §.

Lagrådet anser att det behövs mera ingående överväganden om kriminaliseringens räckvidd om de nuvarande bestämmelserna överförs till den nya lagen. Enligt *Lagrådet* är det t.ex. inte helt klart hur man skall se på möjligheterna att utnyttja uppgifterna i den officiella statistiken för bevisning i rättegång enligt den fria bevisprövningens princip. *Lagrådet* pekar också på att bestämmelserna inte kan inkräkta på den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Ett annat problem synes enligt *Lagrådet* vara att uppgifter i den officiella statistiken skulle kunna avse objekt varav det egentligen bara finns ett enda i landet, t.ex. en viss typ av industri. Att uppgifterna om denna industri avser just detta objekt och lätt kan kopplas samman med namnet på företaget kan knappast få leda till att den som gör sammankopplingen skall straffas för olovlig identifiering när sambandet står klart för nästan vem som helst.

Regeringen anser att det för skyddet av enskildas integritet är nödvändigt att det även i framtiden finns ett förbud mot s.k. bakvägsidentifiering. Även om det av *Lagrådet* beskrivna problemet i princip inte skall kunna uppkomma om skyddskraven iakttas, t.ex. att det alltid finns minst tre enheter i en tabellcell, tydliggör påpekandet en viktig aspekt på frågan och visar på vikten av att kriminaliseringen inte får stå i strid mot det allmänna rättsmedvetandet. För att en olovlig identifiering skall framstå som straffvärd bör krävas någon form av manipulativt beteende eller andra klart klandervärda åtgärder.

När det gäller *Lagrådets* påpekande att förbuds- och straffbestämmelserna inte kan inkräkta på den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten kan regeringen naturligtvis instämma i detta. Att grundlagarna tar över vid eventuell konflikt med vanlig lag är den givna grundvalen för vårt rättssystem och brukar inte särskilt framhållas i lagstiftningen. Inte heller i det nu aktuella fallet är det påkallat att särskilt erinra om grundlagarnas innehåll.

Med anledning av *Lagrådets* synpunkter och för att säkerställa att ansvar utdöms endast för klart straffvärda förfaranden bör straffbestämmelsen om olovlig identifiering ändras så att ansvar inte utdöms i ringa fall.

I avsnitt 6.4 behandlas förslag till ett rättsligt skydd för Sveriges officiella statistik. Enligt den föreslagna bestämmelsen får symbolen för den officiella statistiken eller beteckningen Sveriges officiella statistik inte användas för någon annan statistik än den svenska officiella statistiken.

Genom lagen (1998:281) om skydd för beteckningen svensk författningssamling infördes ett förbud mot att använda beteckningen svensk författningssamling och dess förkortning SFS offentligt som beteckning på någon annan samling av författningar än den som avses i 4 § lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar. Om beteckningen används i strid med förbudet kan allmän domstol vid vite förbjuda fortsatt användning av den. De skäl som i sammanhanget anfördes för ett vitesförbud som sanktionsmedel gäller även här (se prop. 1997/98:120 s.

27 ff.). Statistiklagen bör därför innehålla en bestämmelse om att domstol skall ha möjlighet att vid vite förbjuda fortsatta överträdelser av förbudet.

För att ett vitesförbud skall verka avhållande också i sådana fall där starka ekonomiska intressen gör sig gällande bör någon högsta gräns för vitesbeloppets storlek inte föreskrivas. Genom en lämplig anpassning av vitesbeloppets storlek kan det därigenom för den som överträder förbudet göras klart att fortsatt överträdelse inte lönar sig.

Frågan om föreläggande av och utdömande av vite bör prövas av allmän domstol.

Talan om förbud skall för statens räkning föras eller låta föras av den myndighet som regeringen bestämmer. Med hänsyn till Statistiska centralbyråns roll beträffande den typ av övergripande frågor som det här är fråga om, bör ett bemyndigande ges till SCB i en förordning.

6.11 Överklagande m.m.

Regeringens förslag: Beslut om anmaning eller vitesföreläggande eller om att någon skall ingå i en statistisk undersökning skall inte få överklagas. Övriga beslut enligt statistiklagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förutom att regeringen föreslår att det skall anges en uttrycklig rätt att överklaga myndighets beslut om rätt till information (s.k. registerutdrag) och om rättelse till allmän förvaltningsdomstol.

Remissinstanserna: *Statistiska centralbyrån* avstyrker ett generellt förbud i övrigt mot överklagande och föreslår istället att de beslut som inte får överklagas uttryckligen anges i lagtexten. Dit hör beslut om vilka näringsidkare som skall ingå i en viss undersökning och beslut om anmaning eller vitesföreläggande angående skyldighet att lämna uppgifter. Centralbyrån anser att det är principiellt viktigt att inskränkningarna i överklaganderätten enligt 32 § i lagförslaget inte utformas på ett sådant sätt att de beskär den enskildes rätt att överklaga enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer eller att föra talan inför domstol om kränkningar av dennes rättigheter enligt artikel 22 i EG-direktivet 95/46/EG. *Boverket* ifrågasätter om de avgöranden enligt 19 och 21 §§ som föreslås få överklagas till allmän förvaltningsdomstol verkligen utgör beslut. Verket uppfattar dessa mer som handlingsregler eller direktiv för den personuppgiftsansvarige. I berörda bestämmelser bör därför anges att ansökan enligt 19 § och begäran enligt 21 § skall följas av beslut om att genomföra den begärda åtgärden. *Stockholms universitet* framhåller att det till undvikande av missförstånd kan vara befogat att i 30 §, som utpekar länsrätten som behörig prövningsinstans, erinra om att det i förvaltningsprocesslagen finns bestämmelser om överklagande av länsrätts beslut. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* ifrågasätter om det inte bör finnas en möjlighet att överklaga redan ett föreläggande vid vite att lämna uppgifter. Med den föreslagna ordningen kommer den enskilde inte att kunna få till stånd en prövning av uppgiftsskyldigheten, förrän frågan om utdömande av vite är aktuell. Detta kan för den enskilde te sig som stötande. *Kammarrätten i*

Stockholm ställer sig tveksam till förslaget att endast beslut som avser besked om registerutdrag och rättelse får överklagas. Rätten pekar särskilt på att rätt till domstolsprövning alltid föreligger om fråga är om civila rättigheter och skyldigheter (se artikel 6 i Europakonventionen). Begreppet civila rättigheter och skyldigheter har fortlöpande utvecklats i Europadomstolens praxis. Ett överklagandeförbud kan vidare motverka en enhetlig tillämpning av bl.a. Rådets förordning (EG) nr 322/97 om gemenskapsstatistik, eftersom det endast är domstol som med stöd av artikel 177 i EG-fördraget får eller skall begära att EG-domstolen meddelar ett förhandsavgörande (jfr RÅ 1997 ref. 65 och prop. 1997/98:44 s. 38). *Näringslivets nämnd för regelgranskning* tillstyrker arbetsgruppens förslag att en enskild inte skall kunna överklaga ett beslut att ingå i en statistisk undersökning under förutsättning att det i lagen om officiell statistik införs en specialbestämmelse som syftar till att åstadkomma ett smidigt system för rättelse av diskutabla urvalsbeslut. En sådan behövs inte minst med tanke på att ansvaret för uppgiftslämnandet efter statistikreformen är spritt till ett stort antal myndigheter med begränsad erfarenhet av problemen. Bestämmelsen bör placeras i anslutning till den föreslagna 31 §.

Skälen för regeringens förslag: Ett myndighetsbeslut får, enligt förvaltningsrättsliga principer, överklagas vid förvaltningsdomstol av den som beslutet angår om det gått honom emot och om inte annat föreskrivits. Det förekommer dock fall där överklagandeförbud föreskrivits. Enligt den nuvarande statistiklagen får sålunda beslut om anmaning eller vitesföreläggande inte överklagas. Motivet till detta angavs vara att den officiella statistiken för sin kvalitet är helt beroende av möjligheten att snabbt få in uppgifter från bl.a. näringsidkare och detta gäller även nu. Regeringen anser med samma motivering att inte heller ett beslut att ingå i en statistisk undersökning bör kunna överklagas. En uttrycklig eller möjlig överklaganderätt skulle kunna öppna vissa möjligheter att äventyra kvaliteten i de statistiska undersökningarna.

Lagrådet har framhållit som olyckligt att bestämmelserna (om överklagande) utformats så att de ger intryck av att fullständigt reglera vilka beslut som kan och inte kan överklagas. Regeringen delar denna uppfattning och föreslår därför att bestämmelsen utformas enligt den av Lagrådet föreslagna modellen att först ange vilka beslut som inte får överklagas och därefter föreskriva att övriga beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

7 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen i propositionen får inga ekonomiska konsekvenser i form av ökade kostnader.

Regeringens bedömning är att all officiell statistik bör finnas allmänt tillgänglig hos varje statistikansvarig myndighet. De inkomster som de statistikansvariga myndigheterna därmed eventuellt går miste om bedöms inte vara större än att de kan finansieras inom ramen för varje myndighet. Det måste också vägas mot de vinster som står att hämta i samhällets – inklusive den offentliga administrationen – ökade tillgång till statistisk information av hög kvalitet.

Belastningen på domstolarna kan inte förväntas öka med den föreslagna nya statistiklagens bestämmelser om överklagande. Utvecklingen blir snarare den motsatta. Härvid bör särskilt noteras att ett uttryckligt överklagandeförbud införs för beslut om att någon skall ingå i en statistisk undersökning. Vidare ändras straffbestämmelsen om olovlig identifiering så att ansvar inte längre skall utdömas i ringa fall.

En annan ny bestämmelse är att allmän domstol vid vite kan förbjuda fortsatt användning av begreppet Sveriges officiella statistik eller symbolen för denna för något annat än för sådan statistik. Inte heller den bestämmelsen bedöms leda till någon nämnvärd ökad belastning på domstolarna. Samma sak gäller ansvarsfrågan vid uppgiftsskyldighet. Utvidgningen till att gälla även oaktsamhet kan inte bedömas öka belastningen på domstolarna i någon noterbar omfattning.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya statistiklagen skall träda i kraft den 1 april 2001. Samtidigt skall statistiklagen, lagen om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område samt statistikregisterlagen upphöra att gälla.

De straffrättsliga bestämmelserna i den äldre statistiklagen skall gälla beträffande gärning som begåtts före den 1 april 2001.

Sådan behandling av personuppgifter som omfattas av datalagen (1973:289) skall ske med stöd av den lagen till och med den 30 september 2001.

I mål och ärenden om vite skall äldre bestämmelser tillämpas där föreläggande har skett före ikraftträdandet.

Beslut om undantag från gallringsföreskrift som meddelats enligt den äldre lagen skall fortfarande gälla.

Utredningens förslag innefattade övergångsbestämmelser endast beträffande ärenden om vite.

Remissinstanserna: En övervägande del av remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag eller har inget att invända. *Datainspektionen* framhåller att det av övervägandena om ikraftträdandet bör framgå vad som händer med befintliga datalagstillstånd och författningsreglerade register. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det i övergångsbestämmelserna, punkt 2, är lämpligare att byta ut ”påbörjats” mot ”förelagts”. *Örebro universitet* anser att termen ”påbörjats” i punkt 2 av övergångsbestämmelserna inte är helt entydig. Den kan tänkas innefatta såväl fall där en förvaltningsmyndighet påbörjat beslutsprocessen som fall där ansökan om utdömande av vite ingetts till förvaltningsdomstol.

Skälen för regeringens förslag: Den föreslagna regleringen, som bör träda i kraft den 1 april 2001, ersätter bestämmelserna i tre andra lagar. Beträffande lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område gäller detta endast de bestämmelser som reglerar insamling av uppgifter till statistik. Övriga bestämmelser i nämnda lag har redan ersatts av regler i andra lagar på jordbrukets område.

Lagrådet har pekat på behovet av en övergångsbestämmelse som tar sikte på straffbestämmelsen i 26 § i lagförslaget. Regeringen instämmer i Lagrådets bedömning. Avsaknaden av en övergångsbestämmelse i denna del skulle få till följd att den som före den nya lagens ikraftträdande brutit mot förbudet i den nu gällande statistiklagen mot olovlig identifiering inte efter denna tidpunkt skulle kunna lagföras eftersom den nya lagen bara avser brott mot 6 § i den nya lagen. Motsvarande gäller brott enligt 14 § i den nu gällande lagen (som motsvarar 25 § i den nya). Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag.

Personuppgiftslagen (1998:204) trädde i kraft den 24 oktober 1998. Av lagens övergångsbestämmelser framgår att för sådan behandling som pågick vid ikraftträdandet, skall bestämmelser i datalagen (1973:289) tillämpas t.o.m. den 30 september 2001. Statistikregisterlagen, som baseras på datalagen, reglerar förande av vissa personregister för framställning av

officiell statistik (behandling av personuppgifter) som pågick när personuppgiftslagen trädde i kraft. Statistikregisterlagen skall upphöra att gälla när den nya statistiklagen träder i kraft. Den nya lagen kommer emellertid också att reglera den omfattande behandling av personuppgifter som nu pågår utanför statistikregisterlagen med stöd av datalagen och tillstånd från Datainspektionen (oreglerade register) eller särskilda regeringsbeslut (s.k. statsmaktsregister).

I den mån sådan behandling av personuppgifter till följd av punkt 2 i övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen sker under tiden fram till den 1 oktober 2001 är emellertid inte den nya statistiklagen utan datalagen tillämplig på behandlingen. I så fall skall inte heller personuppgiftslagen utan datalagen tillämpas hos de statistikansvariga myndigheterna. *Lagrådet* har i anledning härav framhållit behovet av en övergångsbestämmelse som hänvisar till datalagen i stället för personuppgiftslagen. Regeringen delar *Lagrådets* bedömning. Bestämmelsen har utformats enligt *Lagrådets* förslag.

När det gäller mål och ärenden angående vite enligt statistiklagen och lagen om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område bör äldre bestämmelser gälla i de fall ett föreläggande har skett före ikraftträdandet av den nya statistiklagen.

Regeringen föreslår att gallringsbestämmelsen i statistikregisterlagen med oförändrad lydelse förs över till den nya lagen. Motiven härför finns i avsnitt 6.9. Riksarkivets beslut om bevarande av vissa årsserier m.m. i registret har tagits med stöd av bemyndigande i en äldre lag. För att dessa också framdeles skall gälla bör en övergångsbestämmelse införas med innebörden att beslut som meddelats enligt den äldre lagen fortfarande gäller.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om den officiella statistiken

1 §

Lagen innehåller bestämmelser om officiell statistik. Regleringen är avsevärt utvidgad i jämförelse med den nuvarande lagen (1992:889) om den officiella statistiken. Paragrafen motsvarar 1 § första stycket i den lagen men har ändrats för att markera det utvidgade regleringsområdet. Allmänna bestämmelser om den officiella statistiken finns i 3 §.

Lagrådet har pekat på att det angivna tillämpningsområdet varit alltför snävt med hänsyn till lagförslagets innehåll. Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I *andra stycket* finns en erinran att regeringen meddelar föreskrifter om vilka myndigheter som skall ansvara för officiell statistik. Området får anses omfattas av regeringens s.k. restkompetens, vilket innebär att regeringen kan utfärda de angivna föreskrifterna utan särskilt bemyndigande. Myndigheter som ansvarar för officiell statistik benämns *statistikansvariga myndigheter*, vilket också anges inom parentes i stycket.

I *tredje stycket* anges att de bestämmelser i lagen som reglerar behandling av personuppgifter skall tillämpas vid *all* framställning av statistik vid en statistikansvarig myndighet, dvs. inte bara officiell utan också annan statistik. Underförstått är att den statistik som omfattas av lagens bestämmelser är sådan statistik som framställs inom den avgränsade verksamhet som finns hos myndigheten för statistikframställning. Ett skäl för att låta lagen ha en vidare tillämpning än att endast avse den *officiella* statistiken i berört avseende, är att det för den enskilde är betydelsefullt att samma regler gäller inom samma verksamhetsområde. Det är inte lämpligt att regler för uppgifter om en enskild skall vara olika hos samma myndighet inom samma verksamhetsområde endast av det skälet att uppgifterna i det ena fallet skall användas för officiell statistik och i det andra för annan statistik.

2 §

I paragrafen klargörs förhållandet till personuppgiftslagen (1998:204). Att den lagen är tillämplig när det inte finns avvikande bestämmelser i statistiklagen innebär också att de beteckningar och definitioner som förekommer i personuppgiftslagen har motsvarande betydelse. Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

För att personuppgiftslagens bestämmelser om rättelse (28 §) och skadestånd (48 §) skall vara tillämpliga vid behandling av personuppgifter för framställning av statistik krävs dock en direkt föreskrift, se 23 §.

Den definition av begreppen *varor* och *tjänster* som finns i 3 § gällande lag har mönstrats ut med hänsyn till att den bedömts vara överflödig. Det är inte nödvändigt att definiera dessa eller andra begrepp

avseende uppgiftsskyldigheten i lagtexten. Det är snarare en fördel att ha ett visst mått av flexibilitet vid tillämpning av begreppen för att möjliggöra en smidig anpassning av begreppsapparaten till den ändring av språkbruket som kontinuerligt sker.

3 §

I denna paragraf ges allmänna bestämmelser om den officiella statistiken, nämligen att den skall finnas för *allmän information, utredningsverksamhet* och *forskning*. Ordningsföljden i denna uppräkningslista har gjorts i enlighet med *Lagrådets* förslag. Paragrafen motsvarar bestämmelsen i 1 § andra stycket i den nuvarande lagen. Vissa ytterligare justeringar har gjorts. För det första har ändamålet *samhällsplanering* ersatts av begreppet *utredningsverksamhet* för att bättre svara mot dagens språkbruk. Ingen ändring i sak är således avsedd. För det andra har ändamålet *internationell rapportering* mönstrats ut, eftersom de internationella åtagandena på statistikområdet – främst i fråga om EU – i allmänhet avser annat material än sådana färdiga statistikprodukter som utgör den svenska officiella statistiken. Åliggandena för Sverige att sända in uppgifter till EU:s statistikkontor Eurostat är dessutom särskilt reglerade och behöver därför inte uttryckligen anges även här.

Vidare anges att den officiella statistiken skall vara *objektiv* och *allmänt tillgänglig*. Bestämmelsen motsvarar 2 § första stycket första meningen i den nuvarande lagen. I motiven (prop. 1991/92:118 s. 22) framhölls bl.a. att kravet på *objektivitet* innebär att statistiken inte får påverkas av ovidkommande faktorer och inte heller utformas för att tjäna vissa syften. Regeringen vill här dessutom framhålla att vetenskapliga metoder skall användas som garanterar att statistiken inte kan ifrågasättas. Därför måste statistiken också kvalitetsdeklarerats och de förfaranden som tillämpas kunna utsättas för kritisk granskning. Regeringen har meddelat föreskrifter som ger Statistiska centralbyrån befogenhet att meddela närmare föreskrifter för statistikansvariga myndigheter. Regeringens avsikt är att meddela motsvarande föreskrifter med stöd av den lagstiftning som nu föreslås.

Också kravet på *allmän tillgänglighet* berördes särskilt i motiven till den nuvarande lagen (prop. 1991/92:118. s. 23). Innebörden av vad som där sades är att med allmän tillgänglighet förstås att statistiken skall offentliggöras på ett sådant sätt att den är enkelt åtkomlig för de ändamål som skall tillgodoseas. För att uppnå detta kan det i vissa fall fordras att myndigheterna tillhandahåller statistiken på olika sätt. T.ex. skall näringslivet effektivt kunna utnyttja den officiella statistiken som underlag i verksamheten samtidigt som varje medborgare skall kunna finna vad han söker utan större omgång. De statistikansvariga myndigheterna strävar efter att hålla den officiella statistiken tillgänglig genom ett gemensamt nät på Internet. Statistiska centralbyrån tillhandahåller också mer finfördelad statistik i sina databaser utan kostnad för användaren.

Både i fråga om kravet på objektivitet och på allmän tillgänglighet framhölls i förarbetena att regeringen kunde meddela närmare föreskrifter för myndigheterna. Detta bör gälla även med ny lagstiftning.

4 §

Motiven för att införa ett rättsligt skydd såväl för beteckningen Sveriges officiella statistik som för symbolen för den officiella statistiken behandlas i avsnitt 6.4. Föremålet för skyddet utgörs av den officiella statistik som framställs av statistikansvariga myndigheter enligt den föreslagna statistiklagen.

5 §

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 2 § andra ledet i den nuvarande lagen. En språklig justering har gjorts. Regeringen anförde i motiven (prop. 1991/92:118. s. 23) att ”med beaktande av skyddet för enskilda” skulle ges en tämligen vid innebörd och samtidigt vara utgångspunkt för regeringens föreskrifter. Begreppet ”skyddet för den enskilde” var avsett att täcka både enskilda fysiska personers behov av integritetsskydd och företags m.fl. behov av skydd. Det senare har förtydligats genom omarbetningen. Förslaget överensstämmer med *Lagrådets*.

Hänvisningen i *andra stycket* till sekretesslagen (1980:100) är i sak identisk med gällande 9 § och fyller en viktig upplysningsfunktion.

I *tredje stycket* görs en hänvisning till personuppgiftslagen (1998:204). Även denna hänvisning fyller funktionen av en upplysning. På samma sätt som sekretesslagen innehåller bestämmelser som ger skydd åt uppgifter om enskilda individer och andra, innehåller personuppgiftslagen bestämmelser som skall skydda enskilda individer mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter.

6 §

Förbud mot s.k. bakvägsidentifiering återfinns i 10 § nuvarande lag. Regeringen anförde i motiven (prop. 1991/92:118 s. 30) att förbudet avsåg sammanförande av anonymiserade uppgifter (se 5 §) i syfte att återfinna en enskilds identitet. Med enskild förstods såväl fysiska som juridiska personer. I några enstaka fall hade försök gjorts att bryta igenom anonymiteten, vilket kunnat leda till att enskildas identitet avslöjats. Det ansågs därför motiverat med ett förbud av detta slag. Utvecklingen på det elektroniska området är ett ytterligare skäl till att bestämmelsen fortfarande är motiverad. Förbudet mot bakvägsidentifiering är straffsanktionerat, se bestämmelserna i 26 § om olovlig identifiering.

Lagrådets synpunkter på bestämmelsen anges närmare i avsnitt 6.10.

7–11 §§

Bestämmelserna om uppgiftsskyldighet motsvarar dem som finns i 4–6 §§ nuvarande lag, men har förtydligats och kompletterats. De har också kompletterats med uppgiftsskyldighet inom jordbruk, skogsbruk, trädgårdsodling och djurhållning. Tillägget är föranlett av att de särskilda bestämmelserna i lagen (1992:888) om uppgiftsplikt på jordbrukets område införs i den nya statistiklagen (se bl.a. avsnitt 6.3.1). Den nya bestämmelsen i 8 § om uppgiftsskyldighet på detta område hänvisar också till den föregående paragrafen (7 §), vilken alltså också är tillämplig på dem som är uppgiftsskyldiga enligt 8 §. Det har framförts att begreppet ”sysselsättning” i 8 § 2 är överflödigt eftersom det är angivet i 7 § 4. Det får dock anses naturligt att hålla samman beskrivningen av det som efterfrå-

gas på detta område om anställda. Någon risk för missförstånd finns inte heller.

Uppräkningen av vilka uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldighet i förevarande bestämmelser skall vara uttömmande. Det ligger samtidigt i sakens natur att uppgifterna i vissa fall behöver kopplas till någon ytterligare uppgift för att vara användbara som underlag till statistiken. Ett sådant exempel är uppgift om sysselsättning, löner och yrken där kopplingen till den anställde är nödvändig. En annan typ av uppgifter som också måste kunna efterfrågas, men som inte anges uttryckligen är adress, telefon, fax, e-post osv. till den uppgiftsskyldige. Inte något av dessa fall har ansetts behöva specificeras i lagen eftersom de är en förutsättning för att syftet med den skall kunna uppnås.

Så vitt avser *näringsidkares uppgiftsskyldighet* i 7 § motsvarar uppräknningen anpassningar till dagens språkbruk och justeringar i vissa avseenden. Några ändringar i sak har inte gjorts för annat än *miljöskyddskostnader* som är ett nytt område. Motiven härför behandlas utförligt i avsnitt 6.3.1.

8 § motsvarar 1 § 1–4 lagen (1992:888) om uppgiftsplikt på jordbrukets område.

9 § innehåller bestämmelser om skyldighet för ägare till fastighet med verksamhet enligt 8 § att lämna uppgift om vem som arrenderar marken.

I 10 § regleras uppgiftsskyldighet för stiftelser och registrerade trosamfund m.fl., där en viss precisering har skett, och i 11 § motsvarande skyldighet för kommunerna (tidigare 6 §). Ordningsföljden i lagförslaget mellan dessa båda kategorier av uppgiftslämnare har kastats om enligt *Lagrådets* förslag.

12 och 13 §§

Bestämmelsen om tidsbegränsning av uppgiftsskyldigheten i 12 § motsvarar nuvarande 7 §. I motiven framhölls bl.a. (prop. 1991/92:118. s. 29) att en tidsgräns på tre år var en rimlig avvägning mellan de uppgiftsskyldigas möjligheter att utan alltför stor omgång och kostnad ta fram de uppgifter som efterfrågas och statistikproducentens behov av att få fullständigt statistiskt underlag. Tidsgränsen synes alltså vara en rimlig avvägning av de berörda intressena.

I gällande 8 § finns en bestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas och sättet och tiden för detta. Eftersom denna bestämmelse endast utgör en verkställighetsföreskrift behövs den inte. Någon motsvarighet finns alltså inte i förslaget (jfr dock kommentaren till 27 §).

Regeringen framhöll i motiven (prop. 1991/92:118 s. 29) att det var angeläget att ansvarig myndighet i syfte att underlätta för uppgiftslämnarna och även för att minska sina egna kostnader, tog tillvara de möjligheter som modern teknik erbjöd. Uttalandet torde ha än större giltighet idag.

14 och 15 §§

Den grundläggande regleringen av de statistikansvariga myndigheternas rätt att behandla personuppgifter för framställning av statistik finns i 14

och 15 §§. Regleringen motsvarar närmast de nuvarande bestämmelserna i lagen (1995:606) om vissa personregister för officiell statistik (statistikregisterlagen).

I 14 § *första stycket* ges statistikansvariga myndigheter en generell rätt att (utan samtycke från de registrerade) behandla personuppgifter för framställning av statistik. Här anges samtidigt den yttre gränsen för den tillåtna behandlingen, nämligen framställning av statistik. Som en konsekvens av de nya bestämmelsernas uppbyggnad har en viss förenkling skett i jämförelse med den utförliga ändamålsregleringen i 1 och 2 §§ statistikregisterlagen.

Personuppgiftsansvaret i personuppgiftslagens (1998:204) mening, som regleras i 14 §, motsvarar närmast registeransvaret i datalagen (1973:289) och därmed bestämmelsen i 4 § statistikregisterlagen. Ansvarret följer principen att ansvaret för elektroniskt lagrad information skall ligga hos den myndighet som ansvarar för den statistik för vilken behandlingen utförs.

Behandlingen av personuppgifter skall få omfatta personnummer, eftersom detta är en direkt och nödvändig förutsättning för framställningen av statistiken. Det framgår av 14 § *andra stycket*.

För behandling av känsliga personuppgifter gäller nu särskilda bestämmelser i statistikregisterlagen. Vilka uppgifter som får behandlas framgår av regeringens föreskrifter i statistikregisterförordningen. Behandling av känsliga uppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen och uppgifter om lagöverträdelse m.m. enligt 21 § personuppgiftslagen omfattas inte av den generella rätten till behandling av personuppgifter i 14 § *första stycket*. Detta framgår av 15 § *första stycket*. Att inhämta samtycke från den enskilde för behandling av känsliga uppgifter låter sig knappast göras annat än i speciella fall. För att få behandla uppgifter av nu angivet slag bör krävas regeringens föreskrifter. Regeringen tar då för varje särskilt fall ställning genom en vägning av samhällsintresset av den statistiska behandlingen mot risken för intrång i den enskildes personliga integritet. Det är naturligt att regeringens föreskrifter härom tas in i en kommande statistikförordning.

16–18 §§

Förslaget att komplettera material som lämnats ut för longitudinella studier med nya uppgifter utan att mottagaren har tillgång till identitetsanknutna uppgifter har beskrivits i avsnitt 6.6. Eftersom denna möjlighet har förutsatt en särskild lösning har den fått en ingående beskrivning.

Utformningen av de berörda bestämmelserna avser att skapa en säker metod för att kunna komplettera material som i sig inte skall kunna hänföras till enskilda individer eller företag. Det skall inte heller vara möjligt för mottagaren att på något sätt göra en identifiering av de individer och andra som ingår i materialet. Det finns också i 6 § ett förbud mot att sammanföra uppgifter i den officiella statistiken med andra uppgifter i syfte att utröna enskildas identitet.

De uppgifter som lämnas ut för denna typ av användning får endast användas för specifika statistik- eller forskningsändamål. Avsikten med denna utformning av bestämmelserna är också att säkerställa att uppgifterna genom precisering till detta ändamål skall bli omfattade av den s.k.

statistiksekretessen (9 kap. 4 § sekretesslagen). Det ankommer således på den utlämnande myndigheten att bevaka att statistiksekretessen blir tillämplig hos mottagaren. Det kan åstadkommas på tre sätt. Det första är att mottagaren har en särskilt avgränsad verksamhet för statistikframställning. Då gäller statistiksekretessen på allt material som hanteras där. Det andra är att mottagaren skall använda materialet i forskningsverksamhet. I detta fall följer statistiksekretessen med materialet i den nya verksamheten enligt 13 kap. 3 § sekretesslagen. Dessa två sätt är tillämpliga då mottagaren är en myndighet. Det tredje gäller enskild (juridisk eller fysisk person) och innebär att rättsligt bindande förbehåll uppställs för mottagaren som medför att en likartad situation som med sekretess hos en myndighet konstrueras. Bestämmelser om förbehåll finns i 14 kap. 9 § sekretesslagen.

19 §

Gallringsbestämmelserna i denna paragraf motsvarar vad som nu gäller enligt 6 § statistikregisterlagen. Bevarande och gallring av statistikuppgifter behandlas mer utförligt i avsnitt 6.9.

20 och 21 §§

Bestämmelserna om tvångsmedel och utdömmande av vite motsvarar nu gällande 11 och 12 §§ i statistiklagen. Det kan noteras att bestämmelserna - precis som nu - inte omfattar kommuner och landsting.

22 §

Paragrafen behandlar det tvångsmedel som kan tillgripas om symbolen för den officiella statistiken eller beteckningen Sveriges officiella statistik missbrukas. Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag, vilket lett till att skyddets omfattning har förtydligats. Förbudet gäller även användning av någon symbol eller beteckning som kan förväxlas med de riktiga. I enlighet med andra motsvarande regleringar innebär bestämmelsen att allmän domstol vid vite kan förbjuda fortsatt användning. Bestämmelsen är utformad så att den myndighet regeringen bestämmer skall föra talan om sådant förbud. Eftersom Statistiska centralbyrån enligt sin instruktion är ansvarig för samordningen av den officiella statistiken ligger det närmast till hands att regeringen i en kommande statistikförordning ger verket den uppgiften.

23 §

Bestämmelser om rättelse och om skadestånd finns i 28 § respektive 48 § personuppgiftslagen (1998:204). Eftersom dessa bestämmelser uttryckligen gäller personuppgifter som behandlas med stöd av personuppgiftslagen, krävs en tydlig reglering att de skall tillämpas även om uppgifter behandlas i strid med statistiklagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

24 §

Paragrafen, som reglerar överklagande av statistikansvarig myndighets beslut med anledning av behandling av personuppgifter för framställning av statistik, motsvaras närmast av 13 § i nu gällande lag.

Statistikansvariga myndigheters beslut om anmaning eller vitesföreläggande bör inte kunna överklagas och inte heller beslut om vem som skall ingå i viss undersökning för vilken uppgiftsskyldighet föreligger. Frågan behandlas i avsnitt 6.11.

Lagrådet har framhållit att det i paragrafen först bör anges vilka beslut som inte får överklagas och därefter föreskrivas att övriga beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

25 och 26 §§

Ansvarsbestämmelser finns nu i gällande 14 och 15 §§ i statistiklagen. Även oaktsam underlåtenhet att fullgöra uppgiftsskyldighet straffbeläggs (se avsnitt 6.10).

Lagrådet har pekat på vissa tillämpningsproblem med bestämmelsen om förbud mot olovlig identifiering i dess nuvarande lydelse och att det inte är givet hur den skall ses i förhållande till andra lagbestämmelser.

Regeringen anser att straffbestämmelsen bör ändras så att ansvar inte skall utdömas i ringa fall (se avsnitt 6.10).

27 §

Paragrafen innehåller en erinran att regeringen meddelar kompletterande föreskrifter om den officiella statistiken. Området får anses omfattas av regeringens s.k. restkompetens, varför regeringen kan utfärda de angivna föreskrifterna utan särskilt bemyndigande. Bestämmelsen har tillkommit på *Lagrådets* förslag.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser m.m.

Lagens ikraftträdande behandlas i kapitel 8, liksom behovet av vissa övergångsbestämmelser.

Den föreslagna regleringen ersätter bestämmelserna i tre andra lagar. Att dessa lagar samtidigt upphävs regleras i *första punkten*. Beträffande lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område gäller detta endast de bestämmelser som reglerar insamling av uppgifter till statistik. Övriga bestämmelser i nämnda lag har redan ersatts av regler i andra lagar på jordbrukets område.

Särskilda övergångsbestämmelser ges i fyra punkter.

Bestämmelserna i *punkten 2* behövs för att vissa straffbelagda gärningar skall kunna beivras även efter den nya statistiklagens ikraftträdande.

I *punkten 3* finns bestämmelser om viss behandling av personuppgifter med stöd av datalagen (1973:289) som pågår vid den nya statistiklagens ikraftträdande.

Ärenden om vite som kan pågå vid den nya lagens ikraftträdande tarvar särskilda övergångsbestämmelser. Dessa finns i *punkten 4*.

Beslut om undantag från gallringsföreskriften i statistikregisterlagen som Riksarkivet tagit skall gälla även framdeles. Detta framgår av *punkten 5*.

9.2 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

9 kap. 4 §

Skälen till ändringen i den s.k. statistiksekretessen i 9 kap. 4 § sekretesslagen återfinns i avsnitt 6.8.1.

Lagrådet har anmärkt att ordet ”någon” fallit bort före ”honom närstående” i slutet av första stycket i paragrafen, när lagrummet ändrades genom SFS 1995:607, utan att en sådan ändring torde ha varit avsedd. Regeringen föreslår därför att ordet ”någon” återinförs på dess rätta plats.

1 Förslag till Lag om den officiella statistiken

Häri genom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde m.m.

1 § Denna lag tillämpas vid framställning av officiell statistik hos myndigheter under regeringen.

Bestämmelserna i 17–24 och 28 §§ gäller även vid framställning av annan statistik hos en sådan myndighet.

2 § Denna lag gäller i stället för personuppgiftslagen (1998:204) vid behandling av personuppgifter för framställning av statistik enligt 1 §.

3 § Officiell statistik skall finnas för samhällsplanering, forskning och allmän information. Den skall vara objektiv och allmänt tillgänglig.

Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i statistiken och vilka myndigheter som ansvarar för den (statistikansvariga myndigheter).

4 § Beteckningen Sveriges officiella statistik får inte användas offentligt som beteckning på någon annan statistik än den som avses i 3 §. Detsamma gäller böjningsformer av beteckningen.

Om beteckningen används i strid med första stycket kan allmän domstol vid vite förbjuda fortsatt användning av den.

Justitiekanslern skall föra eller låta föra talan om sådant förbud.

Definitioner

5 § I denna lag avses med statistik sammanställningar av uppgifter om enskilda som har framställts med vetenskaplig metod och som inte kan hänföras till någon enskild.

Beteckningar som också förekommer i personuppgiftslagen (1998:204) har motsvarande betydelse vid tillämpningen av denna lag.

Uppgiftsskydd

Prop. 2000/01:27
Bilaga 1

6 § Den officiella statistiken skall framställas och offentliggöras med beaktande av skyddet för enskildas personliga integritet och andras behov av skydd mot insyn.

Bestämmelser om förbud att lämna ut allmänna handlingar finns i sekretesslagen (1980:100).

7 § Uppgifter i den officiella statistiken får inte sammanföras med andra uppgifter i syfte att utröna enskildas identitet.

Uppgiftsskyldighet

Näringsidkare

8 § Näringsidkare skall lämna uppgifter om

1. namn, person- eller organisationsnummer, adress och telefonnummer för den som bedriver verksamheten,
2. produktion av varor och tillhandahållande av tjänster,
3. förbrukning av varor och anlitanade av tjänster,
4. antalet anställda samt deras sysselsättning, löner och yrken,
5. lagerhållning,
6. investeringar,
7. beställningar, köp, försäljningar och leveranser av varor och tjänster,
8. priser för varor och tjänster,
9. intäkter och kostnader,
10. import och export,
11. energiåtgång,
12. tillgångar och skulder,
13. sparande samt kapital-, kredit- och valutaförhållanden,
14. omfattning av upplåtelse av nyttjanderätt,
15. miljöskyddskostnader.

9 § Den som driver jordbruk, skogsbruk, djurhållning eller trädgårdsodling skall förutom de uppgifter som anges i 8 § lämna uppgifter om

1. registerbeteckning, areal, markanvändning samt ägar- och arrende-förhållanden i fråga om den fastighet eller del av fastighet där verksamheten bedrivs,
2. sysselsättning och tillträdesår för de personer som ingår i verksamheten,
3. djurhållning.

10 § Ägare till fastighet där någon annan driver verksamhet som avses i 9 § skall lämna uppgift om namn och adress för den som bedriver verksamheten samt om den areal som används.

11 § Kommuner och landsting skall för den officiella statistiken lämna

1. uppgifter som avses i 8 § 2–7 och 13,
2. sammanställningar av räkenskaper,
3. andra uppgifter av samhällsekonomisk betydelse.

Stiftelser m.fl.

12 § Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som inte bedriver näringsverksamhet skall för den officiella statistiken lämna uppgifter som avses i 8 § 4.

Gemensamma bestämmelser

13 § Uppgifter som avses i 8–12 §§ behöver inte lämnas om det förhållande som uppgiften avser ligger mer än tre år tillbaka i tiden.

14 § Uppgifter som avses i 8–12 §§ skall lämnas till den statistikansvariga myndigheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas samt om sättet och tiden för detta.

Information

15 § När uppgifter samlas in för den officiella statistiken från någon annan än en myndighet, skall den från vilken uppgifterna begärs samtidigt upplysas om de förhållanden som är av betydelse för uppgiftslämnandet, såsom

1. vem som är ansvarig för behandlingen,
2. ändamålen med behandlingen,
3. huruvida samråd har skett med den organisation som företräder uppgiftslämnaren,
4. andra förhållanden som är av betydelse i sammanhanget.

16 § När personuppgifter samlas in från den registrerade själv, skall den från vilken uppgifterna begärs i samband med insamlingen utöver vad som sägs i 15 § upplysas om

1. att det är frivilligt att lämna uppgifterna,
2. vad som behövs för att den registrerade skall kunna ta till vara sina rättigheter i samband med behandlingen, såsom information om vem som är mottagare av uppgifterna samt rätten att ansöka om information och få rättelse.

Information behöver dock inte lämnas om det som den registrerade redan känner till.

Behandling av personuppgifter

17 § En statistikansvarig myndighet får behandla personuppgifter för framställning av statistik. För sådan behandling är myndigheten personuppgiftsansvarig.

18 § Behandling av personuppgifter får omfatta uppgift om personnummer.

Känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) samt uppgifter om lagöverträdelse m.m. enligt 21 § första stycket samma lag får behandlas endast om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar.

Personuppgifter får behandlas i register över hela befolkningen endast om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar. Register över hela befolkningen får inte omfatta uppgifter som avses i andra stycket.

19 § Den personuppgiftsansvarige skall till var och en som ansöker om det en gång per kalenderår gratis lämna besked om huruvida personuppgifter om denne behandlas eller inte. Behandlas sådana uppgifter skall skriftlig information lämnas också om

1. vilka uppgifter om den sökande som behandlas,
2. varifrån uppgifterna har hämtats,
3. ändamålen med behandlingen,
4. till vilka mottagare eller kategorier av mottagare som uppgifterna lämnas ut.

En ansökan enligt första stycket skall göras skriftligen hos den personuppgiftsansvarige och vara egenhändigt undertecknad. Information enligt första stycket skall lämnas inom en månad från det att ansökan gjordes. Om det finns särskilda skäl för det, får denna tid utsträckas till högst fyra månader.

20 § Bestämmelsen i 27 § första meningen personuppgiftslagen (1998:204) tillämpas även beträffande information som skall lämnas enligt 16 och 19 §§.

21 § Den personuppgiftsansvarige skall på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med denna lag eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

Om uppgifterna lämnats ut till någon annan, skall myndigheten vidare underrätta denne om åtgärden, om den registrerade begär det eller om mera betydande skada eller olägenhet för den registrerade skulle kunna undvikas genom en underrättelse.

Säkerheten vid behandling

22 § Den personuppgiftsansvarige skall vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas. Genom dessa åtgärder skall en säkerhetsnivå uppnås som är tillräcklig med beaktande av

1. de tekniska möjligheterna,
2. kostnaderna för åtgärderna,
3. de särskilda riskerna med behandlingen,
4. personuppgifternas känslighetsgrad.

Om myndigheten anlitar ett personuppgiftsbiträde, skall 30 § personuppgiftslagen (1998:204) tillämpas.

23 § Tillsynsmyndigheten enligt personuppgiftslagen (1998:204) får i enskilda fall besluta om vilka säkerhetsåtgärder som skall vidtas enligt 22 §.

Skadestånd

24 § Den personuppgiftsansvarige skall ersätta den registrerade för skada och kränkning av den personliga integriteten som en behandling av personuppgifter i strid med denna lag har orsakat.

Ersättningsskyldigheten kan jämkas i den utsträckning det är skäligt, om den personuppgiftsansvarige visar att felet inte berodde på denne.

25 § När Statistiska centralbyrån lämnar ut uppgifter som inte direkt kan hänföras till en enskild person till en annan myndighet, får centralbyrån i samband med utlämnandet förse uppgifterna med en beteckning som hos centralbyrån kan kopplas till personnummer eller motsvarande för att göra det möjligt att senare komplettera uppgifterna. En sådan åtgärd får vidtas om den myndighet som uppgifterna lämnas ut till skall använda dessa för framställning av statistik eller därmed jämförbar undersökning och myndigheten har ett särskilt behov av att senare komplettera uppgifterna.

Ett utlämnande enligt första stycket får endast avse ett urval av personer.

26 § Uppgifter som avses i 25 § får behandlas av den mottagande myndigheten endast för framställning av statistik och därmed jämförbar undersökning.

27 § Om den mottagande myndigheten behandlar uppgifter som avses i 25 § skall i stället för vad som sägs i 24, 26 och 28 §§ personuppgiftslagen (1998:204) följande gälla.

Information till den registrerade om att uppgifter behandlas behöver inte lämnas om myndigheten inte själv har möjlighet att vidta någon åtgärd för att identifiera den registrerade. Inte heller behöver myndigheten på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna uppgifter. Om en uppgift rättats, blockerats eller utplånats hos Statistiska centralbyrån skall centralbyrån vidta erforderliga åtgärder för att uppgifterna kan ändras hos mottagaren.

Gallring

28 § Personuppgifter skall gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om undantag från denna skyldighet, om en gallring skulle äventyra arkivens roll som en del av det nationella kulturarvet eller strida mot forskningens behov. I detta sammanhang skall behovet av skydd för den enskildes personliga integritet särskilt beaktas.

Material som inte gallras skall överlämnas till en arkivmyndighet.

29 § Om den som är uppgiftsskyldig enligt 8–10 eller 12 §§ inte fullgör skyldigheten, får den myndighet som har begärt uppgiften uppmana den uppgiftsskyldige att göra det.

En uppgiftsskyldig som inte följer uppmaningen får vid vite föreläggas att fullgöra uppgiftsskyldigheten. Ett sådant föreläggande meddelas av den myndighet som utfärdat uppmaningen enligt första stycket.

30 § Frågor om att döma ut vite som har förelagts enligt 29 § andra stycket prövas av den länsrätt inom vars domkrets uppgiftsskyldigheten skall fullgöras.

Överklagande

31 § Beslut enligt 19 och 21 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Ansvar m.m.

32 § Till böter, högst 1 000 kronor, skall den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör uppgiftsskyldighet enligt 8–10 eller 12 §§ eller som lämnar oriktig uppgift.

Den som överträtt ett vitesföreläggande skall inte dömas till ansvar för gärningar som omfattas av förelägget.

Allmänt åtal får väckas endast efter anmälan av den myndighet som har begärt uppgiften.

33 § Den som uppsåtligen bryter mot 7 § skall dömas för olovlig identifiering till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari år 2001. Genom lagen upphävs
 - a. lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område,
 - b. lagen (1992:889) om den officiella statistiken,
 - c. lagen (1995:606) om vissa personregister för officiell statistik.
 2. I ärenden om vite som påbörjats före lagens ikraftträdande tillämpas de lagar som nämns under 1. a och b.

2 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

4 §

Sekretess gäller i sådan särskild verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik samt, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan därmed jämförbar undersökning, som utförs av myndighet, för uppgift som avser enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift i företagsregister, uppgift som avser avliden, uppgift som behövs för forsknings- eller statistikändamål, uppgift som avser personal- och lönestatistik och uppgift, som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde, får dock lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller honom närstående lider skada eller men.

Sekretess gäller i sådan särskild verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik samt, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan därmed jämförbar undersökning, som utförs av myndighet, för uppgift som avser enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift som behövs för forsknings- eller statistikändamål och uppgift, som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde, får dock lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller honom närstående lider skada eller men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år, såvitt angår uppgift om enskilda personliga förhållanden, och annars i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari år 2001.

Arbetskyddsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Centrala studiestödsnämnden, Finansinspektionen, Fiskeriverket, Högskoleverket, Kemikalieinspektionen, Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Naturvårdsverket, Statens energimyndighet, Närings- och teknikutvecklingsverket, Riksförsäkringsverket, Riksgäldskontoret, Riksrevisionsverket, Skogsstyrelsen, Skolverket, Socialstyrelsen, Statens institut för kommunikationsanalys, Statens invandrarverk, Statens jordbruksverk, Statens kulturråd, Statistiska centralbyrån, Statens lantbruksuniversitet, Turistdelegationen, Överstyrelsen för civil beredskap, Datainspektionen, Statskontoret, Boverket, Generaltullstyrelsen, Riksskatteverket, Arbetsgivarverket, Arbetsmarknadsstyrelsen, Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Lantmäteriverket, Verket för högskoleservice, Patent- och registreringsverket, Vägverket, Ungdomsstyrelsen, Räddningsverket, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Stockholm, Riksbanken, Stockholms universitet, Umeå universitet, Örebro universitet, Forskningsrådsnämnden, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Medicinska forskningsrådet, Naturvetenskapliga forskningsrådet, Socialvetenskapliga forskningsrådet, Teknikvetenskapliga forskningsrådet, Svenska kommunförbundet, Stockholms stad, Finspångs kommun, Tingsryds kommun, Karlshamns kommun, Kävlinge kommun, Örebro kommun, Lycksele kommun, Landstingsförbundet, Norrbottens läns landsting, Hallands läns landsting, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivarföreningen samt Näringslivets nämnd för regelgranskning.

Arbetskyddsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Centrala studiestödsnämnden, Finansinspektionen, Fiskeriverket, Högskoleverket, Kemikalieinspektionen, Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Naturvårdsverket, Statens energimyndighet, Närings- och teknikutvecklingsverket, Riksförsäkringsverket, Riksgäldskontoret, Riksrevisionsverket, Skogsstyrelsen, Skolverket, Socialstyrelsen, Statens institut för kommunikationsanalys, Statens invandrarverk, Statens jordbruksverk, Statens kulturråd, Statistiska centralbyrån, Statens lantbruksuniversitet, Turistdelegationen, Överstyrelsen för civil beredskap, Datainspektionen, Statskontoret, Boverket, Generaltullstyrelsen, Riksskatteverket, Lantmäteriverket, Verket för högskoleservice, Patent- och registreringsverket, Vägverket, Ungdomsstyrelsen, Räddningsverket, Riksbanken, Stockholms universitet, Umeå universitet, Örebro universitet, Forskningsrådsnämnden, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Medicinska forskningsrådet, Naturvetenskapliga forskningsrådet, Socialvetenskapliga forskningsrådet, Teknikvetenskapliga forskningsrådet, Svenska kommunförbundet, Stockholms stad, Finspångs kommun, Tingsryds kommun, Karlshamns kommun, Kävlinge kommun, Örebro kommun, Lycksele kommun, Landstingsförbundet, Norrbottens läns landsting, Hallands läns landsting, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen samt Näringslivets nämnd för regelgranskning.

1 Förslag till Lag om den officiella statistiken

Häri genom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde m.m.

1 § Denna lag tillämpas vid framställning av officiell statistik hos myndigheter under regeringen.

Bestämmelserna i 14, 15 och 19 §§ gäller även vid framställning av annan statistik än officiell statistik hos en sådan myndighet.

2 § Med statistik avses i denna lag förhållanden om enskilda objekt som sammanställts med vetenskaplig metod.

I övrigt har beteckningarna i denna lag samma betydelse som i personuppgiftslagen (1998:204).

3 § Officiell statistik skall finnas för utredningsverksamhet, forskning och allmän information. Den skall vara objektiv och allmänt tillgänglig.

Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i den officiella statistiken och vilka myndigheter som ansvarar för den (statistikansvariga myndigheter).

4 § När officiell statistik görs tillgänglig skall den vara försedd med den symbol som framgår av bilaga till denna lag. Symbolen eller beteckningen Sveriges officiella statistik får inte användas som beteckning på någon annan statistik än den som avses i 3 §.

Uppgiftsskydd m.m.

5 § Den officiella statistiken skall framställas och offentliggöras med beaktande av behovet av skydd för fysiska personers personliga integritet och juridiska personers ekonomiska intressen.

Bestämmelser om sekretess finns i sekretesslagen (1980:100).

Bestämmelser om skydd mot kränkning av enskilds personliga integritet genom behandling av personuppgifter finns i personuppgiftslagen (1998:204).

6 § Uppgifter i den officiella statistiken får inte sammanföras med andra uppgifter i syfte att utröna enskilds identitet.

Näringsidkare

7 § Näringsidkare skall för den officiella statistiken lämna uppgifter om

1. namn, person- eller organisationsnummer för den som bedriver verksamheten,
2. produktion av varor och tillhandahållande av tjänster,
3. förbrukning av varor och anlåtande av tjänster,
4. antalet anställda samt deras sysselsättning, löner och yrken,
5. lagerhållning,
6. investeringar,
7. beställningar, köp, försäljningar och leveranser av varor och tjänster,
8. priser för varor och tjänster,
9. intäkter och kostnader,
10. import och export,
11. energiåtgång,
12. tillgångar och skulder,
13. sparande samt kapital-, kredit- och valutaförhållanden,
14. omfattning av upplåtelse av nyttjanderätt,
15. miljöskyddskostnader.

8 § Den som driver jordbruk, skogsbruk, eller trädgårdsodling eller håller djur skall förutom de uppgifter som anges i 7 § lämna uppgifter om

1. registerbeteckning, areal, markanvändning samt ägar- och arrendeförhållanden i fråga om den fastighet eller del av fastighet där verksamheten bedrivs,
2. sysselsättning och tillträdesår för de personer som ingår i verksamheten,
3. djurhållning.

9 § Ägare till fastighet där någon annan driver verksamhet som avses i 8 § skall lämna uppgift om namn och adress för den som bedriver verksamheten samt om den areal som används.

Kommuner och landsting

10 § Kommuner och landsting skall för den officiella statistiken lämna uppgifter som avses i 7 § 1–7 och 13. Kommuner skall för detta ändamål dessutom lämna uppgifter från de årliga boksluten.

Stiftelser m.fl.

11 § Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som inte bedriver näringsverksamhet skall för den officiella statistiken lämna uppgifter som avses i 7 § 1 och 4.

12 § Uppgifter som avses i 7–11 §§ behöver inte lämnas om det förhållande som uppgiften avser ligger mer än tre år tillbaka i tiden.

13 § Uppgifter som avses i 7–11 §§ skall lämnas till den statistikansvariga myndigheten.

Behandling av personuppgifter

14 § En statistikansvarig myndighet får behandla personuppgifter för framställning av statistik. För sådan behandling är myndigheten personuppgiftsansvarig enligt personuppgiftslagen (1998:204).

15 § Behandling av personuppgifter får omfatta uppgift om personnummer.

Känsliga personuppgifter enligt 13 § personuppgiftslagen (1998:204) samt uppgifter om lagöverträdelse m.m. enligt 21 § första stycket samma lag får behandlas endast om det följer av föreskrifter som regeringen meddelar.

Komplettering av uppgifter i vissa fall

16 § När en statistikansvarig myndighet lämnar ut uppgifter som inte direkt kan hänföras till en enskild person, får den statistikansvariga myndigheten i samband med utlämnandet förse uppgifterna med en beteckning som hos den statistikansvariga myndigheten kan kopplas till personnummer eller motsvarande för att göra det möjligt att senare komplettera uppgifterna. En sådan åtgärd får vidtas om den som uppgifterna lämnas ut till skall använda dessa för forskning eller statistik samt har ett särskilt behov av att senare komplettera uppgifterna.

Om en uppgift rättats, blockerats eller utplånats hos den statistikansvariga myndigheten skall myndigheten vidta de åtgärder som behövs för att uppgifterna skall kunna ändras hos den som uppgifterna lämnats ut till.

17 § Uppgifter som avses i 16 § första stycket får av den som uppgifterna lämnas ut till behandlas endast för forskning eller statistik.

18 § För den som behandlar uppgifter som avses i 16 § första stycket skall följande gälla.

Information till den registrerade om att uppgifter behandlas behöver inte lämnas om den som behandlar uppgifterna inte själv har möjlighet att vidta någon åtgärd för att identifiera den registrerade. Inte heller behöver den som behandlar uppgifterna på begäran av den registrerade rätta, blockera eller utplåna uppgifter.

19 § Personuppgifter skall gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om undantag från denna skyldighet, om en gallring skulle äventyra arkivens roll som en del av det nationella kulturarvet eller strida mot forskningens behov. I detta sammanhang skall behovet av skydd för den enskildes personliga integritet särskilt beaktas.

Material som inte gallras skall överlämnas till en arkivmyndighet.

Tvångsmedel m.m.

20 § Om den som är uppgiftsskyldig enligt 7, 8, 9, 10 eller 11 § inte fullgör skyldigheten, får den myndighet som har begärt uppgiften uppmana den uppgiftsskyldige att göra det.

En uppgiftsskyldig som inte följer uppmaningen får vid vite föreläggas att fullgöra uppgiftsskyldigheten. Ett sådant föreläggande meddelas av den myndighet som utfärdat uppmaningen enligt första stycket.

21 § Frågor om att döma ut vite som har förelagts enligt 20 § andra stycket prövas av den länsrätt inom vars domkrets uppgiftsskyldigheten skall fullgöras.

22 § Om symbolen för officiell statistik eller beteckningen Sveriges officiella statistik, eller böjningsformer av beteckningen, används i strid med 4 § kan allmän domstol vid vite förbjuda fortsatt användning av den.

Den statistikansvariga myndighet som regeringen bestämmer skall föra talan om sådant förbud.

Rättelse och skadestånd

23 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Överklagande

24 § En myndighets beslut om information som skall lämnas efter ansökan och om rättelse får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut att ingå i en statistisk undersökning kan däremot inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

25 § Till böter, högst 1 000 kronor, skall den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör uppgiftsskyldighet enligt 7, 8, 9, 10 eller 11 § eller som lämnar oriktig uppgift.

Den som överträtt ett vitesföreläggande skall inte dömas till ansvar för gärningar som omfattas av föreläggandet.

Allmänt åtal får väckas endast efter anmälan av den myndighet som har begärt uppgiften.

26 § Den som uppsåtligen bryter mot 6 § skall dömas för olovlig identifiering till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

Symbolen består av begynnelsebokstäverna i Sveriges officiella statistik (SOS). Den är utformad med O:et ytterst, öppet upptill och nedtill. Det ena S:et är i centrum och fyller ut den nedre öppna delen av O:et med nedersta slingan i bokstaven. Det andra S:et ligger bakom det första som en skugga av detta och fyller ut den övre öppna delen av O:et med översta slingan i bokstaven. Bokstäverna är blåfärgade, med det skuggade S:et i en annan nyans. Om symbolen visas i svart/vitt är bokstäverna svarta och mellanrummen vita.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april år 2001. Genom lagen upphävs
 - a. lagen (1992:888) om uppgiftsskyldighet på jordbrukets område,
 - b. lagen (1992:889) om den officiella statistiken,
 - c. lagen (1995:606) om vissa personregister för officiell statistik.
 2. I mål och ärenden om vite, där föreläggande har beslutats före den 1 april 2001, tillämpas de lagar som nämns under 1 a och b.
 3. Beslut om undantag från gallringsföreskrift som meddelats enligt den äldre lagen gäller fortfarande.

2 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

4 §

Sekretess gäller i sådan särskild verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik samt, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan därmed jämförbar undersökning, som utförs av myndighet, för uppgift som avser enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift i *företagsregister*, *uppgift som avser avlidna*, *uppgift som behövs för forsknings- eller statistikändamål*, *uppgift som avser personal- och lönestatistik* och uppgift, som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde, får dock lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller honom närstående lider skada eller men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år, såvitt angår uppgift om enskilda personliga förhållanden, och annars i högst tjugo år.

Sekretess gäller i sådan särskild verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik samt, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan därmed jämförbar undersökning, som utförs av myndighet, för uppgift som avser enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden och som kan hänföras till den enskilde. Uppgift som behövs för forsknings- eller statistikändamål och uppgift, som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförlig till den enskilde, får dock lämnas ut, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller honom närstående lider skada eller men.

Denna lag träder i kraft den 1 april år 2001.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2000-09-14

Närvarande: f.d. justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Susanne Billum, justitierådet Göran Regner.

Enligt en lagrådsremiss den 21 juni 2000 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om den officiella statistiken,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Rickard Sahlsten och chefsjuristen Per Samuelson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

1-3 §§

Lagförslaget inleds med ett avsnitt under rubriken tillämpningsområde m.m. I 1 § första stycket anges att den nya lagen skall tillämpas vid framställning av officiell statistik hos myndigheter under regeringen. I paragrafens andra stycke föreskrivs att vissa av lagens bestämmelser skall gälla även vid framställning av annan statistik hos en sådan myndighet. Begreppet statistik definieras i 2 § första stycket. Där anges att med statistik avses i lagförslaget förhållanden om enskilda objekt som sammanställts med vetenskaplig metod. Vidare anges i andra stycket att beteckningarna i lagen i övrigt har samma betydelse som i personuppgiftslagen (1998:204). Ändamålen med den officiella statistiken redovisas i 3 §. Enligt första stycket skall officiell statistik finnas för utredningsverksamhet, forskning och allmän information. Vidare anges i stycket att officiell statistik skall vara objektiv och allmänt tillgänglig. Till 3 § har i ett andra stycke fogats en bestämmelse vari föreskrivs att regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i den officiella statistiken och vilka myndigheter som ansvarar för den (statistikansvariga myndigheter).

Mot de föreslagna bestämmelserna kan enligt Lagrådets mening riktas kritik. Sålunda får det angivna tillämpningsområdet i 1 § anses vara alltför snävt angivet med hänsyn till lagförslagets innehåll. Vidare är definitionen på statistik oklar och svårtydd. Enligt författningskommentaren är bestämmelsen i 3 § andra stycket avsedd att vara ett direkt bemyndigande till regeringen. Området får emellertid anses omfattas av regeringens s.k. restkompetens. Regeringen kan således utfärda de angivna föreskrifterna utan bemyndigande från riksdagen. Lagtexten bör därför inte innehålla några bemyndiganden. Detta hindrar emellertid inte att i lagen tas in en erinran om att föreskrifter kan utfärdas av regeringen.

Lagrådet föreslår att paragraferna ges en något annan utformning. I 1 § bör anges i ett första stycke att lagen innehåller bestämmelser om officiell

statistik. I andra stycket bör tas in en erinran om att regeringen meddelar bestämmelser om vilka myndigheter som ansvarar för officiell statistik. I anslutning härtill bör i lagen föras in begreppet statistikansvariga myndigheter. Det i remissförslaget angivna andra stycket bör med någon ändrad formulering utgöra paragrafens tredje stycke.

Begreppet statistik är svårdefinierbart. Något behov av att i lagen ange en definition av begreppet finns inte heller. Enligt Lagrådets mening bör därför den föreslagna definitionen i 2 § utgå. Hänvisningen till personuppgiftslagen bör ges en något annan utformning.

I 3 § bör vid uppräknningen av ändamål med statistiken "allmän information" sättas först. Regeringens bemyndiganden i andra stycket bör utgå. I stället bör i en ny 27 § tas in en erinran om att regeringen meddelar föreskrifter om den officiella statistiken.

Mot bakgrund av det anförda föreslår Lagrådet att 1-3 §§ ges följande lydelse:

”1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om officiell statistik.

Regeringen meddelar bestämmelser om vilka myndigheter som ansvarar för officiell statistik (statistikansvariga myndigheter).

Bestämmelserna i 14, 15 och 19 §§ gäller även vid framställning av annan statistik hos en statistikansvarig myndighet.

2 §

Personuppgiftslagen (1998:204) gäller vid framställning av statistik i den mån det inte finns avvikande bestämmelser i denna lag.

3 §

Officiell statistik skall finnas för allmän information, utredningsverksamhet och forskning. Den skall vara objektiv och allmänt tillgänglig.”

6 §

Enligt paragrafen får uppgifter i den officiella statistiken inte sammanföras med andra uppgifter i syfte att utröna enskilds identitet. Förbudet är straffsanktionerat i 26 §. Samma bestämmelser finns i 10 och 15 §§ i nuvarande lag om den officiella statistiken. Dessa bestämmelser om olovlig identifiering kommenteras inte närmare i remissen (avsnitt 5.8.2 och 5.10) eller i förarbetena till 1992 års lag (prop. 1991/92:118 s. 16 f., 30 och 32).

Det är inte givet hur nu angivna bestämmelser skall ses i förhållande till andra lagbestämmelser. Klart är att de inte kan inkräkta på den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Mera ovisst är hur man skall se på t.ex. möjligheterna att utnyttja uppgifter i den officiella statistiken för bevisning i rättegång enligt den fria bevisprövningens princip.

Ett annat problem synes vara att uppgifter i den officiella statistiken skulle kunna avse objekt varav det egentligen bara finns ett enda i landet, t.ex. en viss typ av industri. Att uppgifterna om denna industri avser just detta objekt och lätt kan kopplas samman med namnet på företaget kan knappast få leda till att den som gör sammankopplingen skall straffas för olovlig identifiering när sambandet står klart för nästan vem som helst. Jfr också vad som sägs nedan beträffande detaljerad statistik under förslaget till lag om ändring i sekretesslagen.

Enligt Lagrådets mening bör de nuvarande bestämmelserna inte överföras till den nya lagen utan mera ingående överväganden om kriminaliseringens räckvidd.

10 och 11 §§

I 10 § föreslås regler om uppgiftsskyldighet för kommuner och landsting och i 11 § regler om uppgiftsskyldighet för stiftelser m.fl. Enligt Lagrådets mening är det lämpligare att placera regeln rörande stiftelser m.fl. närmast efter reglerna rörande näringsidkare (jfr 4-6 §§ i 1992 års lag). De båda paragraferna bör således kastas om. Lagrådet noterar i det sammanhanget att bestämmelsen rörande stiftelser kan synas ha fått en snävare avfattning i lagförslaget än i den nuvarande lagen, vari talas om ”sammanslutningar” i stället för ”ideella föreningar och registrerade trossamfund”. Vid lagrådsföredragningen har emellertid upplysts att man önskat en konkretisering av bestämmelsen och att den föreslagna lydelsen bedöms täcka vad som åsyftas.

20 §

I paragrafen finns bestämmelser om anmaning att fullgöra uppgiftsskyldighet för den officiella statistiken och om föreläggande vid vite för den som inte följer en anmaning. Enligt förslaget skall bestämmelserna gälla samtliga fall av uppgiftsskyldighet enligt lagen. I författningskommentaren anges att bestämmelserna är identiska med vad som f.n. gäller. Detta är emellertid inte korrekt. Av 11 § i 1992 års lag följer nämligen att anmaning och vitesföreläggande endast kan riktas mot näringsidkare samt mot stiftelser m.fl., och således inte mot kommuner och landsting. Om ingen ändring av rättslaget är avsedd bör hänvisningen till den paragraf som reglerar uppgiftsskyldigheten för kommuner och landsting utgå.

I paragrafen finns bestämmelser om möjlighet för domstol att vid vite förbjuda otillåten användning av symbolen för officiell statistik eller beteckningen Sveriges officiella statistik. Enligt förslaget skall detsamma gälla ”böjningsformer av beteckningen”. Den föreslagna utformningen synes inte helt adekvat. Beteckningen Sveriges officiella statistik kan sålunda knappast förekomma i olika böjningsformer. Vidare saknas motsvarande skydd för varianter av symbolen (jfr 4 § i arbetsgruppens förslag, vilket endast omfattade beteckningen). Syftet med den föreslagna bestämmelsen synes vara att förhindra att andra än statistikansvariga myndigheter använder den officiella beteckningen eller symbolen, men också att förhindra användning av snarlika beteckningar och symboler som lätt kan förväxlas med de officiella. Lagrådet föreslår att paragrafen i sådant fall ges följande lydelse.

”Om symbolen för officiell statistik eller beteckningen Sveriges officiella statistik, eller någon symbol eller beteckning som kan förväxlas därmed, används för annat än den officiella statistiken, kan allmän domstol vid vite förbjuda fortsatt användning av symbolen eller beteckningen.

Den myndighet som regeringen bestämmer skall föra talan om sådant förbud.”

24 §

I paragrafens första stycke har tagits in bestämmelser om överklagande av myndighets beslut. Sålunda föreskrivs att beslut om information, som skall lämnas efter ansökan, och om rättelse får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut att ingå i en statistisk undersökning skall däremot inte få överklagas.

Enligt en allmän förvaltningsrättslig princip får ett myndighetsbeslut överklagas vid förvaltningsdomstol av den som beslutet angår om det har gått honom emot och om annat inte föreskrivits. Det är då olyckligt att bestämmelserna utformats så att de ger intryck av att fullständigt reglera vilka beslut som kan och inte kan överklagas. Enligt Lagrådets mening bör paragrafen i stället utformas så att det först anges vilka beslut som inte får överklagas och därefter föreskrivs att övriga beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Lagrådet har inget att invända mot att beslut om att någon skall ingå i en statistisk undersökning inte får överklagas. Lagrådet ifrågasätter om även beslut om anmaning eller vitesföreläggande enligt 20 § skall få överklagas (jfr 13 § nuvarande lag).

25 §

I paragrafen finns bestämmelser om straff för underlåtenhet att fullgöra uppgiftsskyldighet och för lämnande av oriktig uppgift. I författningskommentaren anges att bestämmelsen är identisk med vad som f.n. gäller. Detta är inte korrekt. Enligt nuvarande lag omfattar den motsvarande

straffbestämmelsen (14 §) sålunda inte kommuner och landsting. Om ingen ändring av rättsläget är avsedd bör hänvisningen till bestämmelsen om uppgiftsskyldighet för kommuner och landsting utgå (jfr vad som ovan anförts under 20 §). En annan skillnad jämfört med den nu gällande straffbestämmelsen är att även oaktsam underlåtenhet att fullgöra uppgiftsskyldighet föreslås straffbelagd. Detta bör klargöras i motiveringen till lagförslaget.

26 §

Lagrådet hänvisar till det som anförts ovan under 6 §.

Motsvarigheten till 26 § i 1992 års lag, 15 §, undantar från paragrafens tillämpningsområde dels gärningar som är straffbelagda i brottsbalken, dels sådana som faller under personuppgiftslagen. Den sistnämnda lagen nämns däremot inte i lagrådsremissens 26 §. Någon sådan skillnad torde inte vara avsedd, varför den föreslagna paragrafen bör kompletteras med en hänvisning till personuppgiftslagen.

Övergångsbestämmelserna

Den föreslagna nya lagen skall tillämpas vid sidan av personuppgiftslagen när det gäller behandling av personuppgifter hos de statistikansvariga myndigheterna, se ovan under 1-3 §§ samt lagförslaget 5 § tredje stycket. I den mån sådan behandling av personuppgifter till följd av punkt 2 i övergångsbestämmelserna till personuppgiftslagen sker under tiden fram till den 1 oktober 2001 är emellertid inte den lagen utan datalagen tillämplig på behandlingen. I så fall skall inte heller personuppgiftslagen utan datalagen tillämpas hos de statistikansvariga myndigheterna utöver den nya lagen om den officiella statistiken. Det behövs därför en övergångsbestämmelse som hänvisar till datalagen i stället för personuppgiftslagen såvitt avser reglerna i den av Lagrådet föreslagna 2 § och remissförslaget 5 §. (Därvid kan det möjligen behövas en analys av om skillnader mellan datalagens och personuppgiftslagens regelsystem kräver särskilda bestämmelser så att det går att tillämpa datalagen vid sidan av den nya statistiklagen, t.ex. beträffande brott mot datalagen, jfr övergångsbestämmelsen till SFS 1998:726). Däremot synes inget hindra att man redan från den 1 april 2001 i 23 § i lagförslaget hänvisar till personuppgiftslagen beträffande rättelse och skadestånd vid behandling som sker i strid med den nya lagen.

Remissförslaget saknar en övergångsbestämmelse som tar sikte på straffbestämmelsen i 26 §. Detta torde innebära att den som före den nya lagens ikraftträdande brutit mot förbudet i 1992 års lag mot olovlig identifiering inte efter denna tidpunkt kan lagföras eftersom den nya lagen bara avser brott mot 6 § i den nya lagen. Motsvarande gäller brott enligt 14 § i den gamla lagen (som motsvarar 25 § i den nya). Enligt Lagrådets mening bör det övervägas om inte följande bestämmelse bör upptas bland övergångsbestämmelserna.

” Bestämmelserna i 14 och 15 §§ lagen (1992:889) om den officiella statistiken gäller fortfarande i fråga om gärningar som begåtts före den 1 april 2001.”

Prop. 2000/01:27
Bilaga 5

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

Lagrådet har i och för sig inget att erinra mot att särbestämmelserna i 9 kap. 4 § om vissa typer av uppgifter tas bort, nämligen uppgifter i företagsregister, uppgifter som avser avliden samt uppgifter som avser personal- och lönestatistik. Syftet med ändringarna anges vara att statistiksekretessen skall anpassas till motsvarande reglering i Rådets förordning (EG) nr 322/97 av den 17 februari 1997 om gemenskapsstatistik (se avsnitt 5.8.1 i remissen). Även om denna förordning är direkt tillämplig i Sverige är det enligt Lagrådets mening – med tanke på 2 kap. tryckfrihetsförordningen – bra att sekretesslagens bestämmelser om undantag från principen om allmänna handlingars offentlighet är utformade så att de stämmer överens med EG-rättens direkt tillämpliga regler i saken. Lagrådet noterar också att det upplysts vid föredragningen att det av praktiska skäl inte är möjligt att göra skillnad mellan uppgifter som hänför sig till gemenskapsstatistik och andra uppgifter som hänför sig till framställningen av officiell statistik.

Lagrådet vill emellertid peka på att det enligt remissförslaget i 9 kap. 4 § sekretesslagen skall finnas kvar två undantag från den ”absoluta” statistiksekretessen, nämligen beträffande uppgifter som behövs för forsknings- eller statistikändamål samt uppgifter som inte genom namn, annan identitetsbeteckning eller därmed jämförbart förhållande är direkt hänförliga till den enskilde. Huruvida särskilt det sistnämnda undantaget är förenligt med förordningen om gemenskapsstatistik kan diskuteras. Denna kräver skydd också för uppgifter som gör det möjligt att indirekt identifiera statistiska objekt (artikel 13, jfr också artikel 14). Det angivna undantaget från den absoluta statistiksekretessen i 9 kap. 4 § sekretesslagen är emellertid tillkommet för att möjliggöra detaljerad statistik (se prop. 1979/80:2 del A s. 262 ff.). Ett uppgiftsutlämnande av detta slag synes knappast vara i strid med EG-förordningens krav på förtrolighet. I vad mån förordningen, som bygger på grundprincipen om förtrolighet i statistikframställningen, i övrigt är förenlig med den svenska, motsatta principen om allmänna handlingars offentlighet, med undantag angivna i sekretesslagen, undandrar sig Lagrådets bedömning.

Lagrådet vill avslutningsvis anmärka att ordet ”någon” fallit bort före ”honom närstående” i slutet av första stycket i paragrafen, när lagrummet ändrades genom SFS 1995:607, utan att en sådan ändring torde ha varit avsedd.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 oktober 2000

Närvarande: statsrådet Hjelm-Wallén, ordförande, och statsråden Thalén, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: statsrådet Lejon

Regeringen beslutar proposition 2000/2001:27 En ny statistiklagstiftning